

VESTNIK VOLERO
VOLERO VESTNIK
SLOVENSКИН
DOMOBRANCEV
VESTNIK
DOMOBRANCEV

SLOVENSКИН
VESTNIK VOLE
RO VESTNIK

VESTNIK SLOVENSКИH DOMOBRANCEV IN DRUGIH RODOLJUBOV je glasilo svobodnjakov vključenih v ZDSPB. — Izdaja ga konzorcij, Ramón Falcón 4158, 1407 — Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, suc. 7, Buenos Aires.

VESTNIK — VOCERO es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Edición y redacción: Ramón Falcón 4158, 1407 - Buenos Aires. Editor responsable: Rudi Bras.

VESTNIK — VOCERO is the voice of slovenian anticommunist veterans. Ovitek: Aleš Gošar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 - Buenos Aires, Argentina.

— o —

DENARNA NAKAZILA za naročnino in za „Tiskovni sklad Karla Mauserja“ pošiljajte na ime Alojzij Dolinar, na zgoraj napisani naslov uprave.

— o —

V S E B I N A

Pozdrav ob vstopu v spominsko leto (SNO)	1
Rudolf Smersu — predsednik SNO	3
Pred štiridesetletnico (Božidar Fink)	4
Slovenska ptiindvajseta ura (Sebastjan Kocmur)	6
Znamenja časa (Lector)	24
Slovenske teme in teme (A. G.)	35
Veličina resnice je strašna	42
Papeži in fatimska skrivnost (Ludovik Ceglar)	44
Več o Koroški pod Titovo zvezdo (L. M.)	50
Polemika o Adamiču (Jože Velikonja)	51
Dr. Rajko Ložar (Jože Velikonja, ponatis iz AD)	58
PISMA UREDNIŠTVU	61
Slovenski Kolbe (Jože Cvelbar)	62
Protestna nota slovenskih razumnikov	73
NAŠI JUBILANTI	80
Informe sugerente	

VESTNIK VOJERO

SLOVENSKIH DOMOBANCEV IN DRUGIH RODOLJUBOV

LETNIK XXXVI

JANUAR-FEBRUAR-MAREC 1985

SLOVENSKI NARODNI ODBOR:

Pozdrav ob vstopu v spominsko leto

Slovinci!

„Resnica Vas bo osvobodila!“ Ta obljuba se razlega preko tisočletij in velja za vse ljudi, pa tudi narode, ki so izgubili notranjo in zunanjo svobodo.

Štirideset let bo, odkar je komunistična stranka dosegla oblast z revolucijo in pričela neovirano izvajati nasilje nad slovenskim narodom. Sadeži njenega delovanja so očitni. Zdaj postaja jasno že tudi novim rodovom, da vodi pot do poživitve in rasti v našem narodu preko iskanja zgodovinske resničnosti in odkritostnega poglobljanja v družbeno realnost, ki je bistveno drugačna od one, ki jo oznanja komunistični totalitarni sistem.

Življenjske korenine slovenskega naroda so ogrožene! To, kar danes grozi narodnemu obstoju, je prav isto zlo, kateremu se je demokratični narod postavil po robu med revolucijo, v dobi sovražne okupacije. Marksistični materializem, ki ga širi v našem narodu komunistična stranka, je tista razkrojevalna sila, ki uničuje narodno zavest. Biti zaveden Slovenec zahteva danes civilnega poguma ne le v zamejstvu in zdomstvu, marveč celo v republiki, ki nosi slovensko ime.

Za ohranitev slovenstva je potreben globok narodni prerod, ki ga totalitarni režim doma onemogoča. Zato moramo na ogroženost slovenstva nenehno opozarjati mi, ki živimo zunaj domovine, v prepričanju, da bo narod našel v sebi sile, ki mu bodo dale zagona, da bo vzdržal in preživel pritisk sedanje tiranije, kakor je to storil še vedno v teku zgodovine.

Navidezna trdnost sistema raj nas ne vara. Pod tem videzom se skriva neresničnost komunistične „demokracije“, neuspešnost zlagane „samouprave“, pa mreža skritih koristi vladajoče manjšine. Ko se bo naš narod zavedel in pričel imenovati stvari po svojem imenu, bo pod silo resnice sprhnelo trhlo ogrodje, ki skuša resničnost prikrivati ljudstvu.

Ob pričetku leta, ki pomeni štirideseti milijnik tudi na poti povojne politične diaspore, vabimo vse rojake, da uprejo pogled naprej. Povsod, kjer živi slovenski rod, naj se širijo in poglobljajo razgovori o poti v novo, pravično in svobodno obdobje slovenske prihodnosti, na podlagi spoštovanja naše resnične skupne preteklosti.

Vabimo pa tudi bratske narode, ki žive prav tako pod pritiskom jugoslovanskega totalitarizma, naj požive v svoji sredi in med seboj odkrit in jasen dialog glede ureditve naših bodočih medsebojnih odnosov.

Slovinci hočemo, naj bo naša slovenska država svobodna, demokratična in samostojna. Zavedamo pa se, da se naša usoda prepleta z usodo bratskih narodov. Potrebno bi bilo tedaj iskati v soglasju z našimi slovenskimi sosedmi demokratičnih načinov za pravično notranjo in zunanjo družbeno ureditev, da prehod iz nezaželene sedanjosti v zaželeno prihodnost ne bo zahteval od naših narodov novih, nepotrebnih žrtev.

Ti razgovori naj bi upoštevali dosežke dosedanjih alternativ, da bodo resnično znak rasti in ne le brezplodnega razpravljanja, ki je tuje slovenski tradiciji.

V upanju, da bi nam bili skrajšani dnevi preizkušnje ter politične in duhovne nesvobode, želimo vsem rojakom leto uspehov in božjega blagoslova.

Za Slovenski narodni odbor:

dr. Ludvik Puš
tajnik

dr. Anton Komotar
podpredsednik
Rudolf Smersu
predsednik

dr. Peter Urbanc
tajnik

Januar 1985.

NAZNANILO NARODNEGA ODBORA ZA SLOVENIJO

Po posvetovanju z vsemi člani NO je bilo sklenjeno in sporočamo slovenski javnosti, da se Narodni odbor za Slovenijo z današnjim datumom preimenuje v SLOVENSKI NARODNI ODBOR (SNO). Preimenovanje sklenjeno po dolgem premišljevanju je izraz razmer v Sloveniji in dojemanja naše slovenske bodočnosti. Po skoraj 40 letih politične diaspore, in razvoja dogodkov doma je postala politična nujnost ne samo dejansko, nego tudi formalno nastopati pod imenom, ki nedvomno boljše izraža suverenost našega naroda.

Za Slovenski narodni odbor:

dr. Ludvik Puš

tajnika

dr. Peter Urbanc

23. december 1984.

Rudolf Smersú – predsednik SNO

S prvim januarjem letošnjega leta je stopil na odgovorno mesto predsednika SLOVENSKEGA NARODNEGA ODBORA gospod Rudolf SMERSU, po vsem slovenskem zdamskem svetu znani, spoštovani in skozi desetletja neumorni delavec in borec za blagor naroda in očetnjave.

Čeprav je bilo po smrti g. Miloša Stareta veliko ugibanja o tem, kdo bo njegov naslednik, je večina naših političnih delavcev sklepala, da ne more biti izbran za to častno mesto nihče drug kot edinole g. Smersu.

In tako se je tudi zgodilo.

Ob tej priliki, ko naš list izreka najlepše čestitke in najboljše želje svojemu dolgoletnemu sodelavcu, vzpodbudniku in podporniku, želi opozoriti samo na dve značilni odliki, s katerima bi se novi predsednik lahko ponašal:

Prva je ta, da je bil v letih sovražne okupacije na Slovenskem eden izmed ustanoviteljev in več kot dve leti tudi načelnik ilegalne protiokupatorske organizacije SLOVENSKE LEGIJE, ki je z večino svojih članov omogočila obstoj Slovenskega domobranstva. Menimo, da ni mogoče podvomiti v resničnost tega tako očitnega zgodovinskega dejstva. Zatorej gledamo prenekateri nekdanji domobranci v tej izbiri istočasno tudi priznanje in potrdilo za tisoče naših padlih in umrlih soborcev in tudi za vse preživele, ki še hodimo po davno začrtani poti.

Druga omembe vredna in zgledna odlika slavljenceve osebnosti pa je njegova izredna demokratska širina in dovzetnost za različnost mnenj in stališč in osebnih zadržanj, dokler le-ti ne stoje zatrdno v popreki s pravičnimi koristmi slovenstva. Kolikokrat mordá se novi predsednik SNO ni strinjal povsem z vsebino in slogom naših pisanj, a nam zato ni nikoli odrekel stati ob strani!

V zahvalo za to tudi tele naše besede!

Pred štiridesetletnico

Štirideseto leto poteka, odkar je slovensko ljudstvo doživelo morda najbolj usoden pretres v vsej svoji zgodovini.

Slovenci v svobodi se ob spominu na začetek komunistične tiranije, ki še traja, in na množični umik iz domovine, ki je takrat res imel za bližnji nagib osebno reševanje, a se je razvil v političen protest, pripravljajo, da z zunanjimi nastopi pokažejo na pomembnost takratnih dogajanj in njih nasledke.

Naša spominska dejanja ne morejo, da ne bi imela prvenstveno politični pomen. Osebna nagnjenja, čustvena ogetost in že tudi potopljenost v vrvenje vsakdanjega okolja lahko zavedejo, da se nam odmakne zavest o temeljnem smotru, čeprav bi bilo vse pripravljeno z dobrim namenom in bi tudi prineslo pomembne učinke.

V zdomstvu se najprej redno spominjamo žrtev revolucije, posebno tistih, ki so padle zaradi svojega aktivnega odpora. Bojno tovarištvo, splošna hvaležnost, sorodstvene vezi, postavljanje vzorov in drugi nagibi dajejo vsebino komemoracijam, ki izražajo zavest pietetne dolžnosti, a včasih preveč ostajajo v spominih, preteklosti.

Naše spominske prireditve so redno pripravljene skrbno, z okusom, neredko tudi z umetniškim prijemom. Na njih se izraža slovenska kulturna vršina in posebnosti, čustvena uglašenost in verska poudarjenost. Pohvalna je skrb za našo pristnost in kvalitetnost, ki ju je treba ohranjati in pospeševati, zavedati se je pa vendar, da dviganje kulturne ravni ni poglavitni namen spominskih prireditev.

Tudi pospeševanje narodne zavesti in zavednosti je močno pomemben učinek vseh naših nastopov in prireditev, saj posredujejo nujne nagibe, iz katerih se občutek narodne pripadnosti hrani in utrjuje. Vendar je treba upoštevati, da preveč poudarjen namen narodnega budništva lahko ovira rast v kulturno izpopolnjenost in da preveč privršna navdušenost odvrča od stvarnega, premišljenega razumevanja celotne narodne problematike.

Končno smo lahko kdaj v skušnjavi, da se preveč ponašamo s skupnimi in osebnimi dosežki, ki naj nam bi jih omogočila tudi „srečna krivda“ revolucije, pa pri njih potešeni obstanemo, kot da so sebi namen ali celo le zrcalo osebnega veličanja.

Obnavljanje misli na žrtve, dviganje kulturne ravni, pobujanje narodne zavednosti in zrel ponos nad sadovi dela, vse to naj bo prisotno kadar obhajamo spomin skupne preteklosti. Vendar naj bo vedno poglavitni namen, da sebe, domovino in svet opominjamo na usodne dogodke zdaj že pred štirimi desetletji, na današnje stanje duhovne bede in bitne ogroženosti slovenstva in na žive težnje za prihodnost.

Odpor proti komunistični revoluciji je poklical branivce vrednot v zavezo, ki je po odhodu v zdomstvo ostala samo moralna, a ni prenehala biti obvezujoča. Vso emigracijo, ki je imela izvor v skupinskem umiku, in

njej po izselitvi in rojstvu pozneje priključene je treba na to zavezo vztrajno spominjati, da ne obledi slika o izvoru in smislu emigracije.

Obenem je treba obnavljati zavest, da ima emigracija še danes smoter, ki je nanj pristala na začetku. A že tudi skupni rodovni ali domovinski izvor nas bolj ali manj tesno in dejavno povezuje s splošno slovensko usodo, za katero naj se čutimo soodgovorne. Ta čut je treba buditi v vseh, v soglasju z osebnimi razmerami in zmožnostmi.

Emigracija je v tem položaju edina, ki more brez strahu in ozirov glasno nastopati proti režimu, ki uklepa Slovenijo. Zato je njeno prvo poslanstvo prav to, da zavrača in obsoja vsiljeni družbeni sistem, njegove miselne osnove in metode pri izvrševanju oblasti. Ko zavrača obstoječe stanje, naj tudi za vsa področja terja urejeno svobodo, v kateri bo zajamčeno spoštovanje človekovega dostojanstva in uveljavljene človečanske pravice.

Kot odtrganemu, a še živemu delu slovenske celote se nam ni odpovedovati pravici, da nosimo ideale in celo snujemo zamisli o prihodnji notranji ureditvi Slovenije in njenih zunanjih odnosih. Zato nam ni pomišljati, da izpovemo svojo uverjenost o potrebi, da se Slovenija izvije iz pravne in politične odvisnosti, si po svoji volji zagotovi napredek in se med druge države enakovredno uvrsti za razvoj sveta. V domovini je tako snovanje vnaprej zadušeno, slutimo pa, da je pod površino več življenjskih klic, kot se tu in tam že dajo spoznati.

Kadar se oglašamo sebi in domovini, naj gre naš klic tudi svetu. Če smo se rešili in ohranili, je zato, ker nam je svet ponudil možnosti. Hvaležnost mu že izkazujemo z zgledom poštenega življenja, s sadovi uma in rok in včasih z neposrednim prizadevanjem za razvoj okolja in splošnih človeških vrednot. Zakaj bi ob priložnostih tega tudi posebej ne povedali?

Svetu imamo dalje povedati, da smo mu odprti. Slovenijo lahko pred svetom mi najboljše predstavljamo. Zato bi ne bilo prav, če bi se preveč zapirali vase, v intimnosti negovali svoje cvetne grede in blažili bolečine. Slovenske vrednote in problematika morajo v svet. Če svetu dajemo naj svet za to vé. Le tako bodo te dajatve tudi naložbe, ki bodo lahko donosne, če bomo znali povedati, v čem pričakujemo za Slovenijo razumevanja in pomoči.

Končno, naj po nas svet ve, kakšna je zanj nevarnost komunistične prevare. Zmotni, lažni evangelij je za širše javno mnenje težko drugače razkrinkavati kot po odkrivanju njegovih nasledkov, ki se kažejo v metodah boja za oblast in v sadovih izvrševanja oblasti. O tem imamo mi svetu kaj povedati!

Politični dogodki in razmere so pobudili politično zdomstvo; take narave naj bodo, vsaj po temeljni namembnosti, tudi njegovi nastopi. Ko se v Sloveniji dviga val, ki obeta preusmeriti vsiljeno gledanje na zgodovino in prevrednotiti edino dopuščene lažne svetinje, je emigraciji odmenjena nova, vse bolj določna vloga. Njene prireditve, tudi spominske, naj kažejo, da se je zaveda.

Božidar Fink

SLOVENSKA PETINDVAJSETA URA

Uvodne pripombe

Naslednji spis, ki je bil delno prebran na starešinskem večeru 6. september 1984, je osnovan na tehle predpostavkah:

Živimo v najusodnejši dobi slovenske tisočtiristoletne zgodovine. Okoliščine — otipljiva dejstva — kažejo na to, da se z neizprosno doslednostjo pogrezamo v močvirje zgodovine, kjer nas v kratkem času čaka narodna smrt, če se v zadnjem trenutku z odločnim posegom v dogodke ne ustavi to naše tiho odmiranje. Slovenski narod živi v mejni situaciji in potrebuje s skrajno eksistenčno nujnostjo temeljitega preobrata svoje pasivne držbe, potrebuje odločnega, dinamičnega premika, premika te ogromne gore slovenske inercije, pod katero se vsi dušimo.

Za dinamični premik slovenske narodne skupnosti pa je potrebno na prvem mestu osveščanje, spoznanje življenjske ogroženosti in možnosti rešitve. Rešitev je v spoznanju in sprejetju resnice in v divji volji do življenja. „Resnica vas bo osvobodila!“ nam kliče Kristus. Ker je Resnica rešilna pot, se moramo najprej dokopati do čimbolj objektivne resnice o nas samih in o svetu, ki nas obdaja. Pri tem se zavedam, da ni nihče v posesti vse resnice in je zato tudi tale moj prispevek k razčiščenju slovenskega vprašanja le delna resnica, ki jo stavljam v razmišljanje in kritično debato. Mislim pa, da ta moja delna resnica predstavlja tisti del barvnega spektra, ki manjka, da se približamo objektivni, t. i. „beli resnici“. Doslej smo namreč argentinski zdomci skozi štiri desetletja morali poslušati le eno plat zvona, plat oficialne dogmatične, večkrat mitološke verzije slovenske zgodovinske stvarnosti.

Za odkritje objektivne resnice je odločilno obzorje, oziroma zorni kot — perspektiva. Iz žabje perspektive se majhne stvari vidijo ogromne, obseg obzorja pa je tako ozek, da drevo zakriva razgled na gozd. Pri ptičji perspektivi pa velike stvari postanejo majhne, majhne pa ali popolnoma izginejo ali pa se skrčijo na nepomembne točke. Nasprotno pa razgled dobi drugo razsežnost in seže od obzorja do obzorja. Na tej ravni šele so razumljiva zgodovinska dogajanja.

„Zgodovinske spremembe,“ pravi Ortega y Gasset, „so predvsem spremembe v perspektivi.“ Glede na to sem skušal zajeti slovenski narodni problem v njegovi širši dimenziji, to je, v njegovi zgodovinski in transcendenčni razsežnosti. V tem smislu je razprava iz dveh delov: V prvem delu nakažem in podprem svoj svetozor — zorni kot, iz katerega motrim slovensko zgodovinsko stvarnost. V drugem delu pa iz te ravni predstavim slovensko zgodovinsko stvarnost.

Naslov razglabljanja je vzet iz znanega avtobiografskega romana romunskega pisatelja Virgila Gheorgia „Petindvajseta ura“¹ V tej noveli pisatelj predstavi v okviru apokaliptične groze zadnje svetovne vojne tri človeške like: Romunskega kmeta Johana Moritza, pisatelja Trajana Korugo in njegovega očeta, pravoslavnega župnika Aleksandra Korugo. Vse tri usoda postavi pred isto življenjsko preizkušnjo, na katero pa vsak izmed treh na drug način odgovori: Kmet Moritz z elementarno življenjsko silo kmečkega človeka, in zaradi svoje trdoživosti preživi postaje svoje „motorizirane Golgote“. Intelektualec Trajan Koruga se znajde na poti na Golgoto brez zadostne duhovne rezerve: pod težo križa se mu uderejo tla, križ ga stre, obupa, in napravi samomor. Duhovnik Aleksander Koruga pa s silo vere in ljubezni dospe do zadnje postaje svojega križevega pota in s smehljajem človeka, ki ve, da je opravil dobro opravil svojo nalogo, zmagoslavno prestopi prag večnosti.

V usta obupanega Trajana Koruge pisatelj položi tele besede črnega obupa:

„Naša sedanja ura (je) petindvajseta ura (...). Je trenutek, ko je vsak reševalni poizkus brezuspešen. Niti prihod Mesije ne bi rešil nič. To ni zadnja ura, temveč ena ura po njej... zamujena ura... Natančno čas zapadne družbe... Točno ta ura“... .

Na ta črni brezup odgovarja Gabriel Marcel, ki je napisal uvod h knjigi, kdor veruje, ve, da je „čudež mogoč, dokler obstajajo bitja, ki mislijo in molijo.“

„Upanje“ pravi Bernanos, „se osvoji. Do njega se pride samo po poti resnice in za ceno velikih naporov in dolgega potrpljenja. Da se doseže upanje, je treba prej iti skozi obup. Ko se dospe do konca noči, se odkrije nova zarja... Upanje je krepost, neka junaška odločitev duše. Najvišja oblika upanja pa je premagan obup.“²

Gheorghiu primerja položaj sodobne družbe, ki ji zmanjkuje kisika, ne da bi se tega zavedala, z razmerami, ki so vladale v prvih podmornicah, kjer so mornarji zaradi kontrole zraka jemali s seboj preizkusne prašičke, ki so izredno občutljivi za slab zrak. Ko je zrak v teh podmornicah dosegel določeno raven zastrupitve, so se živalce zadušile, kar je bil mornarjem znak, da ostaja posadki le še 5 ali 6 ur življenja. V takšnem položaju je imel kapitan le dve alternativni: dvigniti se na gladino, da obnovi zrak, pa tvegati, da se izpostavi sovražnikovi akciji, ali pa ostati na dnu in za gotovo poginiti.

Slovenski narod se nahaja v podobnem skrajnem položaju. Z vetrinjsko tragedijo je torpedirana slovenska podmornica zadela ob dno in se že četrto desetletje nenehoma udara v blato zgodovine brez resnih reševalnih poizkusov. Živimo v razredčenem zraku in se v dušechi omotici vdajamo sanjskim prividom. Izolirani v svoji zdovski kabini se ne zavedamo skupne usode in skupne slovenske agonije, in da ostajata tudi nam na tej višini časa samo dve alternativni: obnoviti zrak ali skupno poginiti.

1) Znamenja časa

„Obličje zemlje in neba znate presojati,
kako da tega časa ne presodite? (Lk 12, 57)

Zorni kot

Namen tega predavanja je v glavnih obrisih zajeti celotno slovensko zgodovinsko stvarnost. V ta namen se bomo dvignili na raven zgodovinske perspektive in sicer tako, da bomo zgodovinska dogajanja vključili v tok kozmičnih dogajanj, kamor nam kristjanom sveti luč božjega razodetja.

Razbrati bomo skušali znamenja časa, o katerih pravi Uvod v SZ III, 18, da so „znamenja zgodovinskega zorenja, se pravi zorenja božjega odrešitvenega dela; božja znamenja ali markacije v zgodovini človeštva. Po njih Bog razodeva človeštvu svojo voljo, ki je volja Boga Stvarnika.“³

Na tej osnovi bomo ocenjevali dogajanja v življenju slovenskega naroda in skušali spoznati naše mesto v sklopu božjega odrešilnega načrta, kar je za nas in za vsako človeško skupnost končno edino odločilno. Zgodovina namreč ni samo učiteljica za učljive ljudi, ampak obenem pričevavka božje pričujočnosti in božje Previdnosti v svetovnem dogajanju. Usoda narodov je v božjih rokah.

Znamenja na nebu in na zemlji — znanilci kozmičnih premikov

Velike zgodovinske pretrase in prelome vedno spremljajo izredna znamenja na nebu in na zemlji, ki so predhodno obvestilo človeštvu o kozmičnih premikih in o izrednem božjem posegu v zgodovino. Temu odgovarja nočna svetloba in angelski zbori ob Kristusovem rojstvu; zvezda Treh modrih; zvezda repatica v obliki meča, ki jo je bilo skozi eno leto videti nad Jeruzalemom pred njegovim razdejanjem; znamenje križa na rimskem nebu, ki ga je Konstantin I. 312 ugledal pred odločilno bitko s trikrat močnejšo Maksencijevo vojsko⁴; tri sonca v mavričnih krogih in z dvema med seboj borečima se vojskama, ki so jih naši predniki opazovali 10. II. 1515 pred prvim vseslovenskim in najbolj krvavim kmečkim uporom.⁵

Doba, ki jo preživljamo, je v znamenju vojsk in revolucij in Marijinih prikazovanj v Fatimi, v znamenju izrednih nebesih pojavov in videnja treh fatimskih videcev v zvezi s prikazovanji; vrteča se sončna krogla 10. X. 1917, polarni sij v noči od 25.-26. julija 1938, znanivec druge svetovne vojne; videnje pekla in Marijine napovedi nove katastrofe in uničenja nekaterih narodov, če se svet ne spreobrne, za kar še ni nobenega znaka.

Papeži so od l. 1960 naprej v posesti tretje fatimske skrivnosti in kličejo svet k spreobrnjenju, molitvi rožnega venca in k pokori. Janez Pavel II. je l. 1982 iz Fatime naslovil na svet tale preroški klic: „Petrov naslednik se tu predstavi kot priča neizmerne človekovega trpljenja, kot priča apokaliptičnih groženj, ki visijo nad narodi in človeštvom.“⁶

Opozorim na formulacijo opozorila: Pravi, da se „predstavi kot priča“. Pričati more samo tisti, ki nekaj z gotovostjo ve. Znamenja časa pričajo, da je stvar skrajno resna. Na to je že po prvi svetovni vojni opozarjal N. Berdjajev: „Prestopili smo prag zgodovini... Ritem zgodovine postaja katastrofičen... Ves svet je v procesu razkroja. Živimo v neki prehodni dobi... Zahaja dan... bliža se noč zgodovine... Zgodovinski dan se nikoli ne konča brez velikih uporov in velikih katastrof... Barbarizacija je značilnost novih časov.“⁷

Na katastrofični položaj sodobnega sveta opozarja tudi videc Aleksander I. Solženicin češ: „Že sam pogled na današnje stanje v svetu pokaže, da pride vsak čas lahko do eksplozije, ki bo razdrobila svet, v katerem živimo, na tisoče koscev.“ V današnjem svetu obstajajo številne globoke in široke razpoke, ki predstavljajo „za ves svet... najhujšo smrtno nevarnost. Kraljestvo, ki je razdeljeno samo v sebi, mora pač izginiti.“⁸

Svet in z njim Slovenija se nahaja pred novim potopom in slovenski narod pred možnim uničenjem. Iztekel se nam je zgodovinski dan, ne da bi ga izkoristili. Zagrnila nas je noč zgodovine. Teče nam petindvajseta ura, ura zamujenega časa obiskanja, kjer nas samo premik v globino — čudež radikalne duhovne obnove — more rešiti. Ta čudež pa si moramo izprosi z molitvijo in prostovoljno pokoro.

2) Vzroki rojstva, rasti in smrti družbe

Zorni kot: — zgodovinska in sociološka veda
— božje razodetje

A) Z razglednega stolpa zgodovine

„Zgodovina je prerok, ki zre nazaj“ (Schlegel)
Sociološki zakon izziva-spodbude in odgovora. Vloga težav v razvoju civilizacij.

„Težave so najboljši prijatelji, ki jih je človeški rod kdaj imel, (kajti) težave razvijajo sposobnost.“
(Herbert Casson)

Spodbudo predstavljajo preizkušnje, t. j. neugodni pojavi in dogodki, ki zadevajo družbo in delujejo nanjo kot zunanji, negativni dejavnik; ta se predstavi notranjemu ustvarjalnemu družbenemu dejavniku kot izziv za pozitiven odgovor. Odgovor na izziv zgodovinske preizkušnje pokaže življenjsko sposobnost družbe in upravičenost njenega obstoja.

Za rojstvo civilizacije je potrebna spodbuda. Civilizacija se rodi in raste samo s premagovanjem težav. Brez preizkušenj ni civilizacije.

Zgodovinski izpiti

Zgodovinske silnice niso narodnega izvora.

Porajajo se v območju neke celotne civilizacije, v kateri posamezni narodi predstavljajo le njene dele. Določena družba se mora v svoji zgo-

dovini soočiti z vrsto vprašanj, na katera mora vsak član družbe odgovoriti na svoj lastni način.

Vprašanja postavljajo vsak del družbe pred neko nalogo — pred neki življenjski izpit. V skladu z izidom teh izpitov se posamezne krajevne skupnosti izoblikujejo v narodne skupnosti.

Pri izpitih nekatere od omenjenih skupnosti popolnoma odpovedo v poizkusu, da bi se prilagodile stvarnim okoliščinam; padejo pri izpitu in, nap'avljene ob stran zgodovinskega toka, zdrknejo s poti v jarek zgodovine. Druge najdejo nepopolno, začasno rešitev, ki včasih celo nasprotuje pravilni končni rešitvi naloge. So pa narodi, ki točno razrešijo zastavljeno nalogo, kar pomeni njih dvig v razvoju in plodno rast.

Simbol vrbe

Zgodovinski razvoj neke družbe ne predstavlja nepretrgane rasti. Zgodovinsko stvarnost ponazoruje prisposoba periodično obsekane vrbe. Vrba raste v pokončni črti, a preden doseže največji razvoj, pride drvar in s sekiro oklesti vrbi vrh. Pokončna enotna rast je bila s tem nasilno presekana po zunanji sili. A zaradi tega vrba ne pogine. Ker ima življenjsko silo, požene drevo iz okleščene vrha namesto ene pol ducata mladik v različnih smereh. Vsaka od mladik skuša s svojo lastno rastjo podaljšati drevesu življenje še za nekaj časa. Večina mladik se posuši; manjšina — ali morda celo ena sama — pa raste in se razrašča v novo krono, dokler se čez nekaj časa znova ne pojavi drvar ter jo oklesti, in vrba vedno znova požene novo rast. Tako se zgodovina ponavlja v nedogled, dokler ima vrba še življenjsko silo v sebi.⁹

Odnos med spodbudo-preizkušnjo in odgovorom

Toynbee izkustveno odkrije dva sociološka zakona. Prvi: spodbuda in odgovor sta v **direktnem sorazmerju**. Močnejša težava predstavlja močnejšo spodbudo (nagib), zato rodi močnejši odgovor, in obratno: manjša težava — manjša spodbuda — šibkejši odgovor.

A to pravilo nima absolutne veljave. Zato postavi Toynbee drug zakon in sicer zakon **izravnave ali pojemajoče učinkovitosti**, ki pravi: Najspodbudnejša preizkušnja je v sredi med prešibko in prekomerno trdo preizkušnjo. Prevelika ali premajhna trdota slabi odgovor ali pa ga celo onemogoči.

Nastane vprašanje, kdaj je preizkušnja pretežka. Kakor smo videli, so na enake preizkušnje možni različni odgovori. Tu pa postavi Toynbee tretji sociološki zakon: **Prevelika blaginja demoralizira narode**, težave pa jih krepe. Skrivnost preživetja je v življenjski sili organizma, kot uči prisposoba vrbe, življenjska sila narodov in družb pa je v njihovi moralno-biološki sili.¹⁰

Statičnost in dinamičnost — razpoznavna znaka družbe

Statičnost in dinamičnost sta razločilna znaka primitivne in civilizirane družbe, uči antropolog J. Murphy.

Statičnost pomeni negibnost v zakoreninjenih navadah („integracija običaja“); je nekakšno počivanje, taborjenje na nomadskem potovanju človeštva. Statičnost v družbenem pomenu je isto kot brezcilnost in izživljanje v rutini.

Dinamičnost pa pomeni gibanje, spreminjanje, iskanje poti (diferenciacija duševnega dela“) in je bistveni znak živeče civilizacije, ki je podjetje na pohodu.

Statičnost je znak primitivizma, pri civiliziranih družbah pa znak smrti. Negibnost primitivnih družb je negibnost spečega, negibnost zimskega spanja. Prebuditev je vedno možna. Potrebna je le spodbuda. Negibnost civiliziranih družb pa je negibnost mrliča.

Statičnost pospešuje nagonsko nagnjenje, ki ga antropolog Murphy imenuje „vis inertiae“. Ta se kaže v miselni lenobi, v izogibanju napora, ki ga zahteva razmišljanje, in v izbegavanju končne rešitve življenjskih vprašanj s trenutnimi, začasnimi rešitvami. Posledica tega je izoblikovanje nekakega sistema verovanj in navad, ki so tako ukoreninjene v skupinsko zavest kot železo v železobetonski zgradbi.

Druga sestavina omenjene inercije je strah pred spremembo, pred novim; odpor proti pustolovskemu tveganju pohoda v neznano in iz tega izvirajoče prepričanje o varnosti starih, preizkušenih navad, in težnja, vztrajati pri tem, kar se je izkazalo za varno. Nič čudnega torej, če tudi civilizirani narodi podležejo inerciji, a se ne zavedajo, da je negibnost uspešna samoobramba le primitivnega organizma; pri civiliziranem pomeni umiranje.⁹

Smer družbenega posnemanja

Civilizacija se rodi s socialnim posnemanjem (mimesis). Mimesis — socialno posnemanje (t. j. pridobivanje družbenih dobrin, sposobnosti, zamisli, čustvenih reakcij, s posnemanjem drugih) — je splošen sociološki pojav, a smer posnemanja, ki jo določa vodilna manjšina, je v različnih družbah različna.

a) V primitivni družbi je posnemanje usmerjeno v preteklost — v smer še živeče starejše generacije in mrtvih prednikov. Takšno usmerjenost pospešujejo najstarejši med živečimi tudi v lastnem interesu, ker s tem si utrjujejo ugled in oblast (gerontocratia).

Kadar je družbeno posnemanje usmerjeno v preteklost se uveljavi stara navada — rutina, zaradi česar ostane ali postane družba statična — negibna.

b) V družbi na poti civilizacije pa je posnemanje (mimesis) usmerjeno proti ustvarjalnim osebnostim (vodnikom, liderjem), ki vlečejo maso za seboj s tem, da predstavljajo ljudstvu neki skupen cilj, proti kateremu ga usmerjajo in združujejo sile za skupne napore.

Kadar je posnemanje usmerjeno v prihodnost, tedaj dinamična sila stre oklep navade; družba se spravi v gibanje, na pohod proti novim obzorjem, spremembam in rasti. (Ib.)

Krčenje in širjenje našega časa

Statičnost in dinamičnost sta prvini dvofazičnega toka vesolja in zgodovine, ki sta v vednem zaporednem nihanju in ki v tej miselni zvezi dobita širši pomen.

Statičnost pomeni integracijo, enotenje, koncentracijo, tudi konec gibanja, skrčenje, počitek, pasivnost, prilagodljivost.

Dinamičnost pa pomeni aktivnost, začetek gibanja, rast, trdnost pa tudi kritično dobo in interval med dvema integracijama.

Kitajska filozofija označuje omenjeni fazi z „jin“, kar simbolizira senčno stran, vodo, zimo, počivanje, mehko, ki odgovarja pojmovno statičnosti, in z „jang“, ki simbolizira sončno stran, ogenj, poletje, jasno nebo, gibanje, trdnost, ki odgovarja pojmu dinamičnosti.

„Jin“ in „jang“ sta v neprestani, zaporedni, medsebojni izmenjavi kot letni časi ali kot dihalni ritem pljuč: V eni smeri integracija, statičnost — položaj „jin“; v drugi smeri diferenciacija, dinamičnost — gibanje „jang“. Nato zopet povratek v prvo fazo „jin“. To je krčenje in širjenje našega časa. (Ib.)

B) Beseda razodetja: obstoj narodov je zasidran samo v Bogu.

„Čujte nebesa, prislusni zemlja! Kajti Gospod je govoril“ (Iz 1, 2)

Transcendenčna naravnost ni važna samo za posameznika in za njegovo večno srečo, temveč tudi za usodo vsakega naroda in za usodo vsake civilizacije. Iz razodetja spoznamo, da sta kolektivna vernost neke družbe in njena vključitev v večni božji odrešilni načrt odločilni za njen obstoj. To dejstvo moramo imeti pred očmi, kadar se katoličani lotevamo kakšne družbene preosnove, ali v konkretnem primeru, če hočemo slovenski katoličani postaviti na trdne temelje zamisel nove slovenske družbe — do česar moramo nujno priti, če naše težnje po svobodni in neodvisni slovenski državi niso le deklamacije, papirne deklaracije in prazne sanje. Če hočemo torej novo slovensko družbo, potem mora ta zamisel imeti za osnovo naravni božji red. Kajti zmotna osnova neke gradbene zamisli ima za nujno posledico ruševine.

Bog je gospodar zgodovine. Skrivnostna pota božje previdnosti.

„Moje misli niso vaše misli
in vaša pota niso moja pota,
govori Gospod (Iz 55, 8)

„Zgodovina (je) v resnici dopolnitev božjega stvariteljskega načrta“ (SZ III/37). „Bog vodi skozi dogajanja zgodovine tako posameznika, kakor cele narode,“ uči škof Rožman in izvaja tele misli:

„Pota božje Previdnosti malo razumemo, ker pač hodi često čisto druga pota, kakor človek pričakuje.“

— Božja previdnost „hodi po tihem“ skozi zgodovino in naravnava tudi brezbožniko vodo na svoje mlino. Tudi domača brezbožna oblast je „orodje božje“.

— Božja Previdnost vodi skozi trpljenje, ki je tisto „najvišje in

najboljše, kar more človeku v to življenje poslati... Pot križa je kraljevska pot.“ Bog pripušča trpljenje kot izraz svoje ljubezni, „da naše srce nase pritegne“.

— Bog nas je razgnal po svetu z določenim poslanstvom, namreč da bi bili očiščeni v trpljenju, njegove priče v zmaterializiranem svetu in da morda — bi dodal jaz — preko nas pripravlja rešitev Slovenije.“

Blagoslov in prekletstvo

Usoda narodov je odvisna od pokorščine božjim postavam in od izpolnitve njihovega zgodovinskega poslanstva. „Bog se bliža svojemu cilju... po poti sodbe in po poti rešenja... Sodba in rešenja zajemata vse človeštvo.“¹² Bog na različne načine svari grešni svet: včasih po prerokskih klicih, včasih po Marijinih prikazovanjih, v stari zavezi pa neposredno med grmom in bliskom: „Gospod s Sinaja rjove“, opozarja prerok Amos Izraelce, oznanjajoč bližajočo se božjo sodbo.¹³ Ko pa je uporen narod v smrtni stiski, dozoreva čas božjega reševalnega posega, če se narod spreobrne.

Kako Bog s plačilom in kaznijo vzgaja narode in jih naravnava na pot sreče, blaginje in miru, nam zgovorno priča tretja Mojzesova knjiga: „Ako boste živeli po mojih postavah... bom dal mir v deželi... Podili boste svoje sovražnike... Ozrl se bom na vas in vas razplodil in razmnožil... Med vami bom hodil in bom vaš Bog, vi pa moje ljudstvo...“

„Ako pa me ne boste poslušali... (bom) obrnil svoje obličje zoper vas, da boste popadali pred svojimi sovražniki... Strl bom vašo drzno prevzetnost... Zaman se bo trošila vaša moč... Opustošil bom deželo, da bodo nad njo strmeli vaši sovražniki, ki se bodo v njej naselili; vas pa bom razkropil med narode... Onim izmed vas, ki bodo še ostali, pa bom dal v srca bojzljivost... Izginili boste med narodi...“ (3 Mojz 26, 3-46)

Posebna vrsta kazni je namenjena ošabnim, namreč kazen slepote. Preroku Izaiju naroča Bog: „Zakrknj srce temu ljudstvu! Ogluši mu ušesa! Oslepi mu oči, da njegovo srce ne spozna, da se ne spreobrne in ne ozdravi... dokler ne bodo opustošena mesta in dežela ne postane puščava; dokler Gospod ne požene ljudi v daljino.“ (Iz 6, 10-12)

A tudi ob izvrševanju sodbe ostane Bog Bog usmiljenja. Mojzesu obljubi, da se bo spomnil svoje zaveze in ljudstva ne bo zavrgel, če prizna jo svojo krivdo in krivdo svojih očetov „in se spokore“ (3 Mojz 26, 3). Tudi preroku Izaiju zagotovi, da bo od posekanega drevesa ostala korenina — „sveto seme“. (Iz 6, 13)

„Narod ima svojo usodo sam v svojih rokah“

„Bog je naravnost ukazal kak narod pokončati,“ piše škof Rožman. Škof poudarja nujnost, da narod izpolni svojo zgodovinsko nalogo, če hoče obstati. „Kdor po lastni krivdi ne izpolni naloge, ki mu jo je Bog naložil, tega Bog odstavi in pokliče drugega na njegovo mesto.“

Škof navaja med drugimi primer Gotov, ki so bili mogočen narod, pa so zapadli arianskemu krivoverstvu in so bili izbrisani iz zgodovine.

Navaja tudi Marijino napoved v Fatimi, da bodo v drugi svetovni vojni (ki ni še končana), nekateri narodi uničeni in pokončani.¹⁴

Ljubosumen Bog. Grehi očetov in sinov.

„Jaz, Gospod, tvoj Bog sem ljubosumen Bog, ki pokorim krivdo očetov na sinovih do tretjega in četrtega rodu tistih, ki me sovražijo, izkazujem pa milost do tisočerega rodu onih, ki me ljubijo.“ (2 Mojz 30, 3-6)

Ta citat vsebuje dve misli: prvič, da ni mogoče dvema gospodoma služiti (Mt 6, 24; Lk 16, 13); drugič pa, da gre pri narodnih grehih za kolektivno odgovornost. Kristus je rekel Judom: „Od tega rodu se bo terjala kri vseh prerokov, ki je bila prelita od začetka sveta“ (Lk 11, 50-51). „Nad Jezusovimi sodobniki“, tolmači L. Ceglar, „je Bog kaznoval hudodelstva, ki jih je narod zagrešil v dolgih stoletjih... Vsi rodovi judovskega naroda so vzeti kot ena sama moralna enota.“¹⁵

II

1) Slovenska podoba

O, da mi je priti do svoje podobe,
i meni i tebi, narod moj! (Oton Župančič)

A) Opredelba narodnosti

Ob temle razmišljanju bi hoteli ugledati čim jasnejšo podobo nas samih in naše narodne skupnosti. Pred nedavnim je nekdo zastavil vprašanje: Kaj pa se pravi biti Slovenec? Ali npr. slovenske komuniste z njihovo materialistično vero in internacionalizmom še moramo prištevati k Slovencem?

Potrebna je torej opredelitev pojma narodnosti.

Od številnih definicij, ki obstajajo, navajam shemo prof. Ignacija Lenčka. Narod opredeli kot skupnost ljudi istega izvora in iste krvi (biološki element), ki je na skupnih domačih tleh (etnološki element) doživljal isti politični in kulturni razvoj (zgodovinsko-kulturni element) in ki po vsem tem nosi neko svojsko telesno-duševno osobitost (karakteriološki element). Pri biološkem elementu pa pojasnjuje, da ne gre za čistokrvnost, ki ne obstaja, temveč za enakomerno krvno mešanico in enotna fiziološka svojstva.¹⁶

Berdjajevu in Solženicinu je narod kulturno zgodovinski pojav.

Josip Vidmar istoveti narodnost z narodnim značajem, v katerem vidi temeljno, apriorno bitnost, čisto nprav „pripadnikov istega naroda iz katere potekajo... zavest o skupnosti“, različnost od drugih, jezik, državne tvorbe in vse kar še obsega pojem narodnega življenja.¹⁷

Ako istovetimo narodnost z narodnim značajem, potem je rešeno vprašanje pripadnosti komunistov. Tu gre za primer narodnega odpadništva, ki pa samo po sebi ne spremni tipičnega narodnega značaja, dasi ga okvari in deformira. Komunist je slovenski janičar (ne srbski ali ruski!), ki je kot vsak grešnik zmožen spreobrnjenja.

Toynbee uči, da so rojstvo vseh še živečih civilizacij pobudile neka univerzalna vera ter iz nje izhajajoča kultura in neka univerzalna država. Ker so narodne skupnosti v smislu istega nauka le deli neke določene civilizacije (gl. „Zgodovinski izpiti“), bi po priličenju tudi zanje veljale iste osnove za njihovo bivanje, namreč vera - kultura - državnost.¹⁸

B) Slovenski narodni značaj in družbena zgradba

Premise: a) Slovenski narodni značaj karakterizira kontrastna duševna konstrukcija: „mehko jedro — trda skorja“.

b) Slovenska družba je primitiven organizem — mehkuž v krhki lupini.

Slovenski narodni značaj

Opredeba: Označba: „mehko jedro — trda skorja“ je Geržiničeva. Prof. Geržinič trdi, da se v slovenski duševnosti „pregnetata dve bistveno različni silnici“, namreč mehko in trdota. V tem vidi vzrok razbitosti, neuravnoteženosti in nezrelosti slovenskega značaja.

Kakovost lastnosti obeh sestavin, pravi, je lahko pozitivna ali negativna, razen tega pa so te kontrastne lastnosti istočasno prisotne in se med seboj prepletajo. Meni se zdi, da je otožnost globinska razpoložnost slovenskega človeka. To je v resnici prvina slovenskega mehkega jedra, ki je obdano z mrzlo racionalistično skorjo premišljenosti, pravnege teženja in s samotno izolacijo janzenistične prenapete strogosti, skrupuloznosti in dogmatizma. To je po mojem osnovni kontrast slovenske duševnosti.

Končno ima slovenski značaj pečat majhnosti in šibkosti: „V nas je plamen majhen“, pravi Geržinič, „skorja pa sicer trda, a slabo brani pred zunanji vplivi in je zelo občutljiva.“¹⁹ Milan Komar je opredelil Slovence kot narod duševnih strasti. Namesto da bi bile strasti sproščene v svoji elementarni sili in kanalizirane v smer visokih življenjskih ciljev, jih slovenska janzenistična vzgoja že v kali okrne. Zato ni velikega zagona; odtod slovenska majhnost.

Strukturna sličnost z nemškimi narodnimi značajem

Kontrastna duševna zgradba: „trda skorja — mehko jedro“, je tudi osnovna značilnost nemškega narodnega značaja, trdita grof Herman Alexander Keyserling in André Siegfried. To sodbo potrjuje tudi 20 evropskih mislecev.²⁰ Značilnosti nemške duševne zgradbe bi bile v smislu njihovih dognanj tele:

1) Nemško ljudstvo je v neprestanem nastajanju. Je narod — em-brion. Njegov dinamizem ne predstavlja vulkanskega delovanja, temveč gibanje na znotraj mehkega bitja.

2) Nemška duševnost ni nekaj organsko zgrajenega, temveč sestavina različnih druga na drugo postavljenih plasti. Nemec nosi več duš v sebi.

Nemška duševnost je nerealna. Nemec daje prvenstvo ideji in zami-

sli pred čutnim svetom in pred osebo. Živi zaprt v svoj svet, zagledan v svojo notranjo podobo. Ko se podoba spremeni, se Nемеc takoj tudi v globini spremeni. Od tod presenetljivost in nerazumljivost nemškega značaja, ki pa po drugi strani Nemca usposablja za najtežje naloge, kajti zagledan v svojo notranjo podobo, ne vidi ovir.

3) **Nemška mehko**a je šibkost brezobličnega bitja, ki ima nujno potrebo po nekem zunanjem ogrodju. Nемеc je izrdno voljan, ranljiv, v začetku se vedno udaja in priliči; odtod njegova izredna sposobnost za preživetje. Kadar je v stiski in če se ne more skriti kot številka med množico, pa odkrije svoje latentne sile. Tedaj postane globok, drzen in nevaren. Vse velike stvari je Nемеc izvršil samo v položaju ogroženosti, v borbenem stanju, s stisnjenimi zobmi.

4) **Nemška trdota** je navidezna in je le zunanja protiutež notranji mehkobi. Nемcu trdota nikoli ne predstavlja okostja nekega organizma, neko notranjo strukturno trdnost, temveč le jajčno lupino. Ko se lupina stre, ostane samo neka protoplazma brez odpornosti.

Slovenski družbeni organizem — mehkuž lupinar

Tadi slovenska družbena struktura je oblikovno podobna nemški, dasi različnega izvora in različnega gradbenega materiala.

Grof A. Keyserling opredeli nemško družbo kot **narod-embri**on. Vzrok takšne nerazvitosti vidi H. F. Amid v „pomanjkanju stoletnih korenin“, v protestantizmu, v absolutistični monarhiji in v železni palici vojaške vzgoje. R. P. Pribilla pa najde razlago za primitivizem nemške družbe v pomanjkanju naravnega čuta za skupnost. „Kadar je nemška masa prepuščena sama sebi, se razprši... Da se napravi iz nje neka skupnost,“ je potreben „ukaz od zgoraj.“ Nemška družba je neorganska, ker je grajena od zgoraj navzdol.

Slovenski družbeni organizem „lupinarja“ ni prvotna slovenska tvorba, saj smo imeli že v 7. stol. svobodno, organsko grajeno državo od spodaj navzgor. Organizem, ki ga danes poznamo, je plod zgodovinskega razvoja; posledica razkroja slovenske države v 11. stol., razkroja karantanskega višjega plemstva (do 13. stol.) ter prevedba slovenskih svobodnjakov in kosezov med podložnike (do 16. stol.). Končna posledica vsega tega je bil razkroj slovenske državne zavesti. Slovenski narod pa je postal pohabljen socialni organizem brez glave in okostja.

Brez vodilne manjšine“, pravi José Ortega y Gasset, „je narod ljudstvo brez hrbtnice. Narod je (namreč) organizirana masa, zgrajena po neki manjšini izbrancev.“²¹

Ob pomanjkanju okostja si je slovenski družbeni mehkuž v teku zgodovine zgradil lupino — svoj zaščitni samoobrambni sistem, ki je obstajal prvotno v samorasli in samoupravni organizaciji vaške skupnosti (župani, županske in srenjske sodne veče, gorsko pravo); kasneje, v času kmečkih uporov se je prerasla v trd oklep bojne organizacije kmečke zveze. Zaščitni sistem v novejši dobi (19. stol.) pa je obstajal iz samostojnih kulturnih, verskih, gospodarskih in socialnih ustanov pod okriljem slovenske Cerkve.

Tkivo slovenske narodne skorje sestavljajo verske vezi, vezi jezika in literature ter zasebna organizacijska dejavnost.

C) Osnove slovenske identitete: Karantansko-panonska dediščina

Slovenska identiteta sloni na osnovah karantansko-panonske tradicije.

Gosposvetsko izročilo nam v ustoličevalnem obredu posreduje ustavni zakon slovenske srednjeveške države, ki predstavlja formulacijo slovenske zamisli družbe svobodnih ljudi.

Osnovna načela slovenske državnosti — ohranjena v nemški pravni knjigi iz 14. stol. „Švabsko zrcalo“ (Schwabenspiegel) — so strnjena:

1) — V gosposvetski hvalnici: „Čast in hvala Bogu vsemogočnemu, ki je ustvaril nebo in zemljo, da je dal nam in naši deželi kneza in gospoda po naši volji.“

2) — V preiskovalnem postopku, ki ga vrši kmet-ustoličevalec gléde knežjega kandidata:

— „Ali je pravičen sodnik?“

— „Ali skrbi za blagor dežele?“

— „Ali je svobodnega stanu?“

— „Ali spoštuje in brani pravo krščansko vero?“

3) — V volilnih določbah za izbiro zastopnikov („dobri ljudje“) za koseški deželni zbor in za izbiro deželnega sodnika — predsednika zbora:

— Pri kateri „ne gledajo na nobeno plemstvo niti na moč; le na poštenje in resnico.“

— Izberó tistega, „ki se jim zdi najtehtnejši in najboljši in najpametnejši... in to delajo zaradi prisege, ki so jo dali deželi in deželanom.“

— Za knežjega kandidata pa se zahteva, da bo „deželi in deželanom koristen in... tudi dobrodošel.“²²

Vodilne misli staroslovenskega ustavnega prava so té:

1) Pravni red postavljen na temelje moralnega reda naravnega božjega prava.

2) Organično razčlenjena družba, sestavljena iz avtonomnih nižjih enot in zgrajena v hierarhični lestvici od spodaj navzgor po subsidiarnem načelu.

3) Harmonično ravnovesje med demokratičnim-ljudskim dejavnikom (knez „po naši volji“, kmet ustoličevalec) in aristokratskim dejavnikom (kosezi, koseški zbor, višje plemstvo — kneževa „družina“).

4) Politični sistem, ki predstavlja, moderno govorceno, „republikansko monarhijo“, kjer je monarh le dosmrtni (kasneje dedni) predsednik in predstavnik republike.

5) Oblast, legitimirana po ljudskem konsenzu, izraženem po javnih volitvah njegovih zakonitih predstavnikov in po javni manifestaciji prisotnega ljudstva.

6) Sistem posrednih volitev javnih funkcionarjev po volivnih možéh

(„dobri ljudje“), ki odločajo na deželnem zboru s poimenskim glasovanjem z večino glasov.

7) Zamisel oblasti kot javne službe in pojmovanje aristokracije kot vodilne manjšine najboljših, kjer so moralna in intelektualna odličnost, legitimnost in javna korist kvalifikacije javnega funkcionarja. („Najtehtnejši“, „najboljši“, „najpametnejši“, tak, ki je „koristen in dober in... tudi dobrodošel“).

8) Obča blaginja je vrhovni politični zakon.

9) Pravovernost in obramba krščanskih vrednot se stavita kot zahteva obče blaginje.

10) Svobodnost je pogoj državljskih pravic.

Panonska dediščina. V Blatenskem Kostelu prestolnici Kocljeve spodnjepanonske države se je oblikovala zamisel slovenskega narodnega poslanstva v Cirilovi formulaciji človekovih „pradednih časti“, t. j. pradednega človekovega plemstva, ki izvira iz njegove bogopodobnosti, in v ciril-metodijski zamisli slovanskega „miroljubnega mostu“ med Vzhodom in Zahodom.²³

V demokratični zamisli države kakor tudi v sprejetju zamisli o človečanskih pravicah in naravni enakosti ljudi smo Slovenci za nekaj stoletij prehiteli zapadni svet, ki je šele v 19. stol. začel uveljavljati demokratične vladavine in je šele l. 1948 proglašil osnovne človečanske pravice.

2) SLOVENSKI ZGODOVINSKI IZPITI (izzivi in odgovori)

A) Naša pripravljenost

Glede slovenske pripravljenosti na zgodovinske dogodke obstajati dve diametralno nasprotni mnenji: Eno trdi, „da naš narod zaradi nesposobnih voditeljev ni bil nikdar pripravljen na važne dogodke.“ Drugo pa pravi, da je „slovenski narod... pod vodstvom svojih vodnikov na vse velike svetovne dogodke hitro in pravilno reagiral, ker je bil nanje duhovno pripravljen... Naše ljudstvo in njegovo vodstvo je vedno imelo zdrav orientacijski čut, smisel za stvarnost, odpor zoper demagoško frazerstvo in oster pogled v bodočnost.“²⁴ Očitno je potrebna najprej pojmovna jasnost.

Kaj se pravi biti pripravljen (usposobljen)?

Pripravljen je tisti, ki ga dogodki ne presenetijo in je zato zmožen na izziv usode uspešno odgovoriti. Pripravljenost je pot do uspešnosti, katere pogoja sta smotrnost in metodično delo.

Prva in glavna, dasi ne samozadostna, je duhovna pripravljenost, ki ima intelektualno-spoznavno in moralno-vitalno plat.

Osnova intelektualne pripravljenosti je predvidevanje bodočnosti, videnje verjetnega razvoja dogodkov (posledica natančne preiskave položaja) in iz tega izvirajočo nalogo, ki se stavlja kot akcijski cilj. Ta cilj je treba čim natančneje določiti, za kar se glavni cilj razčleni v vrsto bližnjih in daljnih podciljev (delnih ciljev), ti pa uredijo v sistem podrobnega

aksijskega načrta. Končno se izberejo metode in sredstva, strategija in taktika za izvedbo načrta.²⁵

Moralno usposobljen pa je tisti narodni organizem, ki sloni na trdnosti družbene zgradbe, t. j. na trdnosti ustanov in na moči moralnih rezerv (trdoživost, višina civilnega poguma in idealizma, edinost, življenjska volja, zagon itd.).

Pripravljen narod je zmožen preživeti tudi prekomerne preizkušnje. Prost presenečenja in moralno trden je usposobljen, da vzdrži tudi rušilni udarec. Izgubi bitko, a ne izgubi vojne.

B) Nihanje slovenskega zgodovinskega časa: Senčne („jin“) in sončne („jang“) dobe v slovenski zgodovini

Ko govorimo o nihanju slovenskega zgodovinskega časa, moramo imeti vedno pred očmi, da smo del zapadne krščanske civilizacije, in kot taki moramo odgovarjati skupaj z Zahodom na iste zgodovinske izzive. Dotaknem se le nekaterih pglavlitnih valovanj dvofazičnega ritma slovenskega časa.

a) Dva točna odgovora na zgodovinski izziv:

Ustanovitev karantanske države in vključitev v Samovo kraljestvo v 7. stoletju, odgovor slovenske rodovne skupnosti na zgodovinski izziv, ki ga je predstavljal obrska hegemonija po eni strani ter vojaški pritisk Bavarcev in Langobardov po drugi strani. To je rojstvo slovenske narodnosti.

Naslonitev na Zapad l. 741 (745?) z bavarsko-karantansko meddržavno zvezo in s priznanjem frankovske hegemonije, odgovor na povečani obrski vojaški pritisk in na nevarnost uničenja med dvema mogočnima blikoma (Obri-Franki). Naslonitev na Zapad, ta jasnovidna in daljnosežna Borutova državniška poteza, pomeni odločilno prelomnico v slovenski zgodovini kajti posledica tega je bila sprejetje krščanstva in vključitev Slovencev v zapadno civilizacijo.

b) Dva preveč tvegana odgovora za prekomerno trd zgodovinski izziv:

Slovenski upor pod Ljudevitom Posavskim (819-822) je drzen poizkus rešiti v zadnjem trenutku samostojnost proti toku zgodovine. Neuspel odgovor ima za posledico delno družbeno obglavljenje slovenskega višjega plemstva, zaplembo uporniške zemlje, nemško kolonizacijo in izgubo avtonomije z vključitvijo Karantanije kot grofije v frankovsko notranjo upravo (l. 828).

Karantanci bi sicer tudi brez upora izgubili svojo avtonomijo in je bila tisti trenutek dana zadnja prilika osvoboditve, ko frankovska oblast še ni bila zadosti utrjena,²⁶ a izognili bi se večjemu zlu, namreč zaplembi zemlje, pospešeni nemški kolonizaciji in delnemu uničenju slovenskega višjega plemstva.

Obrat slovanskih knezov na Vzhod, odgovor na naraščajoči politično-kulturni pritisk mogočnih zahodnih sosedov, ima za posledico neodvisno

Rastislavovo Veliko Moravsko (l. 853), neodvisno Kocljevo Spodnje Panonijo (869-874) in Metodovo sirmijsko panonsko-moravsko nadškofijo (l. 870).

Kocljev pojav in njegova kulturno politična stvaritev sta kakor bežen utrinek v noč slovenske zgodovine, ki pa je začrtal žarečo smer slovenskega zgodovinskega poslanstva. (gl. Osnove slovenske identitete str. 17) Rastislavova, Kocelj-Methodova poteza je bila dobro državniško zamišljena, kulturno, politično in vojaško podprta. Poizkus je propadel zaradi nepredvidenih okoliščin. (Svetopolkovo izdajstvo)

c) Dva improvizirana odgovora na izziv mejnega položaja.

Kmečki upori — pobudil jih je nov duh časa, ki se je začel v 13. stol. javljati v Evropi pod vplivom osamosvojitve švicarskih prakantonov (l. 1291) in pod vplivom družbenega pretresa, ki ga je povzročil odmev dvakratnega poraza habsburške viteške vojske po švicarskih landsknehtih (l. 1386 in l. 1388) — so bili odgovor na izziv socialnega pritiska. Slovensko ljudstvo se je razen tega od druge polovice 15. stol. do druge polovice 17. stol. znašlo v križnem ognju dveh front kakor med kladivom in nakovalom: na eni strani izžemanje in samovoljnost fevdalcev pa še kuga, kobilice in lakota, na drugi strani turška in madžarska vojna pustošenja pa še vojna z Benečani.

V tej skrajni stiski je slovensko ljudstvo bilo na višini časa in je na izziv zgodovine odgovorilo enako kot kmetsko prebivalstvo v ostali Evropi — z vulkanskimi izbruhi.

Vsi slovenski kmečki upori so bili pomanjkljivo pripravljene in slabo vodene. (L. 1515 sta plemiška stanovska in plemiška najemniška vojska, ki sta skupaj šteli 1500 mož, postopoma potolkli celotno uporniško silo, ki je štela okrog 80.000 mož.)²⁷ Vendar iz teh kaotičnih izbruhov elementarne ljudske sile izstopa dejstvo neverjetne trdovratnosti odpora, ki kaže na moralno veličino in na neuničljivo življenjsko moč teh slovenskih rodov, na katere se more z vso pravico aplicirati prispodoba periodično okleščene vrbe.

Kljub temu, da je bil posekan en rod, se je mladi rod na novo dvignil in tako so se vrstili občasni porazi in vstaje kakor v verižni reakciji skozi 370 let. Pri tem ne smemo pozabiti, da so bili ti neuničljivi ljudje, neuki, brez višjega vodstva, sami sebi prepuščeni (tudi Cerkev je bila na fevdalni strani!), skozi 200 let v borbi na dveh frontah in razen tega stiskani po kugi in lakoti... in vendar so vzdržali! Črpali so namreč svoje sile iz zdravih stoletnih korenin in vere v božjo pravičnost. (Borili so se „za božjo pravdo“, oziroma „za staro pravdo“.)²⁸

Jugoslovansko „osvobojeenje“ l. 1918 je bilo odgovor na pobudo liberalnega duha časa, ki se je izražal v nacionalističnih gibanjih (po marčni revoluciji l. 1848); odgovor na narodno zapostavljanje, tiranijo, vojne strahote in posledica družbenega pretresa, ki ga je povzročilo zrušenje starega sveta ob zlomu podonavske monarhije.

Na duh časa so evropski narodi odgovorili s teženjem po politični svobodi, narodni enakopravnosti in narodnem združevanju; veliki, t. i. „zgodovinski narodi“ pa tudi z narodno nestrpnostjo in napadalnotsjo (šovinizem, iredentizem) na račun drugih, zlasti malih narodov. Ta duh časa je nosil v sebi tudi proticerkvene in protivrske teženje, usmerjene v laizacijo, desakralizacijo človeške družbe.

Na zgodovinski prelomnici l. 1848 smo se Slovenci znašli neprebujeni in v stanju primitivnega družbenega organizma, kot ljudstvo brez aristokracije, ljudstvo brez družbene hrbtnice — organizem lupinarja; ljudstvo, ki je sicer bilo zmožno zaradi svoje vitalnosti spontanih vulkanskih reakcij na premočen pritisk (kmečki upori), nikakor pa ne zrelo za smotrno delo za kak visok skupen cilj. Vendar smo na tej prelomnici dobili formulacijo vrhovnega narodnega cilja: „Kraljestvo Slovenija“, znano kasneje kot narodni program Zedinjene Slovenije.

Ta sicer improvizirana gesta dunajskih študentov in konceptualno še nejasna zamisel je bila intuitivno točen odgovor na zgodovinsko pobudo, ker je bila na višini časa in v skladu s tisočletno slovensko zgodovinsko stvarnostjo. Postavljena je bila namreč na osnovo slovenske državnosti.

Odgovor je bil točen, a cilj previsok, da bi ga mogel v tistem trenutku realizirati primitivni slovenski družbeni organizem. Potrebno je bilo najprej zorenje, razvoj iz organizma mehkuža v organizem vretenčarja, razvoj iz ljudstva v narod.

To družbeno transformacijo smo Slovenci dosegli v zadnjem desetletju 19. stol., ko se je iz ljudske mase izkristalizirala v sklopu slovenskega katoliškega gibanja vodilna manjšina-narodna hrbtnica in izoblikovala glava v kranjskem deželnem glavarju in predsedniku VSLŠ dr. Ivanu šušteršiču. Slovenski narodni organizem je tedaj dozorel do take stopnje, da je bil tehnično usposobljen za smotrno akcijo v smeri uresničenja svojega narodnega cilja iz l. 1848 — slovenske države.²⁹

A na tej višini razvoja smo zapadli nevarni otroški boleznim — nekakšni otroški paralizi, ki smo ji podlegli: „pojugoslavljenje slovenske politike“ (vrhovni slovenski narodni cilj „Zedinjena Slovenija“ je bil zamenjan z „Zedinjeno Jugoslavijo“), in brezobzirna borba za oblast, ki se je v katoliškem taboru razbesnela med t. i. „mladini“ (Krekovci) in „starini“ (šušteršičevci) pa še okužba po marksizmu so razkrojile slovensko vodilno manjšino in slovenski družbeni organizem. Pod vplivom jugoslovanskega delirija improvizirana osvoboditev je pomenila „skok v temo“, kakor jo je označil dr. Evgen Lampe. Zaradi te „osvoboditve“ smo izgubili vse obrobne pokrajine (eno tretjino slovenskega ozemlja!). T. i. „narodna vlada“, ki ni znala zavarovati narodnih meja, je kot prvi vladni akt ukinila kranjsko avtonomijo ter poslala, kot nekakšno poročno darilo, bogato deželno premoženje v Belgrad, Slovenijo pa predala srbskemu centralizmu.³⁰

Na tej ponovni zgodovinski prelomnici se je slovenski družbeni or-

ganizem zaradi razkrojene družbene hrbtnice znašel ohromljen. Degeneriral je nazaj v primitivizem, t. j. na raven organizma-mehkuža lupinarja, na raven ljudstva — v bistveno podoben položaj, v kakršnem se je znašel v dobi 12. in 13. stol. ob razkroju slovenske državnosti, in v podoben položaj, v katerem ga je dohitelo l. 1848. Pretrgala se je politična kontinuiteta, nastala je politična praznina, ki sta jo izpolnili tuja okupacija in velesrbska hegemonija. (Bo še)

LITERATURA IN PRIPOMBE:

- ¹ C. Virgil Gheorghiu: La hora veinticinco (Bs. As. 1961).
- ² Georges Bernanos: La libertad ¿Para qué? (Bs. As. 1955), str. 12.
- ³ Sveto pismo stare zaveze III — Splošni uvod v preroške knjige (Marijbor 1958).
- ⁴ Prim. Ludovik Ceglar: Papeži in fatimska skrivnost (Vestnik 1984/1).
- ⁵ Prim. Bogo Grafenauer: Boj za staro pravdo v 15. in 16. stol. (Ljubljana 1974), str. 42.
- ⁶ Prim. L. Ceglar: Papeži in fatimska skrivnost (Vestnik 1982/3).
- ⁷ Nicolás Boecheaff: Una nueva edad media (Barcelona 1951).
- ⁸ „Takole je govoril Solženicin“ (Vestnik 1980/8-12).
- ⁹ Prim. Arnold J. Toynbee: Estudio de la historia I, Introducción (Bs. As. 1951).
- ¹⁰ Prim. A. J. Toynbee: id. II, La génesis de las civilizaciones (Bs. As. 1953), str. 264-281.
- ¹¹ Prim. Dr. Filip Žakelj: Pastirjev glas v tujini (Adrogué, Bs. As. 1970), str. 37-8, 78, 82-4.
- ¹² SZ III/32.
- ¹³ Am 1, 2.
- ¹⁴ Papeži in fatimska skrivnost (Vestnik 1984, maj/julij).
- ¹⁵ Prim. Dr. F. Žakelj: Pastirjev glas..., str. 132-3.
- ¹⁶ Ignacij Lenček: Iz etike narodnosti (Vrednote 1954/II, str. 8).
- ¹⁷ Josip Vidmar: Srečanje z zgodovino (Marijbor 1963) str. 33.
- ¹⁸ Prim. A. J. Toynbee: Estudio de la historia I C (str. 74 in sl.).
- ¹⁹ Alojzij Geržinič: Slovenski narodni značaj (Vrednote 1954/II, str. 28-37).
- ²⁰ Los europeos — Antologías universales (Bs. As. 1954) str. 11-48.
- ²¹ José Ortega y Gasset: España invertebrada (Madrid 1934) str. 99.
- ²² Bogo Grafenauer: Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev (Ljubljana 1952) str. 174 in sl. ter 305.
- ²³ Prim. Dr. Franc Grivec: Slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod (Celje 1963), str. 23-116.
- ²⁴ R. Smersu: „O naši pripravljenosti“ (Svobodna Slovenija 8. 7. 1982).
- ²⁵ Prim. Dr. A. Odar: Katoliška akcija in delo v njenih organizacijah (Bs. As. 1949), str. 112 in sl.
 - Prof. Ernest Tomec: „Vedno je treba imeti pred očmi cilje“
 - „Cilje dosega tisti, ki ve, kaj hoče!
 - Kaj hoče, pa ve v resnici le tisti, ki natančno ve:
 - kaj hoče uresničiti kot cilj, t. j. kaj hoče na obstoječem stanju spremeniti (ali ohraniti) — zato to stanje prej točno in brez predsodka vidi in oceni...
 - kaj hoče uporabiti kot sredstvo,
 - kaj hoče izkoristiti kot priložnost,
 - kaj hoče premagati kot oviro,
 - kaj hoče storiti prej in kaj pozneje in si zato vse delo lepo uredi in razvrsti v jasnem načrtu“ (Ideološki program mladčevstva — Uvod) — (Ljubljana 1944).

²⁶ Prim. B. C. Novak: Iz slovenske zgodovine (Slovenska država, junij 1977).

²⁷ Glej Bogo Grafenauer: Boj za staro pravdo, str. 98.

²⁸ Ib., str. 33-4.

²⁹ Glede slovenskega političnega razvoja od l. 1984 do balkanske krize (1875-1878) prim.

— Dr. Dragotin Lončar: Politično življenje Slovencev (Ljubljana 1926).

— Ivan Prijatelj: Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina 1848-1895 (Ljubljana 1955).

— Matija Škerbec: Pregled novodobnega slovenskega katoliškega gibanja, I. del (Cleveland 1956).

— Fran Zwitter: Nacionalni problemi v habsburški monarhiji (Ljubljana 1962).

— France Dolinar: Odsotnost slovenske državne misli v prevratu 1918, (Bs. As. 1971) str. 1-10.

30

a) Glede „pojunoslovanjenja slovenske politike“ prim.:

— France Dolinar, ib., str. 10 in sl.

— Dr. Dragotin Lončar, ib., str. 78 in sl.

— Silvo Kranjec: Kako smo se zedinili (Mohorjeva knjižnica 25, Celje), str. 17-30, 35-44, 120.

— Dr. Ivan Šušteršič: Moj odgovor (Samozaložba 1922), str. 48 in sl.

— Matija Škerbec, ib., I, str. 155 in sl. ter II, str. 8, 89 in sl.

— Fran Erjavec: „Avtonomistična izjava slov. kulturnih delavcev leta 1921“ (Zgodovinski zbornik SKA 1959), str. 168-197.

b) Glede notranje borbe za oblast prim.:

— Dr. Ivan Šušteršič, ib., str. 50, 52, 71-75.

— Dr. Dragotin Lončar, ib., str. 105 in sl.

— Silvo Kranjec, ib., str. 89-90.

— Matija Škerbec, ib., II.

c) Glede dosežkov „osvoboditve“ prim.:

— Dr. Ivan Šušteršič, ib., III. pogl., Uspehi SLS v državi SHS.

— Silvo Kranjec, ib., str. 128 in sl.

— Matija Škerbec, ib., II: „Koroška tragedija“, str. 132 in sl.

— dw: „60 let na Balkanu“ (Smer v slovensko državo, št. 82, avgust 1979).

— Dr. Jure Koce: Kako smo izgubili Južno Koroško — Pašič in koroški plebiscit (Klic Triglava, št. 453/4, 17. 10. 1977).

„Naivnost se še posebno razodeva v tarnanju krščanske in demokratične strani, kako grdo so jih komunisti speljali na led. Komunistom se ni mogoče čuditi, saj zgolj ostajajo zvesti svoji preizkušeni in vedno uspešni stoletni taktiki. Toliko bolj se je čuditi demokratičnim Slovincem, ki tako neodpustljivo prezirajo pouk zgodovine. Aliansa s silami, ki same pred lastnim pragom ne pometejo smeti totalitarizma in nehumanosti, koroškim Slovincem nikakor ne koristi; nasprotno, čimprejšnja osvoboditev iz tega objema postaja čedalje bolj neodložljiva nuja naše narodnostne politike.“

Reginald Vospernik, glavni urednik Celovškega Zvona, v svojem uvodniku v decembrsko številko 84 le-te revije.

Takó le zvòn, le zvòni mi!

Znamenja časa

ZAHTEVE PO UGOTOVITVI TITOVE KRIVDE ZA POLOM SFRJ
 so se brezobzirno oglasile tam, kjer bi to bilo najmanj moč pričakovati — v Srbski akademiji znanosti in umetnosti. Poročilo o tem je priobčela londonska *Naša reč*, glasilo „jugoslovanskih socialistov“ — emigrantov v svoji 361. številki. V njem piše, da je ta najuglednejši in najvplivnejši kulturno-politični forum srbskega, večinskega dela Jugoslavije konec lanskega leta priredil javno, „avtorizirano“, se pravi, od zgoraj dovoljeno, če ne zapovedano diskusijo o stanju v državi. V razpravi je najbolj drzno nastopil pisatelj Antonije Isaković, član Akademije, in med drugim poudaril:

„Imam sicer vtis, da spet samo ponavljamo enega iz množice naših sestankov, ki potekajo v Belgradu, v Srbiji in Jugoslaviji. Vendar je bolje ponavljati tisto, kar zadeva nas vse, slehernega poedinca, kakor pa molčati. Molče o tem samo ljudje, katerim je v resnici vseeno, kaj se godi z nami in okrog nas. Pogosto ga ni bolj umazanega posla, kakor je tako imenovana skrb, da bi si človek ne umazal rok z jasno besedo. Tako še naprej uživa prijeten ter za vsako morebitnost potreben sloves prilagodljivega razumnika.

A če naj govorim svobodno in slikovito, sta naše gospodarstvo in država Jugoslavija videti kakor utrujeno kljuse, izneverjeno in preplašeno, konj, ki je šepast, ranjen in zdelan. Vsi vemo, da smo na psu, a tega ne priznajo samo še tisti, ki so najbolj odgovorni za dopolnjeno dejstvo, pred katero so nas postavili, in to ne šele včeraj. To naše nebogljeno kljuse je tako zanič, ker so ga spustili iz rok ter se je nekam zarinilo in opoteklo pod bremenom, katerega ni sposobno nositi, pa zdaj ne more ne nazaj ne naprej.

Spričo tega se gremo nekakšno kritiko že od predsednikove (Titove) smrti dalje, ker smo zabredli v hudo krizo. Ne samo gospodarsko in kosovsko (narodnostno-politično z viškom v še trajajoči vstaji Albancev na Kosovu). Odgovornost za stanje, v katerem smo, mora pasti tudi na osebnost, ki je najbolj odgovorna za povojno usodo Jugoslavije. Tega nikoli ne povemo. A dokler se bomo kot skupnost temu izogibali, bomo ostali kurnik in še naprej kljuvali drug drugega.

Sedanje stoletje je dalo vrsto velikih, mogočnih politikov, ki so vodili svoje države ter osvobodilne in osvajaalne vojne pa revolucije. To so bili Churchill, Roosevelt, Stalin, Mao, Hitler. Vse te osebnosti so pomrle in šle v zgodovino. Mi pa se zgodovinsko še nismo opredelili do prve osebnosti v naši revoluciji. To so nekako že storili Kitajci, Rusi, kolikor so mogli (s Stalinom), Angleži po svoje s Churchillom, Amerikanci z Rooseveltom. Mi pa (s Titom) navzlic vsemu še ne. Zakaj ne? Najbrž je vzrokov za to dosti. Eden med njimi je: del, najbrž ne majhen, našega upravljalškega razreda meni, da ne gre drezati v (Titovo) legendo. Z

njeno pomočjo namreč vladajo, si utrjujejo oblast in zagotavljajo, da ustvarjajo socializem.

Prepričan sem, da je to stališče zgrešeno. Čim bolj se oklepamo starega, tem slabše za nas. Tako bomo počasi, a zanesljivo zabredli v past, če nismo že prav blizu nje.“

Isakovičev pogumni govor priča, da srbska večina v SFRJ čaka ter tudi že previdno terja kakega svojega Hruščova, ki bo razkrinkal, obsodil in morda dal celo prekopati Tita, jugoslovanskega Stalinovega dvojnika. Kakor v toliko drugem, kaže, da bo Jugoslavija tudi v tem šla po poti svoje „matice“, Sovjetske zveze.

Ob tem srbskem dogodku se sili vprašanje, kdaj se bo v besedni revoluciji, ki zdaj buri jugoslovansko „delno“ republiko Slovenijo, opogumil kdo, ki bo isto kakor Isaković za Tita zahteval za Kardelja, Kidriča, Kraigherja, Kocbeka, rajnega jugoslovanskega samodržca najbolj malikovavske oprode na naših krvavih tleh. Doslej si za te krive, ki so po njihovem rodomoru zredčeno slovensko manjšino v SFRJ zavozili v sedanjo narodno, politično in gospodarsko zagato, česa podobnega se ni drznil nihče. Po vséj priliki bodo prav nekateri še vedno vsemogoči nekdanji in sedanjí partijski glavarji SRS poslednji, ki se bodo oklepali teh umazanih mitov kot zadnje bili za obdržanje svoje oblasti in posesti. Primer za to je Stane Dolanc, nekdanji Hitlerjev mladinec, pozneje neusojeni Titov naslednik, zdaj za pet let zastopnik Slovenije v predsedstvu SFRJ.

Konec januarja je imel posvet s tako imenovanimi družbenimi delavci na Gorenjskem. Kakor poroča ljubljansko *Delo* 26. januarja, je obravnaval sedanja pereča vprašanja ter mednja uvrstil tudi odgovornost za sedanje kritično stanje v državi, rekoč:

„Ljudje križem Jugoslavije ostro sprašujejo, kdo je kriv, da je država zašla tako daleč. Vprašanja ne postavljajo zato, da bi padale glave, ampak zato, da bi temeljito spremenili naš odnos do življenja na vseh najpomembnejših področjih družbe, gospodarstva, politike, kulture in drugega. Ko govorimo o odgovornosti, imamo pred očmi tudi dejstvo, da nekateri načelnajo ta problem tudi drugače. Pod pretvezo odgovornosti skušajo postaviti pod vprašaj mnoge pridobitve revolucije ter kompromitirati politiko Zveze komunistov, osebnosti Tita in Kardelja ter ves družbeno-politični sistem. Vprašanje o odgovornosti je sicer izredno pomembno, toda mi bomo z resničnim ugotavljanjem odgovornosti razorožili vse, ki hočejo to vprašanje načenjati iz povsem drugačnih vzrokov kakor pa mi.“

Je pa sedanji sovladar različno povedal, kdo bo odgovoren za njeno bodočo zavoženost: „Mi smo prišli do ugotovitve, da našega dolga tujini ne moremo sami vrniti. Zato smo sklenili, da se orientiramo na tujo pomoč, da gremo v nova zadolževanja, s katerimi bi premostili čas do takrat, ko bomo sposobni z lastnimi silami vračati dolgove...“

Po svoje se lastne odgovornosti za tragično preteklost ter iz nje porojeno skoraj že revolucionarno sedanjost v Sloveniji z izvijanjem in zvrčanjem krivde na vse mogoče strani otepa Mitja Ribičič, eden še živih vo-

dilnih morivcev med revolucijo in dolgo po njej. K temu ga je prisilil sodnik Matevž Krivic. Med javnimi razpravami in v tisku je znova in znova zahteval od njega, naj odgovori na tri vprašanja: kakšno vlogo je kot vodilni funkcionar politične policije in kot republiški državni toživec igral pri zverinskem izsiljevanju zlaganih priznanj za pripravo procesov proti tako imenovanim dachaucem; pri mučenjih in pobijanjih slovenskih kominformovcev na Golem otoku v letih 1948-1952; ter pri rodomoru nad 12.000 vrnjenimi domobranci leta 1945.

Ker od Ribičiča mesece dolgo ni bilo besede na to, je Krivic izstopil iz Zveze komunistov Slovenije. Svoj nevarni korak je utemeljil z 12 strani dolgim pismom vsem partijskim in vladnim forumom, od občinskih do republiških in zveznih.

Ribičič se je svojemu tožniku nazadnje le oglasil 28. decembra lani v Naših razgledih, partijskem politično-kulturnem štirinajstdnevniku za razumnštvo v SRS. V tej dolgi, dialektično zmedeni, tudi grozilni storiji taji celo podatke o sebi, priobčene v uradnem življenjskem priručniku Naši savremenici — Ko je ko v SFRJ.

Ker se je pravda med Krivcem in slovenskim udbovskim krivcem zdaj šele zares začela, bo o njej kaj več podrobnega in izčrpnega v prihodnje.

„SLOVENSKI NAROD NIKOLI NI BIL TAKO SVOBODEN, KOT JE DANES,“ je ob prejle omenjeni priliki trdil Stane Dolanc. Dodal je, da tudi drugi narodi v SFRJ, Hrvatje, Srbi, Muslimani, Makedonci, itd. niso bili podobne svobode nikdar prej deležni. Albance je previdno izpustil. Tajil je, da bi bili Zveza komunistov Jugoslavije in Slovenije kdaj enačili razredno pripadnost z narodom. Pač pa je priznal, kako so komunisti vedno trdili, da je edino delavski razred tisti, ki je lahko nosivec interesov naroda.

Dolanc se „globoko ne strinja“ s takimi, ki trdijo, da slovenski narod umira, da nima perspektive. Obsoja vse, ki zlorabljajo in potvarjajo geslo o združenih Sloveniji. To danes po njegovem delata „znani belogardistični vojni zločinec (dr. Ciril) Žebot in plavogardistični (dr. Ljubo) Sirc,“ ki govorita o srednjeevropski katoliški federaciji, v kateri bodo Slovenija, Hrvaška in tako naprej. „Seveda pa gre (Dolancu) za drugačen pojem združene Slovenije. Gre za dejstvo, da se Slovenci v „matični“ SFRJ, v SRS in ostalih treh državah (Avstriji, Italiji in Madžarski) pojmujejo kot en narod.“

Ta državnik ni prepričan, da bi pojem združene Slovenije vsebinsko in jezikovno najbolj ustrezal. Misli, da veliko bolj „ustreza“ pojem enotnega kulturnega prostora. Zaradi tega je po njegovem prišlo tudi do evolucije „pojmovanja tudi takih pojmov“, kakor je združena Slovenija. So namreč posamezniki, ki ta pojem zlorabljajo, zakaj svobodna združena Slovenija v srednjeevropski katoliški federaciji pomeni rušenje Jugoslavije.

(Tragikomična ironija pri tem je „poučenost“ še nedavnega belgrajskega zveznega ministra za vohunstvo in politično policijo. Spričo nalezljive nevarnosti Dolanc udarja po tako imenovanih razvojnikih iz „zmernega

krila slovenske politične emigracije“, ter jugoslovenarskih „alternativcih“, katerih vzor je okrnjena Slovenija s še bolj okrnjeno „republiško suverenostjo“ v demokratično, pluralistično, koalicijsko prelevljeni, a še vedno socialistično-velesrbski Jugoslaviji).

Do'ančeva zavrta, zmedena marksistoidna filozofija o slovenskem narodu in združeni Sloveniji je posreden odgovor „najvišjih“ v SRS na porazne resnice, izrečene na javnem posvetovanju, ki ga je Društvo slovenskih pisateljev pripravilo 9. in 10. januarja v Ljubljani pod geslom **O slovenskem narodu in slovenski kulturi**. V tamkašnji Cankarjev dom se je nagnetlo kakih tri tisoč ljudi. Polovica jih je morala razprave spremljati po televiziji, na hodnikih in v stranskih prostorih.

Kakor poroča Carl Gustav Stroehm, vodilni zahodnonemški časnikar za slovenske zadeve, v hamburškem dnevniku *Die Welt* 2. februarja, je predsednik pisateljskega združenja Tone Partljič najprej poudaril, da se Slovenci čutijo ogrožene, ker prihaja v SFRJ do neodgovornih izjav o domnevno enem, enotnem jugoslovanskem narodu. Ta nova država Jugoslavija je dolžna povedati, koliko morajo Slovenci za tako bratstvo in edinstva dajati in kaj dobijo za to nazaj. Komunistično vodena Socialistična zveza delovnega ljudstva in Partija, še prej pa Osvobodilna fronta, bi morale povedati jasno besedo o dachauskih procesih, o Golem otoku in o likvidacijah (domobrancev) v Kočevskem Rogu. Ker tega niso storile, je treba izkazati slovenskim pisateljem spoštovanje, da so ta vprašanja načeli ter jih literarno legalizirali.

Partljič je potem obširneje obravnaval vse to ter spet obsodil ustrelitev 12.000 mladih Slovencev, pripadnikov protikomunističnega domobranstva, po partizanih leta 1945.

Več drugih govornikov je med debato dalo črnogledo sliko o bodočih možnostih slovenskega naroda, ki se sicer prišteva k južnim Slovanom, a se po jeziku, kulturi in mišljenju jasno razlikuje od Srbov in Hrvatov.

Pisatelj Marjan Rožanc je pa napovedal slovenskemu narodu sploh smrt. Edina tolažba pri tem po njegovem je, da pojdejo Slovenci kot narod po zlu skupaj s Hrvati, Čehi, Slovaki, Ogrji in Poljaki. V zaton gre vsa srednja Evropa, katere prirodna sestavina je Slovenija. Glede pripadnosti Slovenije k Jugoslaviji je Rožanc dejal, da so Slovenci ob zlomu avstro-ogrške monarhije leta 1918 sanjali o skupnosti slovanskih katoliških narodov. Namesto tega so zabredli v povsem drugačen državni sklop — v na novo nastalo Jugoslavijo. „Jugoslavija ni za nas kak organski družbeni in gospodarski prostor, v katerem bi se mogli uveljaviti kot družbeno in ekonomska sila. Tudi ni naš enotni kulturni prostor, temveč politična zveza,“ je končal ta pred 15 leti preganjani in obsojeni slovenski pisatelj.

Ostre kritike so bile izrečene tudi na rovaši ljubljanske televizije, ki dosti preveč oddaja v srbsčini in hrvaščini. (Slovenski otroci pa se morajo v šolah učiti tujih jezikov iz srbskih priročnikov.)

V Trstu živeči, kot kritik komunističnega režima znani (?) slovenski pisec Boris Pahor, končuje Stroehm, je kot negativno in škodljivo obsodil

dejstvo, da je „krščansko-socialistična komponenta“ povsem pregnana iz današnjega slovenskega življenja. „Matična“ Slovenija urejuje narodnostno vprašanje po ideološki (marksistični) poti. To pa je še dosti hujše kakor usodno razbitje slovenskega naroda leta 1918, ko je zahodna Slovenija prišla pod Italijo.

SLOVENSKO IME IN SLOVENSKA RESNICA POSTAJATA NEZA-ZELENA, celo prepovedana pri nekaterih izseljenskih duhovnikih v Kanadi in v naših farah pod njihovim vodstvom. To je osupljiva, neverjetna trditve, ki pa žal drži in ne šele od včeraj, četudi v slovenskem svobodnem tisku vse do zadnjega ni bilo omenbe o tem.

Najprej je treba poudariti, da se ta zapis omejuje na poročila, povzeta od drugod. Dodanega je le nekaj lastnega komentarja in kako dopolnilo za razumevanje krajevnih razmer.

Slovenska država je lani septembra priobčila na uvodnem mestu tehtno premišljanje o pomenu poti Janeza Pavla II. po Kanadi, s poudarkom o njegovem triumfalnem sprejemu ob prihodu v Toronto. P. S. je pod naslovom **Papežev obisk in Slovenci** zapisal tudi:

„Ko je papež takorekoč vodil petje 60 tisočglave množice Poljakov, je marsikomu zastajal dih. Ko se spominjam prizorov, ki so jih druge narodnostne skupine (med njimi v velikem številu Hrvatje s svojo državno zastavo in napisi v lastnem jeziku) pripravile za papežev obisk, čutim, da bi tudi Slovenci morali nastopiti drugače, kar bi nam dalo (lastno) narodno legitimacijo... lahko bi povedali svetu, da smo ponosen narod in zvesti otroci Cerkve. Kakor tolikokrat v zgodovini smo tudi ob tem zgodovinskem primeru, čeprav v tuji deželi, zamudili, ali namenoma zanemarili priliko svojega poslanstva, ker menda nikomur ni prišlo na misel, da bi se kot Slovenci pokazali skupaj, če ne sami, pa v zvezi z drugimi narodi. A ker jih je preveč med nami, ki se nasproti domačemu režimu (v SR Sloveniji) boje postaviti svojo lastno senco, smo se pri veliki maši „postavili“ z nekaj vzkliki, pa še to potem, ko nas je papež pozdravil „Slovenci!“

Na to ugotovitev je uredništvo kanadskega mesečnika dobilo pritožbo, da niso poročali točno o udeležbi Slovencev pri sprejemu, ker ni omenil, da so tam nastopili tudi združeni slovenski pevski zbori, trije cerkveni in eden posveten. „Država“ je na protest odgovorila:

„Če bi se ta združeni zbor pri svojem nastopu predstavil recimo z napisom **SLOVENCI**, ali razvil **SLOVENSKO ZASTAVO**, kot vse druge narodnostne skupine, potem bi... gotovo lahko zapisal(i), da so peli **SLOVENCI**. Tako smo pa, kakor že tolikokrat v zgodovini, zamudili, ali namenoma zanemarili priliko svojega poslanstva, kakor je to pravilno zapisal P. S. Slišali smo ugovor, da so organizatorji slovenske udeležbe naročali, naj ne mešamo politike z vero. Ali je tudi Janez Pavel II. mešal vero in politiko, ko je obkoljen s tisoči poljskih zastav, skupno z deset tisoči Poljakov na stadionu prepeval poljske narodne pesmi? Človek se sprašuje, kdo je organizatorje slovenske udeležbe „navdihnili“ z idejo, da moramo prav

Slovenci, edini od vseh narodnosti, svojo identiteto zamočlati. Ali bomo tudi pri nebeških vratih pred sv. Petrom morali zatajiti, da smo Slovenci? Ali je res imel prav Ivan Cankar, ko je zapisal: Tebi pa tudi Bog ne more pomagati, ker si Slovenec!

Ker gre v tem primeru za prepoved slovenskega imena pri edinstveni verski manifestaciji — pozdravnem sprejemu poglavarja katoliške Cerkve, ki je tudi najvišji Pastir slovenskih katoličanov —, ni težko uganiti, kdo je lahko tak „navdih“ pod lažno pretvezo, da bi kakršno koli vidno znamenje o slovenski veri pri taki edinstveni priliki pomenilo prepovedano mešanje politike z vero. Po mnenju teh navdihovavcev, ki skoraj zadržno ravnajo po izvenkanadskih „navdihih“, naj bi samo svobodni protikomunistični Slovenec ne smel vpričo papeža, velikega antikomunista, povedati, da je tudi on slovenski katoličan...

Kdo so ti navdihovavci je takorekoč s prostom pokazal L. P. (dr. Ludovik Puš, pisatelj, politični publicist, podpredsednik katoliške Slovenske ljudske stranke in tajnik Narodnega odbora za Slovenijo) v „Ameriški domovini“ 15. novembra lani. V uvodniku Politika in politiki se je dotaknil romanja bivših domobrancev in političnih emigrantov iz vzhodne Kanade v Midland, ne daleč od Toronta. Tam so grobovi jezuitskih misijonarjev, ki so jih Indijanci pobili sredi 17. stoletja. Pri cerkvi, sezidani v njihovo počastitev, so kanadski Slovenci postavili mogočen križ žrtvam komunistične revolucije v Sloveniji. Pred njim je že leta po maši v cerkvi žalna slovesnost v spomin vseh ki so dali življenje za vero in svobodo svojega naroda v letih rdeče groze od 1941 do 1946.

Stalni uvodničar omenjenega clevelandskega lista poudarja, da je ohranjanje spomina na te naše žrtve temeljna in gonilna misel za romanja v Midland. Te misli „ne more zabrisati ne prizadevanje nekaterih (slovenskih) pridigarjev, ki se skrbno ogibajo, da pred oltarjem kanadskih mučencev ne spregovorijo nobene besede o slovenskih mučencih. Letos (1984) je bilo pred slovenskim križem slišati celo vprašanje, ali bo spominska slovesnost političnega značaja... Tako velik je strah pred politiko tudi tam in takrat, ko naj bi se obujal spomin na umiranje za božjo idejo.“

Kakor kaže, je umiranje za to božjo idejo danes politika celo nekaterim takim v svetu, ki so pred 40 in več leti Slovence z vsem ognjem nagovarjali k tej žrtvi. Ti nekdanji gorečniki tudi ne dopuščajo tam, kjer imajo besedo, niti omenjati resnice o mučeniški smrti toliko slovenskih tisočev.

To se je kričeče pokazalo pri lanskem Festivalu slovenske dediščine za 200-letnico kanadske pokrajine Ontario. Festival je priredila fara Sv. Gregorija Velikega pri svoji novi cerkvi v Hamiltonu. Župnijo vodijo slovenski salezijanci, dva od njih nekdanja politična begunca, eden pa misijonar poslan pred nekaj leti iz „matice“. Slovesnosti so potekale od 30. junija do 2. julija.

Spored te slovenske prireditve, ki ga je prejelo uredništvo Vestnika, je tiskan samo v angleščini. Obsegal je šport, petje, popevkarstvo, nastope raznih folklornih skupin, vsak večer vse tri dni praznovanja ljudsko

veselico s plesom okoli cerkve, ter z rockovskim skakanjem v dvorani pod njo. Nedeljsko slovesno mašo je imel clevelandski pomožni škof dr. Pevec, slavnostno pridigo pa neki msgr. V. Vegelj iz Ljubljane. Večina nagovorov je bila v angleščini. V ceniku jedi na koncu tiskanega sporeda so tradicionalne kranjske, po slovenstvu zaudarjajoče klobase prekrstili v „kmečke“ (farmer's sausages).

Na prireditvi bi moral biti tudi kratek govor v angleščini, ki ga je po naročilu organizatorjev pripravila mlada Heidy Šušteršičeva iz ugledne, zavedne in požrtvovalne slovenske podjetniške družine v Hamiltonu. V njem je jedrnato in poetično prikazala Slovence kot veren evropski narod s samosvojo zgodovino, kulturo, jezikom in omiko. Poudarila je tudi, kako so se Slovenci upirali podkupovanju in grožnjam, vabam in nasilju, da bi ostali zvesti svoji usodi in se ohranili kot narod. „Trpeli so pod nacisti in fašisti in se bojevali proti silam komunizma. Zgodovina pove, da jih je nad 12.000 bilo leta 1945 brez sodbe poslanih v smrt. Te izredne žrtve slovenskega naroda je treba pomniti, ker dokazujejo, da človek ne živi samo od kruha. Gre za višje vzore. Slovenci so bili med vodilnimi bojevniki za demokracijo in so se dobro izkazali v boju za boljši svet.“

Podčrtane besede so sodu izbile dno. Ogorčeni cenzorji niso zahtevali, da je treba stavke po njihovem najbrž žaljive za sedanji režim v Sloveniji, črtati, temveč so ves govor zasegli in uničili.

Ko je dekletova užaloščena in razžaljena družina povabila misijonarja iz Slovenije, naj pride na dom, da bi se o tej zgražanje in pohujšanje zbujaajoči zadevi pogovorili, je odgovoril, da bi prišel, a pogovarjal se ne bo z nikomer o ničemer. Nekako tedaj je drugim pričam poudaril, da se je rodil in izšolal v SR Sloveniji, da se čuti obvezanega in hvaležnost dolžnega samo njej, nič pa kanadskim Slovincem — od vere katerih živi v razkošnem župnišču, o kakršnem se mu v „matici“ ne bi niti sanjalo.

Slovenska država je septembra priobčila ves govor v angleškem izvirniku pod naslovom *Prepovedane besede*, ne da bi bila povedala, katere so te besede bile. List je svojega dodal samo, da stvar objavlja, ker se mu je zdela za tako slovensko priliko primerna in do naše polpretekle zgodovine pravična, s čimer je razprava o tem za uredništvo končana. A ni bila.

Decembra lani je list priobčil protest predsednice odbora za pripravo Festivala. Ženska je v dopisu trdila, da je vsaka podrobnost v sporedu bila načrtovana. Starši gdč. Šušteršičeve pa da so to priliko (kakšno?) izkoristili in „zahtevali, da se prečita njen govor“. Odbor da sicer ni imel nič proti „prepovedanemu“ govoru, ni pa hotel podleči pritisku nekoga, ki nikoli ne sodeluje, prav rad pa meče polena pod noge tistim, ki se trudijo.

Če organizatorji niso imeli nič proti govoru, zakaj ga pa ni smelo biti? Če je vsaka podrobnost v sporedu bila vnaprej določena, je moral biti načrtovan in vanj sprejet tudi govor, sicer ga dekleta ne bi bilo pripravilo in ga dalo v cenzuro. In če je pritiska kaj bilo, ga je lahko sprožila samo nezasiščana prepoved.

Za posvetitev cerkve Sv. Gregorija v decembru 1982 so izdali razkošno ilustriran angleško-slovenski spominski zbornik, ki naj bi bil nekakšna zgodovina prizadevanj, žrtev in zasluženj za to novo slovensko svetišče. O povojnem priseljevanju Slovencev v Hamiltonu in okolico pravi knjiga samo, da so tja prihajali taki, ki so morali zapustiti domovino, drugi pa z namenom, da bi si ustvarili boljše pogoje za življenje. Nikjer ni omembe, da so prav politični emigranti dolgo poprej ustanovili prvi odbor za zidavo novega slovenskega doma in cerkve ter za to kupili veliko zemljišče, katerega dolg jih še danes bremeni. Predsednik odbora je bil v zborniku zamolčani John Šušteršič, oče izvržene govornice na lanskem dediščinarskem festivalu. Pač pa je v knjigi med pozdravi natisnjeno pismo Boba Mackenzia, poslanca filokomunistične Nove demokratske stranke v zbornici pokrajine Ontario, edinega politika, ki je bil navzoč pri blagoslovitvi vogelnega kamna za novo cerkev.

Prepoved omenjanja resnice o slovenskem boju za vero in svobodo in to na ne-verski, baje slovenskemu izročilu posvečeni prireditvi, seveda ni mešanje politike, celo protislovenske, v slovensko vero. Zamolčevanje teh danes zaradi politike Cerkev v Sloveniji komu neprijetnih resnic, ni v Kanadi omejeno le na Hamilton.

V „Ameriški domovini“ 15. januarja je P. M. (slovenski publicist, gospodarstvenik, podpredsednik Narodnega odbora za Slovenijo in stalni dopisnik lista iz Kanade Peter Markeš) poročal o 30-letnici cerkve Marije Pomagaj v Torontu, prve od dveh, ki so jih slovenski politični emigranti postavili tam. Ta pomembni praznik slovenske vere v svetu so obhajali za lanski Božič z misijonom in drugimi pobožnostmi. Višek slovensosti je bila maša torontskega pomožnega škofa dr. Alojzija Ambrožiča. P. M. piše:

„Škof je v nagovoru omenil štiri imena, ki so z graditvijo cerkve tesno povezana... Poudaril in za zgodovino zapisal bi rad dejstvo, ki so ga miselni tokovi v 30 letih skušali zabrisati, ali vsaj potisniti v pozabo. Res je, da imajo tiste štiri osebe večje ali manjše zasluge za cerkev Marije Pomagaj. Toda to je samo del prave zgodovine. Cerkev so v glavnem postavili in sploh župnijo po večini tvorili možje in fantje, žene in dekleta, ki so bili prežeti z ideali krščanstva in slovenstva, z ideali, ki jih je narod branil med vojsko pred fašizmom, nacizmom in komunizmom.

„Dr. Jakob Kolarič in g. Janez Kopač sta uspela postaviti v Torontu dve cerkvi, ker je bila v njunem vodstvu utelešena ista miselnost v obrambo katere deset in deset tisoči Slovencev med vojno niso klonili pred noži, krampi, lopatami, grmadami, revolverji in strojnimi, ker vse je bilo naperjeno nanje in uporabljeno proti njim.

„Gospodje, odprite arhive, pregledajte sezname darovalcev in boste lahko ugotovili, koliko je med njimi bivših vaških stražarjev in bivših domobrancev. Preštete njih darove in žrtve in njih zvestobo in videli boste, kdo je prinesel idejo, da se v Kanadi ustvari slovenska verska središča, kdo je to idejo uresničil in kdo jo še vedno uresničuje.

„To so bili slovenski begunci, ki so po drugi svetovni vojni, ko je

Slovenija padla pod komunistično diktaturo, hoteli v svobodni in demokratski Kanadi rešiti ne samo lastno življenje, temveč tudi slovensko krščansko tradicijo... Iz te miselnosti, iz tega prepričanja, iz te krščanske ideologije sta zrastle dve slovenski cerkvi v Torontu... Danes se na ta dejstva rado pozablja, zlasti še, ker na slovensko skupnost lega rdečkasta megla, da ne bi videli resnice.“

Vse pogosteje ponavljajoče se geslo, navdihovano iz „matice“, da je kakršno koli povezovanje slovenstva z vero ali vere s slovenstvom na lepem Cerkvi nevarna politika, je prazno, nevarno in vsej naši stoletni narodni in duhovni zgodovini nasprotujoče. Prav njuna dolga in neločljiva vzajemnost je Slovence ohranila kot samosvoj in hkrati neomajno katoliški narod krščanske srednje Evrope. Današnje pričakovano, z ničemer razen s trenutnim oportunističnim utemeljeno javno zametavanje te usodne in odredujoče vzajemnosti služi lahko samo doslej najnevarnejšemu sovražniku slovenskega naroda — internacionalističnemu in ateističnemu totalitarnemu sistemu v domovini.

To novo ravnanje nekaterih duhovnikov, zlasti takih, ki jih v svet kot nekake misijonarje pošiljajo škofije in vodstva raznih redov v Sloveniji, se sumljivo ujema z načelnimi stališči tamkajšnjega trenutnega režima do vere in narodnosti. To stališča je na letošnjem novoletnem sprejemu za vodnika raznih verstev grozeče izpovedal dr. Boris Frlec, podpredsednik vlade SR Slovenije in predsednik njene komisije za odnose z verskimi skupnostmi 13. januarja je pri tej uradni slovesnosti poudaril:

„Komisija se bo odločno uprla tudi vsem pojavom politizacije vere ter vsem poskusom obnavljanja klerikalizma ali izmišljanja kakšnih bolj sodobno okrašenih neoklerikalizmov. Med takšne prijave moramo šteti... vsa stališča, ki identiteto slovenskega naroda navezujejo na določeno versko (beri:katoliško) pripadnost in mišljenje. Globoko spoštujemo vrednote narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije, v kateri si je slovenski narod priboril svojo svobodo in se odločil, da v skupnosti z jugoslovanskimi narodi gradi svoj socialistični sistem. Napadom na te vrednote, od katerekoli strani bi prišli, se bomo odločno uprli...“ (Družina, Ljubljana 27. januarja 1985)

Kakor kaže, bo —ne le javno povedati, temveč misliti, da si katoliški Slovenec ali slovenski katoličan, po avtoritativni sodbi režimskega verskega diktatorja v SRS —, odslej kazniva povezava slovenstva s katolištvom in napad na jugosocialistični sistem. Ali pa, po mnenju nekaterih njegovih odmevnikov v svetu, vsaj nedopustljivo mešanje vere s politiko. Toda režimske zapovedi in prepovedi, ki naj pod versko pretvezo obrzdajo in ojalove slovensko politično opozicijo v svetu, mora duhovščini na tujem „posredovati“ avtoriteta, kateri je voljna, četudi ne dolžna, pokorščine.

V kanadskem primeru je to novo politiko ali novo vero treba pripisati dejstvu da sta si versko skrb in fare za slovensko emigracijo razdelila dva reda. Cerkveno-pravni, dušno-pastirski in gospodarsko-politični vodstvi teh redov sta v Ljubljani. Njihovi predstojniki in misijonarji, ki

jih pošiljajo v izseljenstvo, so jugoslovanski državljani, zvezani in zastrašeni po ateistični ustavi, zakonodaji, najbolj pa po režimski praksi. Razumljivo je, da skušajo v teh sponah shajati, čim bolje se pač da. Nedopustno pa je, če si prizadevajo to svoje primorano shajanje s komunističnim režimom vsiljevati svojim duhovnikom in po njih slovenskim vernikom zunaj SFRP, ki so zvečine že tudi tuji državljani. Poleg drugega to pomeni tudi pritisk k nelojalnosti do njihovih novih domovin.

O protipravnih, nemogočih in nevarnih določilih zadnjega jugoslovanskega zakona o državljanstvu je „Vestnik“ izčrpno pisal pred dvema letoma ali tremi. Še nevarnejši, za katerega malokdo v tujini ve, je pa Kardeljev zakon o ljudski samozaščiti iz leta 1970. Pod kaznijo obvezuje vsakega državljanu SFRJ, naj živi doma ali kjer koli na svetu, k obrambi pridobitev jugoslovanske komunistične revolucije, k poveličevanju sedanje socialistične družbene ureditve, k zagovarjanju mednarodne in domače politike totalitarnega režima, k boju proti sovražni propagandi zoper Jugoslavijo posebno med politično emigracijo ter k vohunjenju proti njenim resničnim in in namišljenim nasprotnikom doma in v tujini. Ni čuda, če zaradi tega v slovenskem izseljenstvu mrgoli prostovoljnih in prisiljenih špijonov, tudi takih, ki jim tega posla nihče ne bi prisojal. Zaradi tega je treba jugoslovanske državljane, ki prihajajo iz Slovenije v emigracijo, gledati tudi v tej luči, pa naj pripadajo temu ali onemu stanu in poklicu.

Kakih petnajst let sem so vse celine, kjer žive stari in povojni naseljenci, deležne bolj ali manj rednih dušno-pastirskih obiskov škofov iz domovine. Njen režim pa ima pri teh potovanjih svoje račune, sicer bi jih ne bilo, kakor jih ni bilo pred letom 1970. Kakšni so komunistični nameni s tem, je v Delu 3. julija 1981 brez posebnih pridržkov povedal Stane Kolman, tedaj predsednik rdeče Izseljenske matice, poprej več let ambasador SFRJ pri Vatikanu, nekaj časa tudi predsednik republiške verske komisije. Dva meseca pred prihodom metropolita dr. Šuštarja v Združene države in Kanado je bil tudi sam v Torontu in drugod.

V pogovoru z urednikom uradnega glasila Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je poudaril, da se je Matica do sedaj morda preveč ukvarjala z emigracijo v ZDA in Evropi kakor pa z izseljenci v Kanadi, in da bo treba zdaj to popraviti. Na vprašanje, kako se v tej državi čuti vpliv Cerkve v slovenskih naselbinah, je Kolman dejal, da se vplivi (ljublanskega režima in Cerkve) že marsikje prepletajo. Žal se ponekod pojavljajo tudi poskusi, da bi verska čustva izkoristili za protijugoslovansko, oziroma protikomunistično propagando. Vendar pa so tudi drugi, pozitivni dokazi vzajemnega razumevanja in zaupanja. Potem je podčrtal naslednje:

„Vsekakor je pričakovati, da bo tudi bližnji obisk v ZDA in Kanadi (...) prispeval k nadaljnji utrditvi dobrih odnosov (med slovenskimi verniki v emigraciji in režimom v SRS), saj t. i. odnosi tudi v tujini ne morejo biti drugačni, kot so doma v Jugoslaviji, torej dobri.“

Dr. Šuštar je leta 1983 na novoletnem sprejemu Frlečevem predniku

Šinigoju izrekel voščila slovenskih škofov „v iskreni želji, da bi bilo to leto leto miru, medsebojnega razumevanja in skupnega prizadevanja za blagor človeka in družbe in za boljšo in lepšo prihodnost. Tega si vsi želimo in bomo vsi zastavili svoje moči, najprej v naši ožji domovini Sloveniji, a prav tako v socialistični federativni republiki Jugoslaviji in tudi prek njenih meja.“ (Družina 29. januarja 1983)

Za praznik izseljencev na Brezjah 26. decembra 1982 je nadškof v Družini priobčil poslanico Rojakom v tujini, v kateri je zapisal tudi: „Izseljenska nedelja pomeni tudi vrnitev v domovino kot potrditev povezanosti z narodno družino. Vrnitev v domovino pomeni poživitev narodne zavesti, da pripadamo s ponosom narodu, ki je bil tako preizkušen v zgodovini, ki pa ima danes v družbi narodov v današnjem svetu in v prihodnosti tehtno poslanstvo.“

O razpravi s podobnimi mislimi, ki jo je dr. Šuštar priobčil v Koledarju ljubljanske Izseljenske matice za 1984, je Večnik poročal v lanskem letniku.

Likvidatorji zgodovinske, za naš narod bitne preraščenosti slovenstva s katolištvom, po novem škodljivega vmešavanja politike v vero, naj bodo pri kovanju dobrih odnosov z vladavino v domovini dosledni. Najbolj neutaajljivo, prijemljivo znamenje te zdaj prepovedane povezave so slovenske cerkve, katere je krížem sveta zidala, in fare, katere je ustanavljala ter jih s svojimi žulji vzdržuje v glavnem poltična emigracija. Naj se oznanjevalci nove vere najprej odpovedo denarju, ki ga dobivajo za te cerkve in zase. Njim in njihovim v Sloveniji se bo to sicer nekaj poznalo. Po uradnem obračunu sta samo fari v Torontu lani iz tega zavrženega vira prejeli 354.380 dolarjev, za misijone, cerkve v domovini in druge namene pa še 112.563, ali vsega malce manj kakor 447 tisoč dolarjev.

A navsezadnje to ne bi bila posebna cena za zadoščenje, da je kdo ostal neomadeževan s slovenstvom...

(Kar je v oklepajih ali podčrtano, so dopolnila in poudarki pisca Znamenj časa.)

— o —

Popravi: v zapisu Celovski zvon na strani 194 zadnje lanske številke revije je treba v petem odstavku besedam „platnice Doma in sveta“ dodati „iz leta 1904“, v četrtem odstavku na strani 195 pa mora letnica koroškega plebiscita biti 1920, ne 1921.

Zatorej znova, zmeraj in nikdar zadosti: prizadevanja za ohranitev slovenske dediščine v svetu, to je, za nadaljevanje slovenstva, ne morejo biti kos svojemu namenu brez zavzete, načrtno skrbi za znanje in ohranjanje slovenščine.

— Mirko Javornik „O slovenski besedi“.

A. G.

Slovenske teme in temé

DUH STOPA V SLOVENCE... (1. APRIL?)

Izvrstni špansko-argentinski časnikar Iglesias Rouco je na dan nedolžnih otročičev — ki je tukajšnjim ljudem nekaj podobnega kot naš 1. april, ko ima vsakdo „pravico“ druge vleči za nos — priobčil poročilo, kako je državni predsednik odločno presekalo dosedanjo nespametno in nevarno vladno politiko ter postavil učinkovit program za gospodarsko, kulturno, zunanjo politiko, odstavil nesposobne voditelje in izročil odgovornost praviim ljudem. Bravci so bili radostno presenečeni do zadnjega odstavka; tu je pisec odkril, da gre za potegavščino dneva nedolžnih otročičev.

V neprestanem razglabljanju o ljudeh in stvareh v naši domovini so se mi pričakovanja in želje utelesile v vrsto prizorov, dejanj in krepkih besed, ki naj bi se videli in slišali v SR Sloveniji — 1. april zame in za bravece.

Prikazala se mi je velika dvorana ljubljanskega Cankarjevega doma, polna (torej ok. 2000 ljudi) pozornih in navdušenih poslušavcev. Pritegnila jih je dvodnevna „Tribuna Društva slovenskih književnikov“, katere predmet je bil „Slovenski narod in slovenska kultura“.

I. Prvi je stopil na oder predsednik društva. Srdito je zavrnil hrvaškega partijskega pisana Stipeta Šuvara, ki je terjal — tudi v ljubljanskem Delu — idejno borbo proti duhovni kontrarevoluciji intelektualcev ter v napadalni Bijeli knjigi postavil „črna listo“ obsodbe vrednih pisateljev in knjig. Predsednik Društva književnikov je Šuvara odpravil s sovražnikom izobraženstva, potem pa zasmehljivo omenil slovenskega prvaka Mitja Ribičiča trditev, da se pisatelji rajši kot z ustvarjanjem ukvarjajo s „prepovedanimi temami“. Predsednik mu je oporekel: „Književnikom je treba dati priznanje, da so se na svoj način spoprijeli s predmeti, kot so Goli otok, dachauski procesi, likvidacija domobrancev v Rogu. Glad po resnici je stalen in ljudje hočejo odgovorov. Zato je treba Torkarju, Hofmanu, Zupanu in Kocbeku izreči pohvalo, ne pa jih postaviti na črna listo.“ Dodal je, naj se vsaj med književniki odkrito govori o zadevah, o katerih se drugod samo molči.

Predsednik je tudi odgovoril tistim, zlasti srbskim partijcem, kateri očitajo Slovence, da se neopravičeno čutijo ogrožene: „Ogrožene se čutimo v tej državi zaradi neodgovornih izjav o nekakem jugoslovanskem narodu. Ogroženi smo tudi z enotnimi šolskimi programi in skupnimi jedri.“ Zagotovil je: „Čisto jasno je, da ne bomo niti za ped odstopili od zahteve, da ta naša nova država Jugoslavija dá našemu narodu največje možnosti razvoja; da nam razločno pove, koliko gospodarsko prispevamo za bratstvo in edinstvo in koliko navsezadnje prejemamo od njega. Čisti račun — dobri prijatelji. Javnost vznemirjajo visoke cene in težko preživljanje, kaj malo pa knjige in gledališke predstave.“

Na kraju je predsednik ugovarjal prepovedi nekaterih knjig v drugih republikah; ugovarjal belgrajskemu procesu proti intelektualcem, ugovarjal neprepričljivim razlogom obtožbe. (Ta proces-komedija se je medtem končal z razmeroma majhnimi, pa zaradi krivičnosti vendar neznoznimi obsodbami). „Gre mi za glasne izjave; sem proti prišepetavanju; vsak bodi v polni meri odgovoren za svoje govorjenje v javnosti.“

II. Tako odkrito so s tribune govorili tudi ostali. V dvorani je zabobnel preroški glas znanega pisatelja. Napovedal je smrt slovenskega naroda. Pri tem je za nas tolažljivo, „da z nami umirajo Hrvati, Čehi, Slovaki, Madžari, Poljaki. V resnici propada vsa srednja Evropa, katere sestavni del je Slovenija.“ Kako je to mogoče? Pisatelj je udaril po ubijavski spaki jugoslovanske države: „V začetku oktobra 1918 smo sanjali o skupnosti slovanskih katoliških narodov, ki se bodo izločili iz avstro-ogrške monarhije, o nekaki Iliriji. Decembra istega leta pa smo se znašli, dasi tega nismo povsem hoteli, v čisto drugi državi, v Jugoslaviji. Jugoslavija ni naš organski družbeni in gospodarski prostor, na katerem bi se lahko oblikovali kot družbena in gospodarska sila. To niti ni naš edini kulturni prostor, marveč zgolj politična zveza.“

III. Naslednji govornik se je dotaknil te šušarove rdeče-pravoverne zahteve, izrečene v intervjuju v Delu: „Ni nam potreben razvoj, ki bi intelektualiziral delavski razred, temveč potrebujemo razvoj, ki bi proletariziral intelektualce.“ Govornik na tribuni je šušara zavrnil tako: „Mislim, da vizija delovnega taborišča ni združljiva s programom slovenskega naroda. Ta vizija delovnega taborišča ni združljiva s programom slovenskega naroda. Ta vizija je grožnja slovenskemu narodu in slovenski kulturi. Če hočejo Slovenci biti in ostati moderen narod, morajo biti pripravljeni tudi na notranja trenja, tudi na spore med kulturo in politiko. Moderen narod ni cerkveni zbor, kjer vsi pojejo enoglasno marveč je zapletena tvorba z mnogimi samostojnimi, lastnim zakonom podvrženimi duhovnimi področji. Med njimi je tudi kultura.“

IV. Zastopnik zamejcev je napadel komunistično ideološko politiko in nje „negativni ekskluzivizem“. Označil je kot temeljno tragiko slovenskega naroda, da „matica“ narodnostno vprašanje rešuje ideološko in pri tem izloča krščanske družbene sestavine iz dialektike slovenskega socialnega življenja.

V. Drug govornik se je obrnil proti srbskim obtožbam, da Slovenci vsiljujejo idejo zedinjene Slovenije, kar oblastniki v Belgradu postavljajo na isto ravnino kot težnjo po neodvisni Hrvatski ali po veliki Albaniji. Govornik je zatrdil, da misel o zedinjeni Sloveniji ni bila nikdar naperjena proti kakemu drugemu narodu.

VI. Oglasila se je zastopnica ženstva. Iz njenega pogumnega govora velja navesti ta dva stavka: „Preživelo boljševičsko enačenje naroda in razreda je vzrok našega sedanjega razdvajanja in razbitosti. Od gesla „narod je razred — razred je narod“ je nastalo: „narod je partija — partija je narod“.

VII. Končno se je s tribune poudarila misel o vseslovenskem kulturnem parlamentu. Državnim in partijskim ustanovam so poslali vrsto tez, ki naj jih preuče, npr.: „Potrebno je skrbno čuvati državnost in suverenost slovenskega naroda in vse njegove narodne značilnosti. Okrepiti vlogo in samostojnost republik v federaciji. Temeljito in naglo modernizirati zaostale zveze slovenskega gospodarstva. Korenito zmanjšati upravni aparat. Dati izobraženstvu večjo vlogo. Uvesti vojaško službo na ozemlju lastnega naroda. Pospeševati rast družine in njeno rodnost. Pomnožiti gospodarsko in kulturno pomoč Slovincem v inozemstvu. Ustanoviti vseslovenski kulturni parlament.

EN ZAROD POGANJA PRERROJEN, VES NOV (9. IN 10. I. 85)

Se dá, dokler je domovina še okupirana, javno povedati kaj dosti več, kot so povedali s tribune Cankarjevega doma?

Naj razodenem zdaj, kar se bo zdelo pravljíčno: Vse doslej napisano ni prvoaprilska šala, ne — vse to se je v Cankarjevem domu 9. in 10. januarja letos zares zgodilo.

Naj navedem imena govornikov in pridenem nekaj pripomb:

I. Predsednik Društva slovenskih književnikov je **Tone Partljič**. Dodam, da je Partljič odbil obtožbo nekaterih politikov, da želi Društvo književnikov partnerstvo s politíčnimi organizacijami. To ni res, je dejal, ker je partnerstvo mogoče samo v sestavu parlamentarne demokracije.

II. Napovedovavec smrti slovenskega naroda je pisatelj **Marjan Rožanc**.

III. Govornik proti proletarizaciji izobraženstva je **Dimitrij Rupel**. Isti pisatelj je že zadnje lanske mesece vznemirjal še misleče z vrsto članokov Kaj bo s Slovenci. V enem iz njih je govoril o nujnosti svobode za narodov obstoj in dodal obtožbo (Ni težko uganiti, proti komu je naperjena): „Zanikanje svobode, ki je povezana z biti ali „bitje“, je lahko samo umor in smrt (...). Kako zelo smo Slovenci prikrajšani za to svobodo, oz. kako zelo je ta svoboda pri nas problematična, pričajo usode slovenskih pesnikov in kulturnih delavecev, med katerimi ni malo zgodnjih smrti in med katerimi je grozljivo veliko samomorov.“ Boj za narodovo svobodo v smislu ljubezni do narodenosti in do slovenske stvaritvene moči je nekaj naravnega; pri Slovencih pa se zdi, „tudi zaradi slabe izobraženosti in nizkega nivoja naših predstavnikov (...), kot da je ta stvariteljska zagnanost nekaj staromodnega, nerazvitega, nenormalnega, pregrešnega in celo prepovedanega.“ Izmikamo se tem vprašanjem in „navsezadnje polagamo na pogajalsko mizo tudi svojo slovensko bit, kot da bi se o njej kdorkoli mogel pogajati. Kot še nikoli v slovenski zgodovini je torej v nevarnosti tisto, kar smo uspeli ohraniti skozi tisočletje. Namesto da bi se politika godila zunaj področja ustvarjalne svobode, je zašla celo vanjo, in v tem je usodni izziv slovenstva v tem času. Kako neprevidno ravnamo s svojo ljubeznijo, se kaže v tem, da dovoljujemo svojim (so)govornikom razpravljati o slovenstvu, kot da se mu je mogoče odpovedati. V zadnjem času slišimo na svoj rovaš očitke, da razumemo državo kot nujno zlo, ko bi jo

vendar mogli razumeti kot najustreznejši okvir za uresničevanje svojih najintimnejših interesov. Slovenske intimne interese, to, kar skušajo Slovenci darovati, razdati, nameniti „navzven“, razumejo kot slovenski egoizem. Toda kako se moremo pritoževati nad tistimi, ki ne razumejo našega jezika (in naše radodarnosti, izročnosti, talenta in ljubezni), ko nam naši lastni slovenski ideologi kar naprej pripovedujejo, da je ta jezik (radodarnost...) jezik boja za oblast, protiljudska zarota ali vsaj „nič novega“. Vedemo se samouničevalno...“

IV. — Boris Pahor.

V. — Bojan Štih.

VI. Spomenka Hribar. Tu navedem dva odlomka iz njenega članka Naj se izpovem svojih smrtnih grehov (Književni listi ljubljanskega Dela, 18. X. 1984, v vrsti polemičnih spisov po Vidmarjevem napadu na Kocbeka in V. Zupana). Pripoveduje, kako je prisostvovala nevezanim pogovorom partijskih zgodovinarjev. Tudi pogovorom o beli gardi, pa je slišala, „da se za zgodovinske dokumente lahko obrišemo pod nosom, da te stvari niso za delavce in kmete.“ Ti ne bi z njimi imeli kaj početi, „ker ne bi razumeli, zakaj je bilo treba dati Koroško, zakaj Trst, zakaj je bilo treba po analogiji z dogodki na Turjaku ohraniti mir na koroški in tržaški zemlji, tako da je bila najprej izrečena sumarna kolektivna sodba ali nekaj podobnega, nato pa izvedena pravična kazen nad lepim procentom izdajalskega slovenskega naroda (...). Na vprašanja (otrok), ali je mogoče, da so bile cele množice pobite za ideale, ki sta jih razglašala Marx in Engels, sem skoraj vedno odgovorila, da bo o tem pisala zgodovina.“

Drugi odlomek: „Skoraj vsi Slovenci, ki so prisegli Hitlerju (! — tu Hribarjeva še zmerom verjame uradni trditvi, tako kot je po lastnem priznanju dolgo verjela, da je v dachauskih procesih šlo za izdajo), so morali umreti, ni pa bilo treba umreti vsem Nemcem, ki so mu kdaj zvesto služili, nasprotno, marsikateri naš delavec in kmet se je po vojni zaposlil pri takšnem Nemcu — in hvaležni smo mu za njegove devize, namreč Nemcu, ne le delavcu in kmetu. Ampak Nemcev ne ogrožajo slovenski emigranti — kakor nas!“

VII. Glasnik „tez“ je France Klopčič.

* * *

Kakšni so bili odmevi na ta dejanja?

Domača, slovenska KP je bila tako presenečena, da vsaj prvi hip ni znala zavzeti drugega stališča kot stališče razumevajočega opazovavca. Prve izjave hočejo skoro izraziti začudenje, da je do javnega razpravljanja prišlo šele zdaj — medtem ko naj bi KP zmeraj zagovarjala dialog in vabila vanj (!)

Sergij Kraigher je povedal: Javne tribune „so izraz našega demokratskega razvoja in treba je, da postanejo nekaj povsem običajnega (...). Ni problem v tem, da je Društvo književnikov pripravilo tribuno, temveč v tem, da se komunisti niso pripravili, da organizirano in z razlogi kritično osvetlujejo sporne teze in dileme.“

Hrvaška partija je mnogo bolj zaskrbljena: „Nekatere tam (v Ljubljani) izrečene domislice, olupljene in izbrbljane odprto, prazno in porazno, zvene kot glasovi v grdih sanjah. Stara pesem o ogroženosti slovenskega naroda je dobila (...) nove recitatorje v dokaj brezumni trditvi, da v tem položaju slovenski narod ne bo ostal pri življenju.“ (Zagrebski Vjesnik, 18. I.) Na drugem mestu pravi isto partijsko glasilo, da so se ob ljubljanskih dogodkih mnogim v Jugoslaviji vzdigovali lasje in jim je porasel krvni pritisk.

Januarski dogodki so pokazali, da je Slovenija, v kateri se je dozdal zdelo, da je najmanj disidentstva, v resnici vsa disidentska.

O ljubljanski tribuni piše evropsko časopisje. Londonska Nova Hrvatska (iz katere imam večino gradiva) je na platnice svoje 4. številke (24. II.) postavila simbolično podobo Triglava in velik napis: Slovenija je spregovorila! Na str. 10 pa pravi: „Medtem ko se v Sloveniji opaža pravo soglasje ljudstva, izobraženstva in politikov“, je na Hrvaškem mrak, „v katerem primitivni dogmatizem še vedno vlada nad ljudstvom in nje-ga kulturo.“

V „liberalizaciji“ Slovenije — o tem poroča Viktor Meier v FAZ pod naslovom Ali je Slovenija vodnica jugoslovanske liberalizacije? 9. II. — je viden dejavnik dijaški list Mladina. Zavzema se za „detabuiziranje“ političnega življenja. Seveda to ne gre brez odpora in nasprotovanja, saj so tabujni zadeve, ki razkrivajo preteklost komunističnega režima, da, celo Titovo osebo. Na belgrajskem procesu proti intelektualcem je obtoženi Mi-lić izjavil, da je Tito poskušal dachauske procese pokriti s pozabo. Ve pa se, kako je Tito delal na to, da se obtoženci dachauskih procesov, osumljeni prosovjetskega mišljenja, obsodijo (in likvidirajo); podtakne pa naj se jim sodelovanje z gestapom. Tito se dalje zmerom bolj kaže kot glavni odgovorni krivec za pomor domobrancev, hrvaških domobranov, ustašev, četnikov idr. (Drugi dozdanji tabu!). Priča za to je mr. Milan Djilas. V knjigi Vlast, ki jo je izdala Naša reč l. 1983, piše na str. 80: „Tito se je v govoru v Ljubljani 27. maja zareklo, da so bile „ujete kontrarevolucionarne skupine pobite. Kvislinge je dosegla roka pravice.“ Na drugem mestu piše Djilas: „Ko sem se vozil l. 1946 z Bleda v Ljubljano, mi je neki diplomat iz poljske delegacije dejal: ‘Stalin z nami Poljaki ni zadovoljen, češ da smo z nasprotniki premehki. Pač pa občuduje Tita. Ta je pravi junak (molodjéc). Nobenih težav ni imel s sovražniki — vse je pobil!’“

RDEČA ALKIMIJA

Leto 1984, v katerem je zadnje mesce slovenska KP doživela plaz oporekanja, očitkov, vprašanj, zahtev, se je prve mesece še dolgočasilo z običajno partijsko metodo zanikanja, laži, preobračanja dejstev, napadalnosti, obtoževanja drugih. Iz tistih mescev je mikavno izkopati poskus, kako dati pravi pomen slavnim verzom Razpnite čez ves svet vešala! Vaš bog so rop, požig, umor!

Poskusa se je lotil partijski kulturnik Dušan Mevlja („Minirani mostovi prijateljstva“, Književni listi Dela, 17. V. 1984).

Najprej nehote — to je značilno za partijsko metodo, da pogosto dosega nasprotje tega, kar hoče — napravi uslugo resnici, ko poda strnitev zaslužnega članka Odpor proti okupatorju — partijski monopol! Še en odmev na knjigo „Križ s križi“, katerega so v Koledarju 1984 Družbe sv. Mohorja v Celovcu priobčili Tone Oblak, Lojze Bajc in Otmar Mauser, 139-153. Resnici ne škoduje, da Mevlja po ekscerptu tega članka zamevlja, „da so to, kar člankarji očitajo komunistom in partizanom, počeli ravno njihovi ljubljenci — belogardisti.“ Resnica se že maja 1984 ni dala preplekati s takim stavkom.

Potem se loti očiščevanja partizanskega pesnika Mateja Bora, katerega ime so po njegovih besedah člankarji skušali oblatiti. Njegovo razvpito pesem Partizani (Razpnite...) uvede nerodno, češ da jo člankarji navajajo kot dokaz svoje trditve o partizanskih grozodejstvih. V resnici pravijo člankarji v 24. opombi: „Sliko tistih mesecev je nehote ohranil za prihodne slovenske rodove pesnik-partizan Matej Bor.“ Ponatisnejo prvo kitico in menijo: „Tej pesmi bi morali dati naslov: ‘Pokoli in sprostitve nagonov’.“

Mevlja popravlja člankarje, da Kri v plamenih, objavljena v zbirki Pesmi partizanov l. 1974 ni ista pesem (Partizani) v „zelo spremenjeni obliki,“ kot trdijo člankarji. Kri v plamenih in Partizani sta različni pesmi s podobnim začetnim motivom. Mevlja nadaljuje: „Pesem ‘Partizani’, ki na kratko posname vsebino celotne zbirke (Previharimo viharje) in je zato objavljena na koncu, pa ponavlja: ‘Razpnite čez ves svet vešala! Vaš bog so rop, požig, umor! Divjajte! Kri je zakričala! Glavo je dvignil v nas upor!’“ In zdaj pride Mevljeva interpretacija teh verzov: „Je to poziv k sprostitvi nagonov in pokolom? Ne, pač pa ravno nasprotno — poziv k uporu zoper pokole in sprostitve nagonov, pri katerih so nacifašistom na slovenskih tleh dobra štiri leta zvesto hlapčevali in pomagali: naši kvizlingi.“

Tako je s temi ljudmi! Če rečejo belemu črno, mora za ljudstvo belo pač biti črno. To je stara reč. Presenetljivo pa je dejstvo, da je bilo treba očiščevati Borovo ime. Bor je pozival k revolucionarnemu uničevanju, tako kot je pozivalo partijsko vodstvo in so pozivali komisarji in komandanti partizanskih tolp. To je bilo vendar nadvse zaslužno. Zdaj pa je nenadoma treba to pozivanje prikazati kot upor zoper revolucionarno uničevanje. Videti je, da krmarjem SRS že v prvi polovici leta 1984 — in že dolga prej — kompas ne deluje več: da so tamkajšnji ideologi izgubili zaupanje v „znanstveno“ marksistično analizo; da so zato njihovi kulturniki obsojeni na izbiro: ali še naprej hlapčevati komunističnemu absurdumu ali pa slediti razumu in znamenjem časa. Mevlja je maja 1984 izbral prvo.

Za naslednje vrste pesmi Partizani (Hura... gradit!) prizna Mevlja, „da se je OF skupaj z vsem svobodoljubnim svetom (!) odločila za oborožen odpor in da ni nikoli tajila (!), da je osvoboditev slovenstva možna samo s temeljito preobrazbo naše družbe.“ (Torej s krvavo revolucijo).

Odgovor članku v Koledarju DM v Celovcu sklepa z omembo štiri-desetletnice „belogardističnih zločinov pri svetem Urhu“; tamkajšnjega „mogočnega spomenika“ in v grobnici „pokopanih 123 žrtev belogardiističnega krvavega nasilja...“

O Sv. Urhu je izdala že večkrat komentirano knjigo Štefanija Ravnikar-Podbevškova. O nji vemo, da se je pred smrtjo tega svojega dela bridko pokesala: v knjigi je morala s potvorbami, lažmi in obrekovanji partiji pomagati pri gradnji rdečega svetourhovskega mita.

Vesten zgodovinar sodi o Sv. Urhu tako: „Sv. Urh naj bi postal neke vrste **propagandno velepodjetje** za uničevanje ugleda domobrancev, **veletovarna gnoja** za pokrivanje žrtev komunističnega sadizma, **moralno morišče** fizično pobitih domobrancev; tako naj bi Sv. Urh postal **množično morišče** njihove vojaške in človeške časti. (Miha Marijan Vir, Pravi obraz Osvobodilne fronte III, str. 274). In 123 tam pokopanih trupel? Partija je v grobnico „položila grozotno pohabljen **trupla domobrancev** in z njimi vred nekaj trupel od domobrancev pobitih **terencev** ter večje število padlih partizanov 4. bataljona Cankarjeve brigade, ki je bil docela uničen 11. februarja leta 1944 na Javorovici pod Gorjanci.“ (Prav tam, str. 329).

Drži ta Virova trditev? O zadevi prepričljivo razpravlja na 65 straneh. Ko bo mogoče preiskovati teren in neštete vire, bo prišlo na dan, koliko Virova trditev drži. Je pa že danes jasno, da je komunistična verzija nevzdržna.

Kakšne so ponavadi komunistične verzije, je razvidno iz konca Mevljevega članka. Naperjen je proti škofu Rožmanu in Družbi sv. Mohorja. (Ta se je predrznila v Koledarju spomniti 100-letnice njegovega rojstva in opozoriti na Kolaričev življenjepisa, ki ga je izdala). Mevlja zagotavlja, da tudi brez tega življenjepisa „Slovenci ne bomo nikdar pozabili škofa Rožmana, saj nam je med drugo svetovno vojno, ko je blagoslavljajal orožje okupatorjev (!) in bele garde (!), ostal v neizbrisnem spominu.“ O Mevlja, Mevlja — kot komunist smeš reči karkoli, saj komunistični nauk sam priznava, da jim ne gre za resnico, da je resnico in resničnost treba po svoje oblikovati. Tvoja naloga, Mevlja, je bila prestvariti rdečega hujskača v čisto, skoro krščansko osebnost, potem pa svetniško osebnost prestvariti v to, kar si napisal. (Tako so stari alkimisti želeli iz svinca dobiti zlato; za obraten proces njim ni šlo).

Po Mevlji si bomo Slovenci zapomnili Rožmana „tudi po procesu, ki ga je uprizorila (res uprizorila!) ljudska oblast po osvoboditvi zoper njega in druge narodne izdajalce in zločince.“ Ne, Mevlja, zapomnili si bomo ta „proces“ kot eno neštetih partijskih hudodelstev, kot oskrumbo resnice in pravice. Prihaja čas, ko bo vsemu narodu zasijala Rožmanova osebnost. Mevljevo oznamovanje tega trpina (trpina ne le zato, ker ga Družba sv. Mohorja „zdaj proglašča za trpina“) z „mrakobno sivo eminenco“ pa bo zletelo na neizmerno smetišče komunističnega bedastega in zlobnega besedičenja.

SARKAZEM

Ne morem si kaj, da ne bi šel 34 let nazaj za Mevljevo prikrajanje resnice. Navedel bom, kaj je v letih zmagoslavja v takratno vodilno kulturno revijo zapisal dr. Lojz Kraigher, nesrečni oče nesrečnih Borisa, Dušana in Uroša. V razvlečenem zagovarjanju svoje drame Školjka pred kritiko B. Borka in V. Kralja skuša Kraigher na umazan način kritika prikazati kot nekdanja nevernika, sebe pa kot zvestega vernika Marxove, Engelsove in Leninove edino zveličavne dogme. (Stalina v tistem letu seveda ni šlo več navajati). Berimo: „V socialistični Jugoslaviji se malo brigamo za eterične ideje in za bankirske grablje. Z graditvijo socializma si hočemo ustvariti raj na zemlji za vse in ne samo za nekaj izvoljencev, ki bi hoteli uživati umetnost zaradi umetnosti in grabiti bogastvo zaradi bogastva. Ustvariti si hočemo raj na zemlji, ki bo raj za vse delovne množice in ki bo urejen tako, da bodo zadovoljni vsi in ne samo izbranci. Ustvariti si hočemo raj na zemlji po načelih Marxa in Engelsa in Lenina.“ (Novi svet V, 1950, str. 930)

Ako so bravci takrat videli v tej pisariji kajenje rdečim bogovom, je vtis današnjega branja strupen zasmeh komunističnih obljub in izpolnitev, dejanja in nehanja; sarkazem, kot ga rdeča strahovlada pošteno zasluži.

VELIČINA RESNICE JE STRAŠNA

Ljudje na Poljskem še vedno poslušajo besede umorjenega duhovnika Popieluszka. Tudi njegovo zadnjo pridigo so posneli na trak in jih zdaj spodbuja. Naj bi govorila tudi našim ljudem v zasedeni in zaslužnjeni domovini.

Podajamo izvleček iz zadnje Popieluszkove pridige. Žal nam ni prišel v roke nje sklepni del.

Takole je govoril o človeškem dostojanstvu, o resnici in svobodi, o krščanskih krepostih:

„Za kristjana je zelo važna vednost, da je Bog sam vir pravičnosti. Zato je silno težko govoriti o pravičnosti tam, kjer za Boga in njegove zapovedi ni nobenega prostora; kjer je beseda Bog uradno izvržena iz življenja ljudstva. Treba se je zavedati krivice in bolečine, s katerima so prizadeli naše v veliki večini krščansko ljudstvo; hočejo ga namreč z od njega pridobljenim denarjem vreči v brezbožnost in v srcih otrok in mladostnikov hočejo uničiti krščanske vrednote, katere so jim starši izročili v zibko.

Vsi brez izjeme so dolžni terjati in izkazovati pravičnost, zakaj „časi so hudi, kadar ima pravičnost usta polna vode in mora molčati,“ pravi star mislec.

Premagati zlo z dobrim se pravi ohraniti zvestobo resnici. Resnica je, podobno kot pravičnost, posestrima ljubezni. In ljubezen ima svojo

ceno. Prava ljubezen je pripravljena na žrtve, zato zahteva žrtve tudi resnica.

Veličina resnice je strašna in razkrinkava laž majhnih, prestrašenih ljudi. Stoletja že traja boj proti resnici. Toda resnica je nesmrtna, laž pa umira nagle smrti.

Samo laž mora delati mnogo besed, ker je malenkostna in kramarska; spreminja se kot prodajno blago na pulstu; zmerom znova mora biti nova ter potrebuje številnih služabnikov, ki se je nauče po določenem programu — za danes, za prihodnji mesec —, potem se je treba v vsej naglici priučiti novih laži.

Za obvladovanje vseh tehnik programirane laži je potrebno veliko ljudi. Potrebno pa je le malo ljudi za razglašanje resnic.

Naučiti se moramo razlikovanja med lažjo in resnico. V času, v katerem živimo, to ni lahko. To ni lahko v časih, o katerih je sodoben pesnik dejal: „še nikdar prej niso naših hrbtov tako grozno mesarili z bičem laži in hinavstva.“

To ni lahko danes, ko cenzura zlasti v katoliških časopisih prečrtava prave besede in pogumne misli; ko se odstranjajo celo nadškofove in papeževe besede.

To ni lahko danes, ko katoličanu ne le prepovedujejo zoprvti nasprotnim nazorom, marveč jim prepovedujejo tudi braniti lastna in splošno veljavna prepričanja pred najbolj obrekljivimi in žaljivimi napori. Ni mu dovoljeno popravljati neresnice, katere drugi z vso prostostjo in nezaknovano širijo.

To ni lahko danes, ko so se v zadnjih desetletjih v domačo zemljo vsajala semena laži in brezboštva. Kristjan je dolžan ostati zvest resnici, pa naj stane še toliko. Kajti za resnico, za pšenično zrno resnice je treba plačati, samo pleve ne stanejo nič. Da zmaga dobro nad zlom se je treba truditi za krepost srčnosti. Ta krepost premaga človeško slabost, posebno strah in bojazen. Kristjan se mora zavedati, da se mu je bati le tega, da bi zaradi praznega miru izdal Kristusa za nekaj srebrnikov. Ne more pa biti kristjanu zadosti obsodba zla, laži, strahopetnosti, zaslužjenja, sovraštva in nasilja. Biti mora pravi pričevavec, bojevnik in branivec pravičnosti, dobrega, resnice in ljubezni.

„Gorje družbi.“ je nekoč vzkliknil primas Wyszynski, „katere pripadniki ne postavijo srčnosti za načelo delovanja. To ne bi bili nobeni državljani, bili bi navadni sužnji.“

Če se državljani odpove kreposti srčnosti, postane suženj in prizadene sebi, svoji osebi, družini, poklicni skupnosti, ljudstvu, državi in Cerkvi največjo krivico, tudi takrat, ko se je dal pridobiti iz strahu in skrbi za kruh ali iz drugih razlogov.“ Pa tudi: „Gorje oblastnikom, ki hočejo pridobiti državljane za ceno ustrahovanja in suženjske bojzljivosti. Kadar vlada oblast nad prestrašenimi državljani, se njena avtoriteta zmanjša, obubožajo ljudsko in kulturno življenje in dobrine delavskega sveta.“

Papeži in fatimska skrivnost (10)

MARIJINO SPOROČILO SVETU (8)

(11). Hude pregrehe

21. — Spregovoriti je treba še o grehu na splošno. V zapiskih m. Godinho, ki je bolno Hijacinto sprejela v svoje otroško zavetišče, preden so nevarno bolno deklico sprejeli v bolnišnico, se bere Hijacintin stavek: „Greh sveta so zelo veliki“ (E 3, 254). Nekaj teh hudih pregreh je bilo tu omenjenih.

Živimo v stoletju greha. Ne več se samo število grehov, ampak tudi njihova velikost. Človeštvo se je grehu privadilo in se od njega ne more več ločiti. S težo greha se pogreza v vedno večji greh.

Greh je upor proti Bogu. Prvi in največji grešnik je bil poglavar hudobnih duhov, ki se je vzdignil proti Bogu in zaklical: Ne bom ti služil! Apostol Janez pravi, da hudič greši od začetka (1 Jan 3,8). Čimbolj gre človek za začetnikom greha, tembolj se oddaljuje od Boga in postaja suženj greha in hudobnega duha. Pisatelj Lev Tolstoj je zapisal: „Greh je v tvoji duši najprej tujec, potlej gost. Ko se nanj navadiš, je že tvoj gospodar“. Dandanes greh človeštvu brezobzirno gospoduje.

22. — Ob 60-letnici zadnjega Marijinega prikazovanja v Fatimi 13. 10. 1977, je romarjem v portugalsčini in nemščini govoril nemški kardinal Hoeffner iz Koelna. V govoru je dejal: „Danes smo priče velikemu upor u sveti božji volji. Ni malo tistih, ki hočejo izključiti Boga iz svojega življenja in s sveta. Upirajo se zaradi dejstva, da so ustvarjena bitja, katerim Bog vse podarja... Tudi v naših deželah je sveta božja volja prezirana. Vsi smo grešniki. V zadnjih letih se je nrvnost pokvarila do mere, ki si je človek pred 20 leti ni mogel misliti. Hude krize vznemirjajo narode. Mnogo zakonov in družin je uničenih. Smisel za vrednote, ki bi morale ščititi človeško življenje, zlasti še nerojenih, starih in bolnih oseb, se je zelo zmanjšal. Terorizem in nasilje rasteta. Nrvnost je zgubila veljavo. Ne obstoji samo kemično onesaženje okolja, ki razjeda kamne naših katedral. Tudi onesaženje moralnega okolja obstoji in ima veliko hujšo razkrojevalno moč, ker razjeda srca...“ (VF 1977, 5/6, 2—5).

23. — O moralnem propadu človeštva pišejo tudi drugi. Izdajatelj fatimskih dokumentov p. Martins piše: „Veliko ljudi živi v strahu zaradi nebrzdane rasti sovjetske vojaške moči. Mene veliko bolj plaši moralna gniloba sveta, posebno krščanskega Zahoda. Zdi se celo, da je krščanstvo zgubilo moč, da bi bilo sol zemlje ali kvas, ki bi prekvasil vse testo. Ko okuženo telo postane nezmožno, da bi izločilo virus, je to znamenje, da umira“. Nato navaja Muggeridgea, ki je leta 1976 glede moralne pokvarjenosti Zahoda zapisal: „Barbari, ki so uničili Rim, so prišli od zunaj, naši (barbari) pa so domač izdelek, izurjeni ter na javne stroške po pranju možgan

usposobljeni. Teško se je ustavljati vtisu, da se je od boja utrujeni Zahodnjak odločil za samomor. Naveličan preobilja, pohotnosti in ranljivosti svoje moči bo on sam zatrobil na trombo, ki se bo zaradi njenega glasu sesulo obzidje njegovega mesta“ (FP 17).

Muggeridge je tudi zapisal: „Danes je to, kar vztrajno imenujemo 'zahodna civilizacija', v mnogih pogledih na isti stopnji kot je bil rimski imperij v času sv. Avguščina... Do tega je prišlo zavoljo moralne krize najširših razsežnosti“ (OG 1983, 4).

24. — V tem stoletju se greh naglo množi, ker človeštvo zgublja zavest greha, pojem greha, občutek grešnosti in strah pred grehom. Mnogi priznavajo kvečjemu še greh struktur, tajijo pa osebni greh in osebno odgovornost zanj.

Že Pij XII. je 26. 10. 1946 v radijskem nagovoru udeležencem katehetskega shoda v Bostonu dejal: „Greh stoletja je zguba zavesti greha“ (RP 18).

V Družini beremo: Mednarodna revija „Za boljši svet“ je v članku o krivdi in grehu opozorila, da je med ljudmi zmeraj manj občutka krivde in grešnosti. Iz Marijinih besed v Fatimi pa vemo, da je treba gledati na greh kot na zelo resno zadevo. Pri tem revija omenja besede filozofa Schelerja, ki je že pred desetletji pokazal na zanimiv pojav v zvezi z grehom. Kolikor več je greha, toliko bolj ljudje otopijo zanj in izgubljajo čut za težo greha. Pri tem pa bolj obsojajo male grehe. Iz izjav velikih kriminalcev vidimo, kako se večkrat čutijo prav malo krive, kakor da ne bi bili storili nič slabega. Ni najstrašnejše to, da se delajo hudodelstva. Hujše je to, da se dandanes hudodelstva delajo tako cinično in brez občutka krivde. Z izginjanjem čuta za nadnaravno se manjša tudi čut za krivdo in greh (DR 1978 14, 3).

Leiriski škof Albert je 20. 2. 1984 v pridigi v Fatimi dejal: Zguba čuta za greh se na žalost more ugotoviti v vesti in v vedenju mnogih kristjanov, ker nanje vpliva okolje, ki vse dovoljuje. Živimo v gnili Evropi, ki je vir gnilobe in kjer se je čut za pravost že skoraj docela izgubil (VF 1984, 1—2, 2).

Jezuit p. Miha Žužek je v predavanju v Gorici marca 1984 dejal: „Premnogi ljudje greha sploh ne poznajo več. Govorijo kvečjemu še o raznih napakah in pomanjkljivostih. Kdor Boga ne priznava, ne priznava seveda niti greha, ki je upor proti Bogu in krivica storjena sočloveku. Dandanes ljudje menijo, da osebnega greha sploh ni, da gre le za skupne grehe, za kolektivno odgovornost. Toda to ni nič drugega kot vsota posameznih krivd, ker mora biti vsakdo odgovoren zase“ (KG 1984, 12, 2).

25. — Premnogi ljudje greha sploh ne poznajo več. Da ne bo kdo menil, da gre za škodljivo pretiravanje, naj se oprem na statistiko. Za primer vzemimo Italijo, dvatisočletno središče krščanstva.

Neka statistika pravi, da v Italiji 20% ljudi nima več čuta za greh, češ vse je dovoljeno, kar ne škodi (KG 1984, 33, 1). To pomeni, da je v Italiji nad 10 milijonov odraslih ljudi brez čuta za greh. Takí ljudje si

seveda lahko vse dovolijo, kar jim ugaja, saj jim vest ničesar ne očita: splav, evtanazijo, mamila, alkohol, absolutno spolno svobodo, svobodno ljubezen (prav tam).

Splav: Leta 1982 je bilo v Italiji 235.000 zakonitih splavov. Tem je treba dodati še okoli 50.000 nepriglašanih splavov. Največ splavov ima provinca Emilia-Romagna: na tisoč živorojenih otrok pride 744 splavov. Za zakonite splave je država trošila skoraj tisoč milijard lir (KG 1984, 38. 1). kajti v Italiji prevzame vse stroške za splav država, in še bolniški dopust dobi taka ženska, če ga potrebuje. Zato pa je Italija v zahodni Evropi glede splavov že na drugem mestu, takoj za protestantsko Dansko: Na tisoč rojenih otrok pride 405 splavov. Med katoliškimi zahodnimi državami je torej Italija na prvem mestu. Kakor je svoj čas imela sramotno prvenstvo, da je najslabše ravnala s slovensko manjšino, tako sedaj prednjači v splavu.

Civilne poroke: Leta 1970 jih je bilo v Italiji 1,5%, leta 1984 pa že 15%. Na prvem mestu je Trst s 50% civilnih porok. Sledijo mesta Milan 39%, Firenze 27%, Pisa 25%.

Rodnost: Leta 1964 je bilo v Italiji rojenih 1.017.000 otrok, leta 1983 pa samo 600.000.

Nekrščeni otroci: Leta 1981 v Milanu ni bilo krščenih 32% rojenih otrok.

Zakonske razveze: Povečalo se je število zakonskih ločitev, ki po večini vodijo v razveze zakona. Narašča število zvez ki niso ne civilno ne cerkveno sklenjene (KG 1984, 39, 2; Po Osservatore Romano).

Nizkotne orgije: Tržaški časopis „Il Meridiano de Trieste“ je 30. 8. 1984 priobčil članek pod naslovom „Trst se shaja s hudičem“. Naš lepi Kras, zavrt v nočno temo, je postal na več krajih shajališče za izvajanje nizkotnih orgij. List objavlja dokumentarne slike o črni magiji... (KG 1984, 39, 3).

26. — Janez Pavel II. zgubo čuta za greh pogosto poudarja. V pismu, ki ga je poslal fatimskim romarjem za 13. 5. 1983, pravi sveti oče: „Papež čuti potrebo, da še naprej zadostuje za sedanji svet, ki ga neprenehoma pretresajo boji med dobrim in zlom, med lučjo in temo. Žal so zanj značilne temne sence greha in, kar je še hujše, da se greha ne zavedajo.“ (MP 27. 5. 1983)

Maja 1980 je papež v Parizu pisatelju Andreju Frossardu (Frossaru) večkrat dejal: Ne jemljite človeštvu čuta za greh... Čut za greh je neločljivo povezan z dostojanstvom človeške osebe. Kristus imenuje dobro in zlo z njunima pravima imenoma. Njegovemu zgledu sledi Cerkev, ki bo grehu zmeraj rekla greh, pa naj bo javno mnenje še tako prepričano o nasprotnem (DR 83, 2, 6).

Leta 1984 je Janez Pavel II. zapisal: Po načelu resnice in doslednosti Cerkev ne more dopustiti, da bi dobro imenovali zlo in bi zlo imenovali dobro (RP 34).

27. — Ljudje zgublajo čut za greh, ker so se oddaljili od Boga in nanj pozabili.

Ljudje so pozabili na Boga. Mati Terezija iz Kalkute je to preprosto povedala: „Ljudje skušajo izriniti Boga iz svojega življenja in to je hudo“ (DR 1977, 8, 2).

Nobelov nagrajenec Aleksander Solženicin, ki je bil l. 1974 izgnan iz Rusije, je 10. 5. 1983 prejel nagrado „Templeton“. Nagrada se daje takim, ki imajo zasluge za uveljavljanje vere v družbi. Pred njim sta jo prejeli m. Terezija in Klara Lubich (Lubić), ustanoviteljica ognjiščarjev. Ob prejemu nagrade je Solženicin dejal: „Ko sem bil še otrok — l. 1984 je imel 65 let — sem večkrat slišal reči stare ljudi, ko je Rusijo kaj hudega zadelo: „Ljudje so pozabili Boga in vse, kar je sedaj prišlo, je nasledek tega.“ Solženicin torej soglašala s tistimi, ki menijo, da je vse hudo, tudi boljševiska revolucija, prišlo nad Rusijo, ker so ljudje pozabili na Boga. Dokler je Solženicin živel v Rusiji, je menil, da je zahodni svet poln duhovnosti in zato zmožen ustaviti se komunizmu. Sedaj se zaveda, da se je zmotil. Življenje na Zahodu mu je prineslo spoznanje, da je zahodna družba prav tako okužena z materializmom kakor tista iz vzhodnih komunističnih dežel. Zahodno brezboštvo je za ljudi prav tako škodljivo kot komunizem v državah realnega socializma. Tudi Zahod je pozabil na Boga. Solženicin je ob drugi priliki dejal: „Petrošniška družba ni zmožna upreti se komunizmu, zato bo od njega poteptana.“ Po njegovem mnenju je prerod družbe mogoč samo po vrnitvi k Bogu in Kristusu (Prim. KG 1984, 12, 1).

28. — Človeštvo se je oddaljilo od Boga, ker je v veliki meri zgubilo pravi pojem o Bogu in vero vanj ter v vse, kar je božjega, in tako zašlo v hudo krizo. Kardinal Ratzinger, prefekt kongregacije za verski nauk je to krizo v intervjuju, priobčenem v italijanski reviji „Jezus“, takole razčlenil:

Krizo občutimo predvsem na štirih področjih: Kriza vere v Boga, Očeta Stvarnika. Nekateri teologi odklanjajo Boga, pred katerimi bi morali klečati. In vendar bi morala biti vera v Boga Stvarnika temeljna resnica, iz katere izhajajo vse druge resnice.

Kriza vere v Cerkev kot skrivnost. Vse bolj nekateri poudarjajo Cerkev le kot človeško ustanovo. Mnogi so pozabili, da je Cerkev božja ustanova, dana ljudem na poti k odrešenju. Če izgine ta temeljna prvina, izgubi Cerkev pravo poslanstvo. Ko postane Cerkev samo človeška ustanova, postane tudi evangelij samo človeško delo.

Kriza vere v dogmo in moralni nauk Cerkve. Cerkve ne predstavlja samo velik teolog, temveč krščanska skupnost. Nekateri katehisti ne učijo več katoliške vere v celoti. Tako izginja vera, kakor smo jo prejeli. Jedro cerkvenega nauka mora ostati: vera, zakramenti, deset božjih zapovedi in očenaš.

Kriza vere v sveto pismo, tako kot ga beremo v Cerkvi. Sveto pismo brez Cerkve ni več božja beseda. Cerkev pa brez svetopisemske osnove ni več Kristusova Cerkev, temveč samo človeška ustanova. Kristusov evangelij je sporočilo svobode, na prvem mestu od suženjstva greha.

Marsikje, zlasti v Severni Ameriki, je katoliški nauk že nekaj tujega. Boljše je stanje v vzhodnih deželah, kjer je Cerkev uradno preganjana. Zdi se, da je v teh deželah vera trdnejša. V današnjem svetu, kjer so različne oblike brezboštva splošen pojav, se zdi, da je marksizem najnevarnejši (DR 1984, 47, 2)

29. — Janez Pavel II. poudarja zlasti izgubo vere v Boga in odtujevanje zakramentov sprave. V nagovoru kardinalskemu zboru in članom rimske kurije je 23. 12. 1982 v zvezi s svetim letom odrešenja dejal: Zguba zavesti greha je v zvezi z drugo globljo in usodnejšo zgubo, ki je zguba vere v Boga (VF 1984, 1-2).

Leta 1983 je papež v Lurdu dejal: Delno je zginila zavest greha, ker se zgublja vera v Boga. Mi smo zmedeni, ker so se mnogi verniki odtujili zakramentu spovedi (ESP 30. 9. 1983).

Leta 1984 je sveti oče zapisal: „Zavest greha ima svojo korenino v nravni vesti človeka in je kot njen termometer. Povezan je z vero v Boga, ker izvira iz zavesti razmerja, ki ga ima človek do Boga, svojega Stvarnika, Gospoda in Očeta. Kakor ni mogoče popolnoma zatreti zavesti o obstoju Boga in zadušiti vesti, tako tudi zavest greha nikoli docela ne zamre.“

Vendar v zgodovini zaradi različnih dejavnikov nravna vest v mnogih ljudeh neredko za daljše ali krajše obdobje zelo otemni: „Ali imamo pravičen pojem o vesti?“ — sem stavil vprašanje pred dvema letoma v pogovoru z verniki. — „Ali ne grozijo sedanjemu človeku otemnitev, okvara, omrtvičenje ali brezčutnost vesti?“ (Nagovor pri angelovem češčenju 14. 3. 1982). Več ko dovolj znamenj kaže, da v našem času takšna otemnitev obstoji in je toliko bolj vznemirljiva, kolikor je ta vest, ki jo koncil imenuje „človekovo najbolj skrito jedro in svetišče“ (Gaudium et Spes 16) „najtesneje povezana s človekovo prostostjo (...). Po vsem tem temelji vest v prvi vrsti na človekovem notranjem dostojanstvu in obenem na njegovem razmerju do Boga“ (Angelovo češč. 14. 3. 82). Zato je neizogibno, da v takšnem položaju oslabi tudi zavest greha, ki je najtesneje povezana z nravno vestjo, z iskanjem resnice in z voljo po odgovorni rabi svobode. Obenem z vestjo opeša tudi vera v Boga. Ko pa se ta odločilna stična točka zgubi, zgineta tudi zavest greha.

Potlej papež podrobno navaja druge razloge za zgubo zavesti greha in med drugim poudari, da je nesmiselno upati, da bi se zboljšala zavest grešnosti dejanj, ki so v zvezi s človekom in človekovimi vrednotami, dokler ljudje ne bodo greha pojmovali kot žalitev Boga, kar je pravo pojmovanje greha (SP 18).

Marija je v Fatimi pri prikazovanjih dvakrat govorila o grehu kot žalitvi Boga. Že 13. 5. 1917 je vprašala otroke: Ali se hočete ponuditi Bogu da boste vse trpljenje, ki vam bi ga on hotel poslati, prenašali v zadoščenje za grehe, s katerimi je on žaljen, in kot prošnjo za spreobrnjenje grešnikov? (SF 140).

Ob slovesu 13. 10. 1917 pa jim je z žalostnim izrazom naročila: „Naj ne žalijo več našega Gospoda Boga, ki je že zelo žaljen!“ (EF 147).

Vsaka beseda fatimske Gospe je v popolnem soglasju z naukom cerkvenega učiteljstva, kakor da bi bila Marija hotela dati Cerkvi vso zaslonbo pred nekaterimi sedanjimi samozvanimi teologi, ki prevračajo nauk katoliške Cerkve.

30. Odpad narodov in posameznikov od Boga ni prišel čez noč: „Začelo se je pred štirimi stoletji z obnovo poganstva. Potem je prišel protestantizem, zanikal božjo vrednost maše, odveze v spovedi, nezmožljivost Cerkve in nujnost božjih zapovedi za zveličanje in tako podrl osnove krščanskega življenja. Novi zmoti naturalizma in deizma sta zatrdili, da se Bog, če sploh je, ne meni za posameznika, ampak le za zakone v vesoljstvu. Tako greh ni žalitev Boga, ampak je le proti pameti. Če ni greha, tudi ni izvirnega greha, ne učlovečenega božjega Sina ne odrešenja in milosti. Zakramenti so prazna znamenja, duhovništvo je brez smisla, molitev je brez moči. Sledili so liberalizem, socializem, komunizem. Podrli so še tisto malo, kar so prejšnje zmote pustile. Ta zadnji je oznanil, da je pravo božanstvo v napredku človeštva“ (DŽ, 1963, 8, 449, B. R.)

31. Prvi krivec tega odpada od Boga je človek, ki je tako globoko zabredel zaradi svoje izprijene narave in zavoljo nesodelovanja z božjo milostjo. Kljub pokvarjeni naravi je vsak posameznik za svoj del krivde sam odgovoren. Sv. Pavel ta odpad takole razlaga in napoveduje: „Ker (ljudje) niso imeli za vredno, da bi se držali spoznanja božjega, jih je Bog prepustil izprijenemu mišljenju, da so počeli, kar se ne spodobi, polni vsakršne krivičnosti, hudobnosti, lakomnosti, zlobnosti, polni zavisti, ubijanja, prepira, zvijače, malopridnosti, podpihovanci, klevetniki, Bogu sovražni, nasilniki, ošabneži, bahači, izmišljevalci hudobij, staršem nepokorni; brez pameti, brez zvestobe, brez ljubezni, brez usmiljenja... Tistim, ki taka dela delajo... z odobravanjem pritrjujejo“ (Rim 1, 28-32). „To pa vedi, da bodo v poslednjih dneh nastopili hudi časi. Zakaj ljudje bodo samoljubni, lakomni, bahavi, prevzetni, zasramljivi, staršem nepokorni, nevhvaležni, brezbožni, brez ljubezni, nespravljivi, obrekljivi, nezdržni, surovi, brez dobrotljivosti, izdajalski, predrzni, napuhnjeni, naslade željni, ne pa bogoljubni...“ (2 Tim 3, 1-4).

32. Glavni povzročitelj tega odpada je seveda hudobni duh. V knjigi „Nemški socializem“ je Werner Sombart zapisal: „Samo kdor verjame v hudičevo moč, utegne razumeti, kar se je v zadnjem poldrugem stoletju dogajalo. Zakaj samo kot hudičevo delo moremo tolmačiti, kar smo doživeli. Natanko lahko zasledujemo pota, po katerih je satan zavedel ljudi na svojo stran. Uničil jim je vero v onstransko življenje in jih z vso silo pahnil v tostranstvo.“ — švicarski visokošolski profesor Jung je zapisal: Moč hudobnih duhov je neizmerna in v njihovi službi so najmodernejša sredstva za vplivanje na množico kakor tisk, radio, film itd. (DŽ 1947, 9, 145). Zadnja desetletja kviri hudič ljudi zlasti po televiziji, ki je visoka šola nenravnosti, in budi zlo v srcu človeka.

V posvetilni molitvi v Fatimi je Janez Pavel II. leta 1982 molil: Moč te posvetitve... presega vse zlo, ki ga je duh teme sposoben zbu-

dití v sreču človeka in v njegovi zgodovini in ki ga je v resnici zbudil v naših časih.

Popravki k prejšnjim številkam:

Str. 116 točka 6. odst. 2, vrsta 8 odpade: splavov

Str. 117 po tretjem odstavku je izpadel stavek: Nato je Nathausen odgovarjal na vprašanja:

Str. 207 točka 16, vrsta 2 za prvima besedama (glede splava) so izpadle besede: naj bodo na tem mestu navedene še nekatere. Katoliška Cerkev se dosledno upira uzakonitvi splava,

Str. 209, odst. 2, vrsta 3 prav: neizrečno (=ki se ne da izreči) namesto: neizrečeno

Kratice: NCR — National Catholic Register, 12. 8. 1984.

Kratice v tej številki:

VF — Videntes da Fatima — Fatimski vidci, 4 — mesečnik, Fatima

ES3 — Era uma Senhora — Bila je Gospa, 3. izd. Fatima; p. J. Marchi

FP — Fatima Caminho da Paz — Fatima pot do miru; p. A. Martins
S. Paulo 1983

SP — Sprava in pokora, apostolska spodbuda, Janez Pavel II., 11. 12. 1983

MP — O Mundo portugues, Rio de Janeiro

Več o Koroški pod Titovo zvezdo

V prejšnji številki je Vestnik (211-213) prinesel povzetek iz knjige z gornjim naslovom o izročitvi domobrancev. Knjiga je izšla konec lanskega leta; pravi naslov je TITOSTERN ÜBER KÄRNTEN. Obravnava dogajanja na Koroškem v letih 1943-45 in se opira predvsem na pričevanja. Pisec je 74-letni Beljačan inž. Ingomar Pust. Po študiju je postal avstrijski, po priključitvi Avstrije rajhu pa nemški častnik. Po vojski dela v uredništvu celovškega lista avstrijske ljudske stranke Volkszeitung in se v njem oglašča z močnimi članki. Je katoliški konservativec, avstrijski nacionalist in oster protikomunist, Slovencem ni naklonjen. To gre tako daleč, da pri vsej razgledanosti svari pred nevarnostjo, da bi slovenska manjšina slovenizirala deželo. V svoji nacionalistični vnemi prti vsa hudodelstva slovenskih komunistov Slovencem sploh. V reviji Neue Ordnung (članek Sprachregelung — Gehirnwäsche) pravilno zavrača „diablelsko enačenje“ protifašizma s komunizmom, s čimer so zavajali med vojsko tudi partizani. Gre pa tako daleč, da zapiše: „Umor nasprotnika „antifašistov“, torej Nemca (!), je veljal celo katoliškim slovenskim duhovnikom na južnem Koroškem za Bogu dopadljivo dejanje. Uboj partizana pa je bil v vsakem primeru vojni zločin.“

Pravilno kritizira brezbriznost do zgodovine. Ob tem pa zapiše: „Kdor ne ve, „da je bil cilj partizanov Velika Slovenija z vključitvijo Trsta in

Koroške, tega ne more vznemirjati gorečnost, s katero goji manjšina, zlasti dijaki slovenske gimnazije, kult partizanstva.“

Resnično, komunisti in njih partizanstvo so nam povzročili nepopisne nesreče, in teh nesreč ni ne konca ne kraja. Spretno se jih v škodo slovenskega naroda poslužujejo naši sovražniki. Žal je mednje treba prišteti inž. Pusta. Mož opozarja na komunistične hudobije po vsem svetu, upravičeno obtožuje jugoslovanske komuniste pomora nemške manjšine — po dokumentaciji bonnske vlade je bilo 98.000 žrtev —, je pa (hote?) slep 1.) za nemški imperializem, za stoletno uničevanje slovenskega ljudstva, za medvojno nasilje; in slep 2.) za dejstvo, da je slovenski narod ena najbolj krvavo prizadetih žrtev komunizma.

L. M.

Polemika o Adamiču

LECTOR, zvesti in razgledani sodelavec VESTNIKA, večkrat ostri, a tudi demokratsko odprti pisec naše stalne rubrike Znamenjev časa, je v zadnji številki in prav v isti rubriki povedal svoje mnenje in védenje o tem, KDO IN KAJ JE BIL LOUIS ADAMIČ. O tem ameriškem pisatelju slovenskega rodu se je v zadnjem času zvrstilo nekaj razprav in referatov, pri katerih je med drugim sodeloval tudi univerzitetni profesor na „University of Washington“, prof. dr. Jože Velikonja.

Kot odziv na Lectorjeve kritične pripombe o teh prizadevanjih, da se razsvetli Adamičeva vloga predvsem za medvojni čas, nam je dr. Velikonja pisal „Pismo o Adamiču“ ter poslal fotokopijo svojega članka o Adamiču, ki je izšel v AD od 24. in 30. julija 84., in še nekaj drugih informacij „ad hoc“.

Da imajo naši bravci možnost čimboljše presoje, nam je ljubo priobčiti in poobjaviti važnejša mesta dr. Velikonjevega odgovora. — Ured.

6. februarja 1985

Dragi gospod urednik,

Priloženo ne potrebuje posebnega komentarja. Če bi bil Pavle še živ, bi pisal njemu. Ko sem bil pri njem, sva sicer govorila o Vestniku in kaj je on pri njem napravil, vendar nisva govorila o osebnostih, ki vodijo revijo.

Lector — ne zamujam časa z ugibanjem, koga naziv skriva — včasih seže dalje, ko more z rokami. Zapis o Adamiču je nekaj takega.

Priložen je del materiala o Adamiču, ki bi ga avtor moral poznati, če bi hotel o sestankih resnobno poročati. Dodal sem še, kar sem napisal za Ameriško Domovino v spomin Pavletu Rantu in Rajkotu Ložarju. Ali potrebujete še kaj več dokazov, da ne podpiram ljubljanskih propagandističnih podvigov.

Mnogo sreče pri Vašem delu. Vam želi

Jože Velikonja

PISMO O ADAMIČU

V zadnji številki Vestnika (November-December 1984) je Lector v svojem zapisku *Znamenja časa* poročal o „Kdo in kaj je bil Louis Adamič“ (strani 195—198). Ker so bili sestanki o Adamiču, ki jih kronist navaja, predvsem moje delo, bi hotel popraviti stvarne napake ter dodati nekaj razlage. Ne bi vas nadlegoval, če bi pisec ne zapisal: „Oglašja se vprašanje, zakaj naj bi bili prav slovenski znanstveniki, bivši politični emigranti, policanci za rehabilitacijo komunističnega propagandista Louisa Adamiča“. Ker sva med vsemi navedenimi le dva, ki bi lahko bila šteta pod naslovom „bivših političnih emigrantov“, pišem ta komentar.

Že pred tridesetletnico Adamičeve nepojasnjene smrti je novembra 1980 na letnem sestanku AAASS v Philadelphiji pokojna Mary Molek predavala o stikih Adamiča z Ivanom Molekom pod naslovom: Louis Adamič, Politični Aktivist. Referat doslej ni bil objavljen. Moj komentar je bilo moje prvo poseganje v Adamičevo delo. Ob tridesetletnici Adamičeve smrti sta bila dva mednarodna simpozija o Adamiču. Prvi v Minnesoti maja 1981, drugi v Ljubljani septembra istega leta. Ljubljanski referati so bili objavljeni v zborniku: Louis Adamič — Symposium. Izdala ga je ljubljanska univerza. Minnesotski prispevki še čakajo na objavo. Med njimi tudi referat Bogdana Novaka. Ker so bili predvsem ljubljanski referati izbrani in prikazujejo Adamiča predvsem kot političnega aktivista, se je zdelo nekaterim poznavalcem slovenskega emigrantskega življenja — mednje se tudi sam štejem — da bi bilo treba prikazati tudi drugo plat. Na moje prigovarjanje je Bogdan Radica, Adamičev osebni znanec in med vojno tesen sodelavec, pripravil predavanje o Adamiču za letno konvencijo AAASS v Montereyu v Kaliforniji septembra 1981. Referat je bil objavljen v *The South Slavic Journal* v Londonu (Vol. 5, No. 4, 1982/83).

Zanimanje za vsestransko ocenitev Adamiča je privedlo do naslednjega sestanka v Kansas Cityju. Vabilo za sodelovanje sem poslal več kot ducat poznavalcem Adamičevega dela. Odzvali so se Henry Christian, Bogdan Novak in Matjaž Klemenčič. Osrednje vprašanje, ki sem ga hotel razjasniti, je bilo, kdaj je Adamič prešel od podpiranja odporniškega gibanja, ki ga je vodil Mihajlovič, do podpiranja Tita in komunistične revolucije. Iz ohranjenih dokumentov je jasno, da v času obiska v Beli Hiši januarja 1942 Adamič še ni vedel za obstoj partizanskega gibanja in se je ob tej priliki zavzemal za podporo Mihajloviča. To je povsem jasno iz njegovih in ženinih zapiskov, ki jih hranijo v arhivih v Princetonu, čeprav Adamič v svoji knjigi o večerji v Beli hiši trdi drugače.

Sestanek o Adamiču in etnikih (brez prizvoka diskriminacije) v New Yorku novembra 1984 je imel namen prikazati, kakšno vlogo je imel Adamič pri oživitvi etničnih študij v Združenih državah in kakšni so bili njegovi odnosi do nekateri etničnih skupin: Hrvatov, Židov in Italijanov. Hotel sem namreč potrditi ali zavreči trditev, da je bil Adamič pomemben aktivist na tem polju predno se je vrgel v politično propagandistično delo med drugo

svetovno vojno. Sestanek sem organiziral z naslonitvijo na kolege, ki so bili pripravljene pripraviti referate in ki po mojih pogledih o tem nekaj vedo. Neznani TBA je kratica za „To be announced“. Programi morajo biti predloženi organizatorjem celotne konvencije skoraj eno leto vnaprej in v trenutku, ko je bilo treba program predložiti, še nisem imel zagotovila, kdo bo sestanek vodil — vodila ga je Dr. Carole Rogel — niti ne dokončnega pristanka Henryja Christiana. Prof. Prpić, Lorraine Lees (ne vem, od kod izvira informacija, da je Kanadčanka), Henry Christian in jaz smo torej govorili o Adamiču. Silno koristno je bilo, da sem uspel dobiti Bogdana Radico za komentatorja. Kje naj bi bila v vseh teh prispevkih ljubljanska ali jugoslovanska propaganda, je pač meni neznan.

O sestanku sem napisal poročilo za Ameriško domovino. Kratko sporočilo sem tudi poslal Pavletu Rantu za objavo v Svobodni Sloveniji. Verjetno se je poročilo kje ustavilo. Bilo je tri tedne pred Pavletovo smrtjo.

Ne bom na tem mestu razpravjal, kakšno vlogo je vršil Adamič pred vojno, med vojno in po njej. Že precej let se zavzemam, da bi o Adamiču pisali na osnovi dokumentov. „Znanstveniki“ smo brali ne le Orla in korenine, brali smo tudi Adamičeve zapiske in pisma, ne le tista, ki so bila objavljena. Brali smo tudi dokumente iz arhivov FBI in dokumente drugih ameriških ustanov. Brali tudi to, kar opisuje Kobal, spominske zapiske v Delu, v priložnostnih zbornikih in Dediđerjevih zapiskih. Precej razlike je med tem, kar ljudje — Kobal spada mednje — navajajo po spominu ali lastnih beležkah, in tem, kar pričajo dokumenti.

Adamiča ni treba ne prati, ne poveličevati. Življenje je tvegalo za svoja gledanja. Najsi je bil ubit, najsi je napravil samomor, življenje se mu je zgodil izteklo.

Pazljivi Lector izbira in prebira in sodi na osnovi nepopolnih in izbranih virov. Javno predložena gledanja izzovejo popravke. Moji so podpisani.*
Jože Velikonja

Iz „Ameriške Domovine“ (24/7/84):

Jože Velikonja: LOUIS ADAMIČ IN NJEGOV POMEN

SEATTLE, Wash. — Urednik je že nekajkrat navedel, naj bi kot udeleženec Adamičevega simpozija v Minnesoti o tem kaj napisal. Ker je urednik sam o simpoziju izčrpano poročal, nimam k uradno prikazanemu programu česa dodajati. Pojasnil bom le svojo udeležbo in nakazal, da sem imel pri simpoziju kaj malo besede. Vendar bom dodal svoje mnenje o Adamičevem pomenu.

* Piscu in bravcem v vednost: uredništvo Vestnika ŽELI, da sodelavci, katerih prispevki ostró prizadevajo komunistični režim v domovini in imajo tamkaj še svoje sorodnike, ne podpisujejo svojih prispevkov s pravim imenom. Kdor ve ali vsaj slutiti, kaj UDB-a počenja po svetu, bo upravičenost naših želja lahko razumel. — Ured.

Pred enim letom sem prvič slišal, da se nekaj pripravlja. Izvedel sem tudi, da bo simpozij s sodelovanjem Ljubljane. Eden glavnih predavateljev, M. K., me je osebno obvestil in tudi povabil. V jeseni me je direktor instituta prof. Rudolph Vecoli prosil za nasvet, koga naj bi na simpozij povabili. Navedel sem mu nekaj imen ljudi, ki so se z Adamičem in njegovo vlogo doslej ukvarjali.

Poznavalci bodo vedeli, da je bilo teh doslej bore malo. Zavedal sem se tudi, da bo nekaj teh imen za Ljubljano nesprijemljivih. Zato ne bo napačno, če opozorim, da je o Adamiču predavala novembra 1980 v Philadelphiji gospa Marija Molek ter da bo v Monterey v Kaliforniji sredi septembra o njem govoril Bogdan Radica, oba boljša poznavalca Adamiča kot nekateri predavatelji v Minnesoti. O pisatelju Adamiču je pred petdesetimi leti resno razpravljal dr. Rajko Ložar. Na to sem opozoril prof. Vecolija.

Ko sem dobil v roke program simpozija, sem najprej ugotovil, da bom na simpoziju le opazovalec; ljubljanski, kakor tudi ameriški predavatelji so bili izbrani. Marsikaterega imena, ki bi ga pričakoval, ni bilo med njimi. To me ni presenetilo, prav tako me ni, kar sem na simpoziju slišal. Kot trdi urednik Ameriške Domovine, novega ni bilo dosti. Zborovanje je bilo kljub temu prijetno in koristno srečanje. V ljubljanskih 'Naših razgledih' je nedavno izšlo poročilo s pripombo, da Adamiča neki krogi v emigraciji prikazujejo zmaličeno. Zato sem šel na simpozij.

Za Adamiča že dolgo vem. Že od časa njegovega prvega obiska doma, čeprav sem takrat šele postajal gimnazijec, komaj začetnik. Kasneje sem prebiral Dom in Svet, zasledil Peruška in Adamiča; za Ameriko sem vedel tudi zaradi patra Zakrajška, posebno ko je začel graditi novo cerkev za Bežigradom. Kot neliterat sem vedel za Adamičevo pisanje kot za zanimivost. Podobno sem kasneje zasledil njegovo delo z emigracijo.

To omenjam, če se bo kdo spraševal, zakaj nisem o Adamiču začel pisati preje in zakaj se šele zdaj nekako zavzemam za resno študiranje njegovega dela in pomena. Dnevi so prekratki, da bi človek pretresal vse kar ga zanima in kar bi bilo potrebno.

Pred letom dni so me prireditelji zborovanja v Philadelphiji prosili, naj bi komentiral predavanje gospe Molekove. To me je prisililo, da sem posegel po vsem dosegljivem, da sem pregledal lastne zapiske, ki sem si jih napravil ob pregledovanju emigrantskih arhivov v Minnesoti in drugod po Ameriki; ponovno sem pregledal Adamičeve spise in poročila o njegovem delu in življenju. Ob tem sem naletel na več vprašanj kot odgovorov. Adamič mi je postal veliki neznanec. Na simpoziju v Minnesoti sem pa odkril, da je enako neznanec tudi za večino ljudi, ki se smatrajo za izvedence. Če bi tega ne bilo, bi se ne lovili, kako izgovarjati Adamičevo ime, ker bi morali vedeti, kaj je Adamič sam o tem napisal. Christian o tem piše. Vsi iščemo. Najmanj iščejo tisti, ki mislijo, da je o Adamiču že vse napisano.

Ker se je Adamiča doslej ognil tudi E. Gobetz v svoji novi knjigi

o slovenski dediščini (Slovenian Heritage I), morda ga hrani za prihodnje zvezke — bi rad spodbudil znance in neznanke, da je Adamiča vredno proučevati, toda z resnostjo in zadržanostjo, ne pa s strankarsko prizadetostjo. Žal nekaj ljudi, ki so Adamiča poznali od blizu, noče govoriti in se bojim, da bodo njihova gledanja izgubljena.

Zakaj je vredno študirati Adamičevo vlogo?

Nedvomno je Adamič v Ameriki najbolj poznana osebnost slovenskega rodu. Bolj kot Baraga in Lausche, bolj kot Schuschnigg in Yankovich. Nadalje je Adamič več napravil za slovenske in slovensko-ameriške zadeve kot marsikateri slovenski rojak. Nekateri bodo trdili, da je bilo njegovo delo razdiralno, drugo ga bodo dvigovali v oblake. Hotel sem napisati „v nebesa“, pa vendar Adamič v nebesa ni verjel in bi se tam čutil nezaželenega.

Kako je Adamič prišel do veljave? Počasi in z velikim trudom. Začel je s prevajanjem slovenskih zgodb za poljudne ameriške liste, nekaj tudi za slovenske. Molek to dobro prikaže v svojem življenjepisu. Adamič si je izpilil angleščino in je kmalu prodrl v uglednejše ameriške revije. Meni se to zdi njegov največji uspeh. V tem ga v emigraciji ni še nihče dosegel ali presegel.

Ko so mu začeli prispevke tiskati v ameriških revijah, mu je bil s tem zagotovljen finančni obstoj ter je lahko pisal vedno več, ker je lahko opustil drugo delo, da bi se preživiljal. V letih pred prvim obiskom domovine je bil predvsem posredovalec svojih gledanj in doživetij za Amerikance.

Leta 1932 je prišel na obisk v Slovenijo, nameraval je ostati le za kratek čas, pa je ostal celo leto. Hotel je v Rusijo. Doma je kot bister opazovalec začel odkrivati svet, ki ga je v mladosti sicer videl, a ga ni razumel. S svojo prisotnostjo doma je sprožil razpravljanja med kulturniki. Kot član PEN kluba se je obrnil na predstavnike slovenskega PEN kluba ter je kot literarni delavec navezal z njimi tesnejše stike. Imena je poznal, saj je njihova dela prevajal.

Z razgovori je prebudil razpravljanje o dvojnosti ameriške in slovenske, kakor tudi ameriško-slovenske kulture in kulturnosti. Domače gledanje na emigracijo je bilo dotlej v znamenju biološkega in kulturnega izginjanja: O. Župančič je pel: „Tamkaj v Vestfaliji, tamkaj v Ameriki so nam izgini-li...“ Adamič se je pa zravnal ter trdil, da je poleg umiranja treba videti tudi rast novega življenja. To novost je prinesel Adamič. Doma jo še danes težko razumejo.

Ko je bila Adamičeva knjiga *The Native's Return* sprejeta med knjige *The Book of the Month*, so mu bila vrata marsikam in do marsikoga odprta. Od opazovalca kulturnega in političnega življenja je postal soudeleženeec. Med naprednimi literati mu ni bilo treba prikrivati svoje socialistične in antiklerikalne usmerjenosti, velik del ameriških in slovenskih literarnih delavcev je delil podobno mišljenje.

Adamič je postal redni obiskovalec in povabljenec pisateljske kolonije Yaddo v Saratoga Springs, o kateri je malo napisanega, čeprav je postala

važen usmerjevalec njegovega dela in posrednik za stike, ki jih je lahko navezal. Tudi pot do žene predsednika Roosevelta. Mecenji v Ameriki so se radi obdajali s pisatelji in esejisti; podobni kulturni in literarni krožki imajo v svetu dolgo tradicijo. Adamič je spoznal nove ljudi, politike, umetnike, organizatorje, socialne delavce.

Ker ni bil priklenjen na stalno delovno mesto in na odmerjeni vsakodnevni urnik, je bil okretnejši kot marsikdo. Zato med izseljenci ni bilo nikogar, ki bi v tej prostosti lahko tekmoval z Adamičem. Uredniki listov so sužnji časa, podobno uradniki, profesorji, delavci in podjetniki.

Adamič je živel od pisanja, plačanih govorov, urejanja listov ter od denarnih nakazil ki jih je dobil bodisi za že napisane ali za le obljubljene prispevke. Sprejet je bil med Amerikanec, skoraj kot enak med enake. Vendar mu to ni bilo dovolj. Gonila ga je želja za še večjo uveljavljenje. Pisateljsko ustvarjanje je bilo sicer opaženo, ni pa doseglo več tolikega priznanja, kot mu ga je dala knjiga *The Native's Return*.

V to je posegla vojna. Adamič je iskal snov za epopejo. Titovi partizani so mu jo nudili. Bliže jim je bil, kot je bil Zakrajškovim konservativcem in eksponentom londonske vlade. Če bi bil Francoz, bi se oprijel De Gaullea, ker je bil navezan na slovenski svet je vsekakor razumljivo, da mu je bil bliže revolucionarni Tito kot oprezni Srb, Mihajlovič. — Njegovi znanci, ki jih je srečaval ob prvem obisku doma, so se pridružili Titu: Vidmar, brata Kozaka, Melik, Kidrič, Župančič, Leben. Med Titovimi nasprotniki ni osebno poznal nikogar. V Ameriki se mu je oglasil minister Snój, ko je prišel iz Londona, a sta si ostala tuja.

Med vojno je Adamič našel ameriške Slovence. Medtem ko se jim je v desetletju pred vojno odmikal, je med vojno našel med njimi največ opore. Dana mu je bila prilika, da je pisal, predaval, nastopal in spodbujal, pisal spomenice in poročila; vendar so organizirali drugi. Obisk pri predsedniku Rooseveltu je bila bolj epizoda kot državniški poseg. Za Rooseveltovo mizo so si sledili vsak dan izbrani povabljeni. Adamič je bil eden med tisočimi. Sestanek je bil pomemben za Adamiča, za Roosevelta in njegovo okolico je bil skoraj neopažen.

Zelo naivno je mišljenje, da je Adamič preusmeril ameriško zunanjo politiko od Mihajloviča na Tita. Še med jugoslovansko dokumentacijo o vojni dobi je najti Adamičevo ime šele ob koncu vojne in nato ob njegovem drugem obisku. Adamič ni imel toliko pomena, kot ga je imel v prvi vojni Mihajlo Pupin. Ni imel vpliva pri urejanju novih jugoslovanskih meja, takrat niti posrednik informacij za strokovnjake, saj ni imel niti osebnih stikov z odločilnimi predstavniki v washingtonskih političnih uradih. Ne najdemo ga v Parizu v času mirovne konference.

Tudi ob drugem obisku Jugoslavije je imel malo stikov z ljudmi. Tudi tokrat je hotel v Rusijo. Doma je obnovil stike z istimi ljudmi, ki jih je spoznal ob prvem obisku. Tokrat so bili politični voditelji nove Jugoslavije. Slišal je to, kar so mu povedali. Užival je priznanja in odlikovanja, vplivati

pa ni mogel na nikogar. Še Tita ni prepričal, naj bi pustil v omari svojo maršalsko uniformo.

Naprednjak, levičarsko usmerjen, je vendarle z nezaupanjem gledal na togost novega režima. Če je o tem kaj napisal, je težko reči. Verjetno ne bomo nikdar prav vedeli, kaj je zapisoval zadnje tedne svojega življenja. Na pogorišču v Milfordu sta Rogelj in Blatnik našla kupe ožganih papirjev. Tudi tega, kar je končalo vzbirki v Princetonu, še ne poznamo. Čakamo, da bo H. Christian kaj več napisal.

Adamič je imel prijatelje in sovražnike, ljudi, ki so ga cenili in spoštovali. Prav tako je mnogo takih, da so mu odrekli sposobnost. Menda je že čas, da se tudi mi premaknemo iz dobe, ko je bilo pomembno častiti osebnosti in postavljati minljive spomenike. Začnimo pretresati vloge, ki so jih imeli ljudje, kot je bil Adamič.

Če se omejimo samo na uspehe, ki so jih dosegli sami zase, je to izgubljanje časa, ker gredo uspehi z njimi vred v grob. Poglejmo vendarle, kakšne sledi so pustili. Adamič je v tem še vedno neznanec. Pisanje Jerneje Petričeve in H. Christiana so šele začetki. Adamičevemu ugledu in samim sebi bomo le škodili, če ga bomo po eni strani potiskali v stran kot nepomembnega, dvomljivega Slovence, egoističnega samozvanca, komunista in razdiralca — vse te nazive sem že zasledil —, po drugi strani pa ne bo koristilo ne njemu, ne dobremu imenu slovenske emigracije, če ga povzdigujejo na mesto, ki ga ni dosegel. Zunanji opazovalci se nam bodo samo smejali.

Zunanji ugled Adamiča je delno mogoče razbrati iz stališča, ki ga je pokazala univerza v Princetonu do Adamičeve zapuščine. Pristala je na to, da jo sprejme. Ni pa je bila pripravljena odkupiti od Adamičeve vdove. Slovenski ameriški naprednjaki so od izseljencev po Ameriki nabrali 5000 dolarjev, odkupili zbirko in jo darovali univerzi.

Preprosti slovenski rojaki po Ameriki so vsaj toliko cenili Adamiča, da so s svojimi darovi preprečili uničenje vsaj tega, kar je dotlej ostalo, medtem ko je učena, bogata, ponosna in velika ameriška intelektualna družba, v katero je Adamič spadal, le stala ob strani. Adamič zanjo ni bil vreden niti 5000 dolarjev.

Sestanek v Minnesoti je bil pomemben dogodek. Predvsem v tem, da bo morda sprožil kaj več kot postavljanje spominskih plošč.

EDEN BLAGOSLOVOV KOMUNISTIČNE VLADAVINE

Na zahod je prišlo skrivno poročilo sovjetske Akademije znanosti o alkoholizmu v Rusiji. Pisci poročila razglašajo pijanstvo za „najhujšo tragedijo v tisočletni zgodovini Rusiji“. L. 1980 je uradno veljalo 40 milijonov ljudi za pijance. Od teh je bilo 17 milijonov kliničnih bolnikov, nujno potrebnih bolnišnice. Na leto umre v SSSR milijon ljudi zaradi posledic prekomernega uživanja vodke — poglobitnega sredstva za upijanje. Poraba vodke se neprestano veča. L. 1952 je prišlo na osebo 5 litrov, 30 let

kasneje se je to vzdignilo na 30 litrov. Če bo šlo tako naprej, bo l. 2000 v SSSR 80 milijonov kroničnih pijancev.

Strahotne so zdravstvene in demografske posledice alkoholizma. Vsak šesti novorojenec pride na svet duševno omejen ali s kakšno dedno boleznijo, in umrljivost se je v zadnjih 20 letih povečala za 46 procentov. Gospodarske škode zaradi pijanstva je po sovjetskih znanstvenikih 180 milijard rubljev.

Podobno kot v SSSR se predajajo pijanstvu sužnji v drugih državah pod komunizmom; posebej poudarjajo poročila, kako divja alkoholizem na Poljskem in v Sloveniji.

DR. RAJKO LOŽAR, 1904–1985

„Bogdaj; žalostno novico sem Vam hotel sporočiti.“

Takole se je oglasil po telefonu stari prijatelj iz Milwaukeeja. Predno je končal, sem zaslutil, da mi bo sporočil Ložarjevo smrt.

Avgusta je obhajal svojo osemdesetletnico. Ljubljčan, rojen 29. avgusta 1904. Zadnje mesece je bil navezan na domačo okolico po težki operaciji. Doslej se je otepal telefona, končno si ga je dobil. Hitel je. Njegovo zadnje pismo od 28. avgusta 1984 je bilo že šesto obširno pismo v treh mesecih poletja. Z zagnanostjo je lovil trenutke in zapisoval, „da ne pozabi“.

Ne bi mogel reči, da sva si bila prijatelja. Dvajset let naju je ločilo po starosti; bil je trinajst let mlajši kot moj oče, s katerim sta si bila dokaj blizu. Pri nas doma smo ga imeli za „mlajšega“, da smo ga ločili od starejše dominsvetovske generacije.

Slovenske stvaritve in slovenski ustvarjalci odhajajo; redki med njimi s priznanjem doma in širokega sveta. Pred več kot dvajsetimi leti so me v Sloveniji spraševali, kam je izginil. Ko je šel v pokoj kot ravnatelj muzeja v Manitowocu, nisi mogel vedeti, kje bi ga našel. Brez telefona, njegov naslov je bil poštni predal 347.

Zaprl se je v Manitowoc, študiral, pisal, ustvarjal, polemiziral, a malo-kdo je mogel do njega v osebni stik. Le prijatelji iz Milwaukeeja. Zahteven je bil, od znancev je marsikaj pričakoval in se jezil, ko mu niso hoteli ali mogli ustreči.

Midva sva se sporazumela po pismih. Od prvega, ki nosi datum 1. februarja 1960. do zadnjega v avgustu se mi jih je nabralo petdeset. Polni so zgodovinskih drobtin in resnih komentarjev. Po vojni sva se srečala samo enkrat; ko sem ga obiskal v muzeju v Manitowocu leta 1961. Poznala sva se že davno prej.

Bil je in ostal kot riba na suhem izven svojega miljeja; hlasta za vodo in se premetava po peščeni obali. Petintrideset let se je boril, da bi ga svet zunaj spoznal in da bi ga svet domače Slovenije priznal. Šele v zadnjih nekaj letih so mu Korošci odprli strani svojih revij; ko je leta 1950 odhajal

v Ameriko, so mu želeli srečno pot v svet, namesto da bi ga pridržali. Danes bi radi bili ponosni nanj, morda se ga bodo spomnili z osmrtnico.

Ker se je pred nekaj leti sprl z urednikom Ameriške Domovine, tudi za ta list ni več pisal. Argentinska Druga vrsta mu je dala novo korajžo. Odkar je bil v pokoju, je mnogo pisal, urejal svoje arhive in zapiske, obenem pa iskal, kje in komu bi vse skupaj bilo lahko koristno. Pred leti mi je pisal, da bi najraje vse zažgal, ker slovenski izseljenski primitivizem ne zasluži, da bi se ponašal z dokumenti njegovega ustvarjanja.

Ko je iz mnogostranosti svojega zanimanja prehajal v globino znanstvenega ustvarjanja v svoji glavni stroki, slovenski arheologiji, ga je konec vojne pognal v svet. Ko je bil na višku svojih ustvarjalnih sil, mu je zmanjkalo tal pod nogami, znašel se je v begunskem taborišču na Koroškem, leta 1950 odšel v Ameriko, delal štiri leta v tovarni Imperial Brass Manufacturing Company v Chicagu, od koder je odšel v Manitowoc za ravnatelja krajevnega muzeja.

Bolj kot znanstveni delavec, kar je hotel biti, je postal rokodelec in organizator, urejevalec, mizar in tesar, preparator in hišni oskrbnik; lotil se je vsega, kar je bilo treba napraviti. Ni si mogel privoščiti, da bi rekel, „Ne, tega pa ne bom, tega pa ne morem.“

Ostal je tam sam tudi potem, ko je šel v pokoj. Vedno bolj je pogrešal slovenske družbe, postajal je z leti vedno manj okreten in je manj potoval. Pred letom je šel na obisk na Koroško in se vrnil z mešanimi vtisi.

Posnemam iz pisma od 19. novembra 1978: „... Jaz sem začel pisati dnevnik tisto noč, ko sem prišel čez Ljubelj in pišem te oslarije še danes. Ampak zaradi večnih preiskav angleške vojaške policije v lagerju sem prvotni dnevnik od Vetrinja do 1946 sežgal, čez nekaj let pa obnovil po spominu...“

Nikdar mu nisem dal vedeti, da je bil eden teh angleških policistov moj kasnejši kolega na univerzi. Dobršen del slovenske emigrantske zgodovine je v teh zapiskih, gledane skozi bistra očala razgledanega pisca. Upam, da so se ohranili.

Dr. Ložar, estet, kritik, umetnostni ocenjevalec, urednik, arheolog, učitelj... Če bi hotel navesti vse oznake, ki mu po vsej pravici pripadajo, bi jih moral naštetih nekaj ducatov. Mene je vezalo nanj predvsem spoštovanje in zaskrbljenost, ali mu bo mogoče v tujem svetu vsaj del sposobnosti uveljaviti. V malenkostni meri mu je to uspelo. Podobno kot berem v ljubljanski reviji, da v slovenskih šolah doma več otrok pozna Humanija kot Prešerna, v Ameriki več slovenskih ljudi pozna Jankoviča kot Ložarja.

Ložar se je ob prihodu v Ameriko v dobri veri naslonil na podpornike, ki niso poznali ameriškega akademskega sveta in so ga silili, naj skoro petdesetletnik začne na novo kot študent — odbil je ponudbo za študentasistenta na naši univerzi v Seattlju — iz tega naj bi morda bilo kaj.

Begunski izobraženec v tistih letih ni bil dobrodošel na ameriških akademskih ustanovah. Kljub začetku hladne vojne s komunistično Evropo,

so bili znanstveniki iz Vzhodne Evrope (Slovenija je spadala vanjo) nekako sumljivi. Tudi angleško so govorili z močnim naglasom. Ložar ni bil edini, ki so mu bila vrata v ameriški znanstveni svet zaprta. Za Amerikance je bil prestar, da bi začel znova. Hvala Bogu, da so se ta gledanja do danes vsaj delno spremenila in imajo novi begunci iz totalitarnih dežel nekaj lažjo pot.

V Sloveniji je desetletja po vojni vladal oster kulturni molk o vsem, kar so „begunci“ kdajkoli ustvarili. Ložarjevo ime je izginilo tudi tam, kjer so se sklicevali na njegova dela. Mladi znanstveniki so pisali o njem kot že davno pokojnem. Šele pred nekaj leti se je ta molk odtajal. Ne po posredovanju nekdanjih Ložarjevih kolegov in sodelavcev, ti molka niso prekinili.

Novi rod znanstvenikov, ki ni obremenjen s partizansčino, je začel priznavati in spoštljivo sprejemati kvaliteten ustvarjanja, ki označuje bogato Ložarjevo aktivnost v buržujski Jugoslaviji. Da je kot urednik Dom in Sveta prvi spoznal kvaliteten Kocbekovih pesmi in jih tam objavil; da je prvi predstavil Goršeta in njegovo ustvarjalnost ob Malešu; da je utrdil bistvene poteze slovenske katoliške kulturnosti ob Vidmarjevi nevtralnosti; da je ob Adamičevem obisku zajel v pretresljivem eseju osnovne prvine slovenstva — Adamič ni dovolj razumel slovenskega jezika, da bi se z Ložarjevimi tezami seznanil kakor se ni z Župančičevimi; da je postavil slovensko arheologijo na znanstvene osnove... in še in še.

Ta zapisek ne dovoljuje, da bi vse navedel. Skoro tristo člankov, poročil in sporočil, ocen in knjig je napisal v šestdesetih letih ustvarjanja. Večino v prvih dvajsetih letih od 1922 do 1942. V začetku vojne so občila, kjer je doslej objavljaj, usihala in se mu končno zaprla. V izseljenstvu se je loteval polemičnih zapiskov; odrezan od osrednjih znanstvenih ustanov, sicer nabit z idejami, a njih ni hotel izpisati, dokler jih ni mogel znanstveno preveriti. V Manitowocu to ni bilo mogoče. Drugod pa zanj ni bilo prostora.

Dr. Ložar je bil najpomembnejši kulturni ustvarjalec slovenske povojne emigracije. Večini nepoznan, od množice nepriznan. Trda in proletarska Amerika mu je omogočila novi dom, provincialni Manitowoc mu je bil pribežališče na dolgi poti po svetu. Ko se mu je hotel izviti, ni več zmožeg. Očital mi je da ga spomladi nisem obiskal. Saj sem bil v Chicagu. Letošnjo pomlad sem ga nameraval. Pa se mi je čas izmuznil in bo ostal le spomin.

Tisti, ki smo ga poznali in ga cenili, smo silno prizadeti. Vsi drugi, ki niso vedeli zanj, so tudi osiromašeni, čeprav se izgube ne zavedajo. Vezi med nami odmirajo, ker umirajo ustvarjalci. Smrtna kosa je imela te mesece bogato žetev.*

Jože Velikonja
Seattle, Wash.

* Fotokopijo teh besed, zapisanih od 18. januarja, nam je poslal prof. J. Velikonja in smo mu hvaležni, da se tako lahko tudi Vestnik hvaležno in lepo spomni pokojnika, ki je bil občasno njegov sodelavec. - Ur.

Uredništvu Vestnika:

Obračam se na glasilo domobrancev s prošnjo, da objavi moj komentar na odlomek iz Svobodne Slovenije od 31. januarja/85, ki je izšel tamkaj pod naslovom „Med nas je usekalo“ in je ponovna objava odlomka vzetega iz Zbornika Svobodne Slovenije za leto 1967, stran 105. Ta neprimeren ponoven zapis pokaže generala Rupnika v zvezi z domobransko prisego, že neštetokrat „prežvečeno“, pojasnjeno in zaključeno zadevo, v posebni luči in je izzval v vrstah bivših domobrancev vihar ogorčenja. Nisem torej jaz edini, ki si ne ve razlagati, kaj je nagnilo glavnega urednika Svobodne Slovenije, da se je odločil za ta ponesrečen poskus ponovno objavljati prav zdaj že pred leti zapisane in nedokumentirane osebne vtise o dozdevnem odločilnem vplivu tiste domobranske prisega na tragičen konec domobranstva. Vprašujemo se, ali je bilo treba kaliti prijetno sožitje, ki zadnje čase vlada med nami zdomci v Argentini in verjetno tudi drugod po svetu.

Za konec bom tudi pojasnil, da sem imel namen nasloviti tale moj protest na samo Svobodno Slovenijo, pa je urednik le-te prav pred kratkim odklonil moj odgovor na polemično reakcijo ge. P. D.-ove v Svobodni Sloveniji od 20. 12. 84 in tako svojevoljno zaključil polemiko, ki sem jo jaz malo prej „izzval“ z dopisom o pasivnem zadržanju naših mladih izobraženek v naši skupnosti. Iz tega sklenem, da so mi vrata tamkaj zaprta, in upam, da bom našel pozitiven odmev v vašem listu.

Lepo pozdravljam

Tone Šušteršič

21. februarja 1985

Dragi urednik Vestnika (izvleček):

...

Tu pa malo za res, malo za špas. Kako znajo komunisti zgodovino popravljati. Vir vsega je: nepoznanje preteklosti. A komunistu je vse prav, le da udari po škofih in Cerkvi. Družina, Ljubljana, prinaša 17. februarja 1985 tole:

„Naslov Cankarjeve pesniške zbirke, ki jo je večinoma pokupil škof Baraga in dal sežgati.“ Geslo pod 17 navpično v križanki v DELU, 1. februarja. 1985. — Ubogi Baraga, desetletja se je mučil po divjini Severne Amerike, pa si še po smrti ni mogel oddahnuti. Cankarjeva pesniška zbirka „Erotika“ (po njej namreč sprašuje križanka) je izšla leta 1899, misijonski škof Baraga pa je umrl leta 1868.

31 let po svoji smrti je Baraga sežigal knjige... brbrbr...

Bog z Vami,

Jože Cvelbar

Slovenski Kolbe

Dvajseto stoletje je stoletje napredka, novih iznajdb. Je tudi stoletje koncentracijskih taborišč, trpljenja, uničevanja, sovraštva, čas, ko teče kri nedolžnih v potokih. Je stoletje ljubezni, žrtvovanja do trpečega brata in sestre, stoletje mučencev in mučenic.

V komunističnih in nacističnih taboriščih je trpelo in umrlo na milijone ljudi. Odkar živi slovenski narod pod Triglavom, niso bile ječe v Sloveniji priče tolikega trpljenja nedolžnih tisočev in tisočev, kot je to bilo pod vlado in tiranijo komunistov, ki so oznanjali svobodo, pa prinesli krvavo tiranijo. Komunistična oblast še danes ne pusti obiska grobov, kjer je pokopanih na deset in deset tisoče nedolžnih žrtev, umorjenih brez sodbe pod krvavo oblastjo Stalinovih učencev, slovenskih komunistov.

— + —

V nemškem nacističnem koncentracijskem taborišču OSWIECIM (Auschwitz) je bil 1941 leta zaprt poljski duhovnik minorit Maximilijan KOLBE. V poletju 1941 je ušel iz taborišča jetnik. Komandant taborišča je zagrozil, da bo umrlo deset talcev, ako se jetnik ne vrne. Ni se vrnil. Vodja taborišča je izbral iz množice jetnikov deset talcev, ki so bili obsojeni, da umrjejo od stradanja in žeje. Med temi desetimi je bil mlad družinski oče, ki je med jokom vzdihnil: O moja uboga žena in otroci... Iz vrste ujetnikov, ki so gledali na smrt obsojene se je nenadoma eden izmed ujetnikov približal komandantu taborišča. Ta surovo zavpije nad njim: „Kaj hoče ta poljska svinja od mene?“ Nato zarjove: „Kdo si ti?“ Ujetnik mirno odgovori: „Katoliški duhovnik,“ in zaprosi: „Pustite me umreti na mestu moža, ki ima družino.“ Nacist začudeno gleda, morda sam sebi ni verjel, da sliši prošnjo, kakršne še nikdar ni slišal v življenju. „Če hočeš, se more zgoditi.“ Mladi družinski oče — Franc Gajowiczek — je bil poklican ven iz skupine talcev, duhovnik Kolbe je prevzel njegovo mesto. Na poti v bunker smrti — kot poroča očitavec — je Kolbe podpiral bolnega moža, enega od obsojenih. Nacisti in SS-ovci niso zavirali Kolbeju njegovo človekoljubno pomoč. V bunkerju brez hrane in vode so eden za drugim umirali/počasne smrti. Kolbe je umrl 14. avgusta 1941; drugi dan, na praznik Vnebovzvetja, je bilo njegovo izsušeno truplo sežgano v krematoriju.

— + —

Poljski duhovnik — dd 10. oktobra 1982 Sveti mučenec Maximilijan Kolbe — je umrl iz ljubezni do bližnjega deset mesecev prej kot mladi slovenski duhovnik VINKO KASTELIC, tudi žrtev ljubezni do bližnjega.

Naj bo tu na kratko opisana nasilna smrt njega, ki ga smemo imenovati: SLOVENSKI KOLBE.

Predno govorimo o Kastelicu in fantih, ki so bili z njim umorjeni, naj bo za one, ki niso doživeli komunističnega zločina in zlasti za one, katerim je komunistična lažna propaganda zaslepila pamet in srce, povedano tole: Leto 1942 je bilo eno najgrozovitejših dob v slovenski zgodovini...

OSVOBODILNA FRONTA (OF), kjer so bili vodilni SAMO komunisti in nihče drugi, ni bila nikaka zakonita oblast. Vso oblast si je OF prilaščala in pridboila z lažjo, varanjem in krvavim nasiljem. V vsej zgodovini slovenskega naroda ni bilo sovražnika, v nobeni vojni na slovenskih tleh okupatorskega vojaka ali civila, ki bi s takim sovraštvom in satanizmom uničeval zdravje, življenje, imetje, čast, svobodo slovenskega človeka, kot je to delal komunistični partizan v imenu „osvobodilnega“ boja. Komunist je mučil rezal, klal, streljal kmečke ljudi, študente, neseče matere, pohabljene, duhovnike, mlade ljudi, stare ljudi, požigal vasi, izzival okupatorja. Trije okupatorji in komunisti, učenci Stalina, so uničevali življenje in imetje slovenskega človeka. Oborožen odpor je bila nujna posledica komunističnega zločinstva. Nobena komunistična propaganda in noben prisiljen molk, ki še danes nasilno valda v Sloveniji, ne more iz zgodovine izbrisati barbarstva, ki ga je nagromadil nad slovenski narod slovenski komunist, ki je učenec Stalina — Stalin pa učenec Lenina. Dobesedno se je uresničila beseda na eni strani preganjanega in zasovraženelega, na drugi strani pa ljubljenelega in spoštovanega škofa Rožmana, ki je med vojno v stolnici v Ljubljani jasno brez ovinkov povedal: „**Brezbožni komunizem je največje zlo in najhujša nesreča za slovenski narod.**“

— + —

Škof dr. Gregorij Rožman je zapisal leta 1943 v Pastirskem listu: Palme mučeništva so zrastle tudi na naših tleh, naša domača zemlja je orošena z mučeniško krvjo naših bratov in sestra, ki ste jih poznali, z njimi delali, z njimi v cerkev hodili, z njimi živeli. Morali so dati življenje, ker so odklanjali, česar po vesti in po svojem prepričanju niso mogli in niso smeli storiti. Zvesti in stanovitni so bili v veri, zato so morali pasti. Ni prav nobenega dvoma, da smo v teh PRAVIH MUČENIKIH DOBILI VZVIŠENE VZORNIKE IN PREKRASNE ZGLEDE MUČENIŠTVA.

VINKO KASTELIC

V začetku avgusta 1941 je prišel v št. Jernej na Dolenjskem za kaplana g. Vinko Kastelic, posvečen v duhovnika v Ljubljani 7. jul. 1940. Imel je dva brata duhovnika: brat Anton je bil pred vojno župnik na Jesenicah (umrl v Mariboru 26. junija 1949), brat Jože je umrl v argentinskih gorah. Vinko je bil mlad, goreč, preprost, nadarjen, dober, ponižen, goreč pridigar; z vso gorečnostjo mladega duhovnika se je vrgel na dušnopastirsko delo zlasti med mladino. Bil je pravi duhovnik po Sreču Jezusovem, mož molitve in neutrudljivega dela. Bil je organizator in duša mladih kmečkih fantov, ki so se zbirali v skupini Katoliške Akcija (KA). To ni bila svetna, še manj vojaška organizacija, pač pa mladina, ki se je poglobljala v verske nauke Cerkve z močno povezanostjo s Kristusom v Sv. Rešnjem Telesu, z namenom utrditi vero v večnega Boga v sebi in z namenom pritegniti druge h globljemu verskemu življenju.

V prvi polovici leta 1942 so komunisti umorili kmečke ljudi, matere, požigali; marca, maja, junija so umorili že osem duhovnikov. V šentjernejski fari so 24. junija 1942 na Mokrem polju iskali člana KA mladega kmečkega fanta Guština Janeza; dobili so ga v vinogradu na Tolskem vrhu, kjer je kopal. Odvedli so ga v gozd. Naslednje dni so odvedli komunisti v gozd Luzarja Jožeta iz Dol. Maharovca in Toneta Krhina iz Dol. Gradišča. Oba sta bila člana KA.

V. Kastelic je junija pripravljajl otroke na prvo sv. obhajilo v šmarju v cerkvi. V soboto junija 27. 1942 je imel naznanjen pouk otrok v šmarju. Bila je sobota. Vinko je zelo trpel zaradi fantov, ki so jih komunisti odgnali v gozd. Bal se je za fante. Zelo je želel, da bi jim mogel pomagati in jih rešiti. V župnišču so župnik Cerkovnik, kaplana Fister in Mohar zelo prosili Vinkota, naj ne gre v šmarje poučevat otroke, ker je prenevarno; njegovo življenje more biti v nevarnosti. Kaj je prešinjalo srce in pamet Vinkotovo, da svaril ni poslušal, moremo sklepati iz Vinkotovega Dnevnika. V njem je bila trdna želja, da bi rešil fante, ki so jih komunisti odvedli s seboj. Morda je tudi mislil, da življenje le ni v nevarnosti, saj ni nikomur naredil nič žalega. Dejstvo je, da je Vinko odšel skozi vas št. Jernej proti šmarju. Pri prvi hiši na Dol. Brezovici so ga komunisti skriti za hišo čakali. Ko se je Vinko približal, so ga obkolili in zvezanega odgnali.

Po aretaciji Kastelica so duhovniki našli v župnišču v Vinkotovi sobi na mizi DNEVNIK z besedilom, ki ga priobčujemo v tem spisu pod naslovom: Iz Dnevnika V. Kastelica. Poleg Dnevnika je bil na mizi listič, kjer je Vinko pred odhodom v šmarje napisal posebna naročila za nekatere farane in da ima dolg v Jugoslovanski knjigarni za nekaj knjig.

Kmalu po aretaciji Kastelica in treh fantov so komunisti aretirali okrog 20 fantov iz Mokrega polja, Loke in drugih vasi. Po enem tednu so jih odpustili, a so jim zagrozili s smrtjo, ako bodo komu povedali, kar so doživeli v gozdu. Fantje so besedo držali. Nihče ni dal nobene izjave. A vendar se je kasneje le zvedelo, kaj so fantje doživeli med zasliševanji v času, ko so jih imeli komunisti zaprte v gozdu. Sedaj so vsi ti fantje mrtvi.

Kje so Kastelica in tri fante komunisti držali, nam zunaj Slovenije ni znano. Znano pa je doma ljudem, ki so radi ali neradi morali podpirati komuniste s hrano; a v sedanjih razmerah nihče ne upa javno povedati, kar ve o Kastelicu. Moramo pa sklepati takole: Kaplan Kupljenik je bil zaprt od Nemcev, nato izseljen na Hrvaško; prišel domov in živel na domu v Orehovici. Junija 1942 so Kupljenika komunisti odvedli na zaslišanje. Zasliševali so ga najprej v Mihovem. Zasliševal ga je Franc Pirkovič — čort. Iz Mihovega so Kupljenika odgnali v Gabrje, kjer je bila glavna komanda. Tri osebe so ga zasliševale, med temi je bil tudi Franc Pirkovič-čort. Verjetno so Kastelica in fante zasliševali isti ljudje in na istih krajih. Prej ali slej se bo zvedelo, kako so postopali in ravnali med zasliševanji s Kastelicom in fanti. Nič ni tako skrito, da ne bi postalo očito. Oče Janeza Guština je dobil od partizanov dovoljenje, da je smel obiskati sina Janeza. Videl je,

da je imel razbito čeljust in brez zob. Če so tega fanta, ki je bil najmlajši med aretiranimi, tako pretepali, kaj so šele delali s kaplanom, z Luzarjem in Krhinom? Morda je Janeza Guština pretepal domačin partizan KOŽELJ Franc iz Hrstja pri Orehovici; Koželj je aretiral Janeza in ga odvedel v gozd.

Ivo Pirkovič je pisal na Ameriško Domovino, Cleveland, USA 20. sept. 1973, da je bil njegov brat FRANC - ČORT „samo vojak brez zvez s kriminalno službo“. Isti Ivo piše v svoji knjigi Svobodna Republika pod Gorjanci, 1982, stran 198, da je bil njegov brat Franc—čort „bataljonski in teritorialni poveljnik gorjanskega terena“. Prav gotovo niso aretirance iz šentjernejske fare sodili in obsojali brez sodelovanja komandanta Pirkoviča. V Teleks-u, 8. sept. 1983 beremo, da „vojaška sodišča sodb niso izrekala le med vojno, temveč tudi po koncu vojne.“ Upal bi celo zapisati tole: Aretirance iz šentjernejske fare niso sodili in obsojali brez posvetovanja z Ivtom Pirkovičem. Ivo piše v knjigi Svobodna Republika..., stran 22: „Vse rajonske seje, razen morda dveh, so bile v mojem stanovanju.“ Ali je bilo, ali ni bilo na teh rajonskih sejah odločeno, koga naj komunisti aretirajo, sodijo, obsodijo?

Vse Kastelicevo delo in življenje v fari, mišljenje in življenje fantov — članov KA je bilo izdajalsko, ker niso podpirali komunizma pod firmo OF.

V soboto 18. aprila 1942 sem bil v št. Joštu nad Vrhniko sredi noči prisiljen s puško udeležiti se mitinga, kjer nam je mlad komunist razlagal borbo za svobodo, ki jo vodi Osvobodilna Fronta. Jasno in ostro je povedal: OF je edino organizirano gibanje mnogih struj — od komunistov do članov bivših političnih strank — ki ima pravico in dolžnost, da se bori proti okupatorjem. Nihče drugi nima te pravice. Na mitingu nam komunist ni nič razlagal, kdo je dal to pravico OF in izključil drugo misleče. Vsak kdor je proti komunistom, je proti svobodi, je zaveznik okupatorja, je izdajavec. Za izdajalce je edina kazen: smrt.

Spominska podobica, tiskana 1942.

Ker spominska podobica, v velikosti 14x10 cm, nič ne omenja izkopa štirih žrtev, smemo upravičeno sklepati, da je bila tiskana poleti 1942. torej kmalu po umorih vseh štirih žrtev in razdeljena faranom šentjernejske fare pred ali ob cerkvenem pogrebu žrtev na pokopališču.

Na prvi strani podobice na desni so fotografije štirih: Kastelica, Guština, Luzarja, Krhina. Na levi pa podatki, ki jih tu objavljamo:

KASTELIC VINKO, kaplan v št. Jerneju, rojen 18. decembra 1914 v Klečetu, župnija Šmihel pri Žužemberku. Iz št. Jerneja odpeljan 27. junija, umorjen 1. julija 1942.

GUŠTIN JANEZ, kmečki fant; rojen 28. febr. 1921 na Gor. Mokrem polju, odpeljan od doma 24. junija, umorjen 3. julija 1942.

LUZAR JOŽE, kmečki fant; rojen 15. marca 1907 v Dol. Maharovcu, odpeljan od doma 26. junija, umorjen 3. julija 1942.

KRHIN ANTON, kmečki fant; rojen 19. julija 1913 v Dol. Gradišču, odpeljan od doma 1. julija, umorjen 3. julija 1942.

Spodaj je tiskano:

„Vsi trije fantje so bili sinovi številnih in vernih kmečkih družin. Pridno so pomagali doma pri težkem kmečkem delu. Vedno so našli dovolj časa, da so pomagali tudi pri verskem, prosvetnem in narodnem delu v župniji. Letos so vsi trije pobožno opravljali pobožnost prvih petkov. 3. julija, ko so bili umorjeni v gozdu na Gorjancih, je bil sedmi prvi petek. Osmega in devetega bodo opravljali v nebesih v slavi Srca Jezusovega.“

Na drugi strani podobice na desni je križ; ob križu zgoraj je Kristusova s trnjem kronana glava; ob križu spodaj tiskano: „Naj župnija št. Jernej na Dolenjskem ohrani svoje mučence, žrtve komunističnega nasilja, v trajnem spominu. Njihova mučeniška kri nam bodi v blagoslov v bojih za božje kraljestvo.“

Na drugi strani podobice na levi je tiskano:

IZ DNEVNIKA VINKOTA KASTELICA

(29. marca 1942.)

..Dobro se zavedam, da se „vse očiščuje le po krvi,“ kakor pravi nekje sv. Pavel. Grehov je dosti, zato je jasno, da mora teči kri. Čigava? Navadno nedolžnih, ker je zadoščevanje takih več vredno in njihova daritev je Bogu bolj prijetna. Kakor mi je vse to jasno, srce razumeti ne more in nikakor se ne more sprijazniti z mislijo, da bodo tile moji, ki jih tako dobro poznam, ki sem jih z vso spoštljivostjo vzljubil, trpeli po nedolžnem. V resnici se mi hudo smilijo. Silno rad bi jim pomagal, še rajši bi jih rešil, čeprav za ceno svojega življenja. — Rad bi dal svoje mlado življenje v spravo, da bi tako olajšal in skrajšal trpljenje drugih, tako nedolžnih kakor tudi krivcev. Nedolžnih, ker niso krivci, krivcev pa zato, da bi se spreobrnili, da bi jih — te Savle — Bog pahnil s konja, ne v svojo in drugih pogubo, ampak v božansko ponižanje: da bi preganjalci božji postali čistilci. Vse to sem pripravljen radovoljno sprejeti, da bi tudi sam dobil polnost.

„Rad bi dal svoje mlado življenje v spravo.“

Poglejmo Vinkotov dnevnik. Vinko gleda življenje v luči vere nasproti temi brezbotva. Na eni strani vera v večnega svetega Boga in odgovornost Njemu; na drugi strani zanikanje Boga in življenje brez odgovornosti Njemu.

„Vse se očiščuje po krvi.“ citira Vinko misel sv. Pavla. Bog zahteva od nas zadoščevanje. Vinko piše: „Grehov je dosti. Zato je jasno, da mora

teči kri. Čigava? Navadno nedolžnih, ker je zadoščevanje takih več vredno.“ Vinko čuti nujnost zadoščevanja Bogu za žalitve, s katerimi človek žali svetega Boga.

Iz srca privre Vinkotu hrepenenje, da bi reševal nedolžne, da bi pomagal onim, ki jih brezbožni komunizem preganja, da bi rešil fante KA. Hudo mu je, ker nedolžni trpe: „V resnici se mi hudo smilijo.“ Potem izrazi željo: „Silno rad bi jim pomagal, še rajši bi jih rešil.“ Kako? „Čeprav za ceno svojega življenja.“ In kot da ni dovolj jasno zapisal, še enkrat ponovi:

**„Rad bi dal svoje mlado življenje v spravo,
da bi tako olajšal in skrajšal trpljenje drugih,
tako nedolžnih kakor tudi krivcev.“**

Ni mislil le na preganjane fante, na nedolžne ljudi v fari, mislil je tudi na one, ki so preganjali in ubijali, na zapeljane fante, ki jih je lažniva komunistična propaganda vzgojila za mučitelje sovaščanov, na Pirkovič-Čorta in njegovega brata Ivota, ideologa komunizma. Iz ljubezni do preganjavcev zapiše, zakaj bi rad dal svoje mlado življenje:

**„Da bi se — krivci — spreobrnili,
da bi jih — te Savle — Bog pahnil s konja,
ne v svojo in drugih pogubo,
ampak v božansko ponižanje:
da bi preganjalci božji postali čistilci.“**

Na koncu spet izrazi hrepenenje po daritvi svojega življenja v spravo Bogu in za rešenje bližnjega, tudi sebe:

**„Vse to sem pripravljen radovoljno sprejeti,
da bi tudi sam dobil polnost.“**

Večje žrtve kot darovati svoje življenje prostovoljno za druge nihče ne more dati. Kristus je to sam potrdil: „NIHČE NIMA VEČJE LJUBEZNI, KAKOR JE TA, DA KDO DA SVOJE ŽIVLJENJE ZA SVOJE PRIJATELJE.“ (Jan 15, 13)

Ali nimamo v tem mladem duhovniku pravi zgled popolne ljubezni do Boga in do bližnjega? Ali ni njegov zgled — zgled pravega mučenca? Kastelic je hrepenel in želel darovati življenje za rešitev drugih; ta želja se mu je izpolnila, ko so ga komunisti umorili. Če z žrtvijo svojega življenja ni rešil fantov, je bila krivda na komunistični zlobi.

Podobnosti in razlike med postopanjem s Kolbejem in Kastelicem.

Kolbe in Kastelic sta hotela radovoljno žrtvovati življenje za rešitev bližnjega.

Kolbe je bil v nacističnem taborišču pod vodstvom tujcev.

Kastelic je bil v rokah domačinov-komunistov.

Kolbeja nacisti niso poznali.

Kastelica so komunisti osebno poznali.

Kolbe je prosil, naj umrje namesto družinskega očeta.

Kastelic je prosil, naj njega kaznujejo, fante pa rešijo.

Nacist Fritsch je sprejel Kolbejevo ponudbo in rešil Franca Gajowniczka, ki še sedaj živi.

Komunist Pirkovič ni sprejel ponudbe Kastelica in je kaplana in fante umoril.

Kolbe je v bunkerju tolažil sotrpine, ki so bili z njim obsojeni na smrt.

Kastelic je čakal na smrt v gozdu domače fare; ali je smel govoriti s fanti pred smrtjo, ni znano.

Komunisti pod vodstvom bataljonskega in teritorialnega poveljnika gorjanskega terena, študenta tehnike Franca Pirkoviča-Čorta iz št. Jerneja niso imeli toliko čuta do duhovnika, ki so ga osebno poznali kot je imel nacist čuta do duhovnika, ki ga ni poznal. Nacist je rešil moža, ko je sprejel Kolbejevo žrtev. Komunist je odklonil duhovnikovo življenje za rešitev fantov in je duhovnika in fante umoril. Slučaj Kolbeja in Kastelica kaže, da je KOMUNIST HUIŠI KOT NACIST.

— + —

Kdo je bral dnevnik V. Kastelica? — G. Janez MOHAR, kaplan v št. Jerneju v času Kasteličeve smrti, piše: „Dnevnik sem našel na mizi v Vinkotovi sobi odprt z omenjenim tekstom. Besedilo je bilo napisano lastnoročno, ne tipkano. v zvezek in je bilo zadnje v Dnevniku. Brali so Dnevnik župnik Franc CERKOVNIK, kaplan Alojzij FISTER; več drugih ljudi je po branju Dnevnika vedelo za Vinkotovo žrtev. Dnevnik sem poslal Vinkotovemu bratu, ki je bil prej župnik na Jesenicah.“

Na Vinkotov citat iz sv. Pavla „Vse se očiščuje po krvi“ naj bo tu dodan majhen spomin: Točno tri leta po smrti kaplana Kastelica je škof ROJMAN nam taboriščnikom v Peggezu v bližini Lienza ob vznožju tirolskih gora v nedeljo 1. julija 1945 na podlagi citata sv. Pavla Hebrejcem 9, 22 — BREZ PRELIVANJA KRVI NI ODPUŠČANJA hotel vlti vsaj nekaj tolažbe v trpeča srca v tistih groznih dneh, ko smo zvedeli, da so Angleži izročili domobrance v roke komunističnih morivecev.

Zakaj ni Vinko 27. junija 1942 ostal doma?

Trije duhovniki so v župnišču prigovarjali Vinkotu, naj ne gre v šmarje; pot je prenevarna. Zakaj je Vinko kljub svarilom odšel zdoma?

Komunisti so v vsakem vernem človeku videli svojega nasprotnika. Ker je Vinko vedel, da so komunisti tiste mesece (prve mesece v 1942) ne le umorili že osem duhovnikov ampak tudi veliko kmečkih ljudi, zato se je bal za življenje fantov. Nekateri člani kmečke KA iz fare so bili na tečajih KA v Ljubljani. Vsak tak tečaj so komunisti označili kot politično in vojaško šolo proti komunističnim silam, čeprav so bili ti tečaji strogo verskega značaja. Ker je bil Vinko organizator KA kmečkih fantov v fari, zato se je čutil krivega, ako bi se fantom kaj prigodilo. J. Mohar, kaplan v št. Jer-

neju, piše, da je Vinko silno trpel, ko so komunisti odgnali fante v gozd. Kot vidimo iz Dnevnika (župnik in kaplana v št. Jerneju tiste dni še niso poznali Vinkotovega Dnevnika) je bila v srcu želja in trden namen, da bi fantom pomagal, jih rešil iz oblasti komunistov, tudi če bi bilo potrebno za ceno njegovega življenja.

Ko je Vinko šel v soboto 27. junija v Šmarje pripravljat otroke za prvo sv. obhajilo, je lahko pričakoval, da je v nevarnosti. Ali je šel Vinko name-noma, da bi prišel v roke komunistom? Ta možnost ni izključena, ako vemo, da je bil pripravljen dati življenje za rešitev fantov. Lahko je tudi slutil, da komunisti njega dolže, ako je bila med nekaterimi fanti v fari želja, da bi se pridružili tkzv. štajerskemu bataljonu, ki se je organiziral za borbo proti komunistom nekje v okolici Novega Mesta.

Moremo tu dodati še drugo misel: Vinko je poznal Franca Pirkoviča-Čorta in vsaj nekaj članov partizanske čete v Gorjancih, saj so bili domačini iz fare, nekateri člani te čete iz istih vasi kot aretirani fantje. Fantje — člani partizanske čete in člani KA — so hodili v isto šolo, isto cerkev, delali na istem polju. Smemo sklepati na dobro sree mladega duhovnika Vinkota, da je gledal tudi v nasprotniku — tudi če je bil komunist — človeka s človeškim srcem, ki spoštuje življenje. Ni videl v partizanu-komunistu s sata-nizmom prepojenega človeka, ki ne pozna druge poti kot popolno uničenje ljudi, ki jih ni mogoče pridobiti za načela komunizma.

Nimam nobenih dokazov (komunist Pirkovič-Čort bi mogel dati jasen in točen odgovor) za naslednjo trditev; prepričan sem, da se ne motim. Vinko je hotel rešiti fante iz rok komunistov. Zato je Pirkoviču in drugim „sod-nikom“ jasno povedal, naj njega kaznujejo, ako najdejo kaj kazni vrednega na fantih; fante naj izpuste. V tej želji, da bi prizanesli fantom in njega kaznovali — tudi z uničenjem življenja — je Vinko morda v naivnosti ali po mučenju — povedal, karkoli je vedel o borbi proti komunistični OF. Ved-no pa upal, da bodo Pirkovič in drugi domačini imeli spoštovanje do življe-nja fantov in jih žive spustili domov. Pač še ni mogel biti prepričan, da je bil komunist — tudi Pirkovič — zvest učenec Stalina.

Guštinov oče, ki je vse storil, da bi rešil sina Janeza, je smel obiskati sina. Morda komunisti niso hoteli Janeza izpustiti, ker je imel razbit obraz in bil brez zob — krvavo znamenje mučenja. Guštinov oče je mislil, da bi dosegel pomiloščenje za fante; a tega ni dosegel zaradi izjav, ki jih je Vinko dal partizanom. Ali je bilo mnenje Guštinovega očeta utemeljeno in kakšne izjave je Vinko dal, ni znano.

— + —

Ivo Pirkovič, brat Franca-Čorta, opisuje v knjigi „Svobodna Republika pod Gorjanci“, Ljubljana, 1982, partizanstvo pod Gorjanci v l. 1942. Knjiga omenja imena partizanskih borcev, špijonov, napadov, likvidacije in podobno. Med partizanskimi borci so imena fantov in mož iz šentjernejskih vasi. V knjigi se obregne ob dr. Aleša Ušeničnika, generala Rupnika, Vatikan, meče vse mogoče obdolžitve na duhovnike in podobno. Pri vsem pisanju pa

imenuje kaplana Kastelica samo dvakrat in še to samo mimogrede. Pirkovič nikjer ne omenja, da so komunisti junija 1942 Kastelica in fante aretirali in umorili. Nikjer Pirkovič ne poskuša utemeljiti, kar je Ivo pisal 20. sept. 1973 na Ameriško Domovino, Cleveland, USA: „Obsodba Vinka Kastelica je za dobrega pol leta preprečila bratomorno vojno in rešila mnogo slovenskih življenj. Z V. Kastelicem se ni zgodilo nič nezakonitega.“

Zakaj tak molk, če je bilo vse narejeno „zakonito“?

Ivo se boji omeniti smrt Kastelica in fantov:

...ker ni bilo nobene zakonite podlage za te umore.

...ker bi opis teh umorov obnovil spomine na umore župnika Cerkovnika in nekaj stotin mož in fantov iz fare, ki so pokopani v gozdovih Kočevskega Roga, Gorjancev in drugod.

...ker bi pisana beseda oživila v ljudeh zavest, da sta IVO ko ideolog in vodja komunistične centrale v št. Jerneju in brat Franc-Čort kot poveljnik gorjanskega terena osebno odgovorna za smrt premmnogih iz šentjernejske fare.

Ivo Pirkovič in njegov brat Franc-Čort naj premišljujeta pogumne in resnične verze pesnika Zupančiča, ki bodo za stoletje ostali kot dokument, kaj je komunizem v praksi:

Svobode naše jabolko je zlato
nam zakotalilo se v kri in blato,
in preden spet zasije v čisti slavi,
vsi bomo blatni, ah, in vsi krvavi.

— + —

Izkop in pogreb

Iz šentjernejske ravnine se vidi vioko nad Lurdom med bukovimi drevesi sredi gozda mala kostanjeviška podružnica sv. Marije Magdalene na Ržišču. V bližini te vasi se je končala zemeljska pot mladega duhovnika Vinkota Kastelica, treh kmečkih antov in družinskega očeta Jerneja Prhne. Kmalu po umorih je nekdo prišel v št. Jernej povedat kaplanu Alojziju Fistru o smrti in kraju pokopanih.

Novica o smrti priljubljenega kaplana in drugih ljudi je napolnila vso faro — z malimi izjemami — z žalostjo, studom, jezo, odporom in sovraštvom do nasilja, ki so ga izvajali partizani pod firmo OF.

Da bi med fanti in svojimi sosedi delno omeščali ali preprečili obsojanje umorov, so komunisti vrgli med ljudi laž, kot so podobno delali v drugih krajih za podobne slučaje, da so kaplan Vinko in drugi živili, a se nočejo vrniti domov, ker so prostovoljno odšli v Belo Krajino in tam sodelujejo s partizani. Satanizem komunistov ne pozna nobene meje.

Ne samo med sorodniki, ampak po celi fari je bilo stalno povpraševanje, kdaj bodo pomorjeni pokopani na cerkvenem pokopališču. Takoj po umorih

ni bilo varno potovanje po gozdovih. Ljudje so vedeli, da so komunisti pripravljene umoriti vsakega, ki obsoja njihove zločine. Šele nekaj mesecev po smrti omenjenih, ko so bile organizirane Vaške Straže, je bilo varno misliti na izkop. Pripravili so štiri krste in Prhnetova družina krsto za očeta. V spremstvu Stražarjev — Lahov ni bilo v bližini — je skupina faranov s kaplanom Moharjem odšla na Ržišče. Med temi je bil tudi oče Janeza Guština. Grobove so našli. Trupla so bila v plitvih grobovih, zato so bili tu in tam vidni znaki živali, ki so se lotili trupel.

Truplo Kastelica je bilo samo v grobu; bilo je brez obleke in brez čevljev, le v spodnjih hlačah. Na vratu je imel znak duhovništva: kolar s šemisetom. Zakaj so morivci pustili kolar? Morda so se še pred smrtjo na prošnjo na smrt obsojenih za duhovnika odgovorili: „Far vam do zdaj hoteli ponorčevati iz njegovega poklica — prav po prepričanju Pirkovičičorta, ki je leto kasneje v Kočevju v noči 12. okt. 1943, ko sta čort in neznan politikomisar kot „redno“ vojaško sodišče obsodila 114 žrtev na smrt, ni pomagal, zato vam tudi zdaj ne bo“ (Črne Bukve, stran 116). Torej — duhovniški poklic je brez pomena in brez moči.

Guštin, Luzar, Krhin so bili pokopani nekaj metrov proč od Kastelicevega groba. — Jernej Prhne je bil pokopan v gozdu nad Pleterjami.

Vsa trupla so položili v pripravljene krste in jih odpeljali v št. Jernej.

Za pogreb se je zbralo zelo veliko ljudi. Bilo jih je — po pisanju očitveca — gotovo več kot tisoč faranov. Vsi ljudje niso mogli v farno cerkev sv. Jerneja. Mnogi so moralj ostati zunaj cerkve in od tam slediti maši, pridigi in molitvam. Vseh pet krst sredi cerkve — ob njih sorodniki, sosede, prijatelji, znanci — pred oltarjem vsi trije šentjernejski duhovniki: župnik Cerkovnik, kaplana Mohar in Fister. G. Janez Mohar je maševal in pridigal. Ljudje so skušali moliti, a jok je bil tako glasen, da je bilo tudi duhovniku zelo težko moliti mašne molitve. V pridigi v bližini umorjenih žrtev v krstah je g. Mohar o vsakem fantu omenil dobroto, vero, sodelovanje pri farnem življenju; opravljali so prve petke, sedmi prvi petek so zaključili na prvi petek v juliju brez maše in obhajila, a s krvavo žrtvijo svojega življenja za vero v Boga, ki Ga niso zatajili. Kako so družina, sosede prijatelji in vsi v cerkvi jokali, ko je govornik omenil skrbnega družinskega očeta Prhneta iz Dol. Maharovca—! Jok ni prenehal, ampak narastel, ko je kaplan Mohar z roko pokazal na krsto in med jokom govoril: Tu leži truplo našega dobrega g. Vinkota, umorjen od domačinov zaradi močne vere in ljubezni do Boga, za svojo nesebično delo v fari zlasti med mladino. Vsem vernim faranom se trga srce, ko vemo, s kakšnim veseljem in skrbjo je odšel proti Šmarju, da bi pripravljaval otroke za prvo sv. obhajilo, a ni prišel do cerkve, ampak so ga domačini — partizani odgnali v gozd. Potem je med pritajenim jokom g. Mohar prebral nekaj vrstic iz Vinkotovega Dnevnika.

Jokanje v cerkvi je bilo tako glasno, tako srce prešinjajoče, da je g. Mohar komaj stisnil iz grla besedo iz Dnevnika: zakaj je Vinko hotel dati svoje življenje —

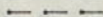
Da bi se spreobrnili krivci...

Da bi preganjavci božji postali čistilci...

Vse to sem pripravljen radovoljno sprejeti.

Po molitvah za mrtve, ki so jih opravili župnik Cerkovnik, kaplana Mohar in Fister, so mladi fantje dvignili krste in jih v procesiji preko trga v vasi nesli na farno pokopališče. Jok ni prenehal tudi ko so nesli krste mimo hiš, kjer je bil morda tisto uro skrit kak partizan, ki bi vedel povedati, kako so ravnali z umorjenimi.

Kastelic, Guštin, Luzar, Krhin, Prhne so bili pokopani na farnem pokopališču. Piscu teh vrstic ni znano, ali imajo nagrobni spomeniki datume in kraje smrti. Po nekaterih krajih od komunistov umorjeni ne smejo imeti nikakih podatkov. Pač tudi to je znak komunistične „svobode“.

Na trgu sredi Št. Jerneja je stala kapelica in za njo vodnjak. Komunisti so kapelico podrli, vodnjak pa še stoji. Prihaja čas, ko bo na tem kraju stal spomenik z imeni vseh stotin Vaških stražarjev, Domobrancev, mož, žena, fantov, deklet, ki so jih komunisti umorili iz fare. Upajmo, da bodo tudi imena onih iz fare, ki so izgubili življenje kot prostovoljni ali prisiljeni člani OF. Na Spomeniku bosta tudi imeni dveh duhovnikov — župnika Franca Cerkovnika in kaplana Vinka Kastelica — katerim je brezboštvo vzelo življenje, ker sta bila katoliška duhovnika.

Jože Cvelbar

UREDNIK prosi za besedo:

Čeprav nam je g. Ludvik Ceglar, — kljub dolgotrajni poštni stavki v Argentini, ki je kriva zastoja številnih pisem na poštnih uradih — pravočasno poslal nadaljevanje svojih Opomb h knjigi škof Rožman, bo to sedmo nadaljevanje objavljeno skupaj z osmim šele v naslednji junijski številki. Razlog za ta predlog je tehničnega značaja in prosimo tako pisca kot bravce za razumevanje.

Protestna nota slovenskih razumnikov

Skrivnostna in sumljiva nenadna smrt srbskega oporečnika (?) Radomira Radoviča in druge takoimenovane ilegalne manipulacije jugoslovenskih varnostnih organov so sprožile protest slovenskih razumnikov, katerih celotno vlogo na Zvezno javno tožilstvo pa na CK-ZKJ (!) in na druge pristojne ali nepristojne ustanove tukaj objavljamo. Želeti je takega pogumnega nastopa tudi proti krivicam, ki se godé tudi na slovenskih tleh. - Ured.

**PREDSEDSTVO SFR JUGOSLAVIJE
PREDSEDSTVU CK ZKJ
PREDSEDSTVU ZK SZDL
ZVEZNEMU JAVNEMU TOŽILSTVU
ZVEZNEMU SEKRETARIATU ZA NOTRANJE ZADEVE**

Pošiljava vam vlogo z dne 11. junija 1984, ki jo je v dneh od 11. do 13. junija 1984 podpisalo 148 ljudi. Originale podpisov pošiljava prvemu naslovljencu na 22 oštevilčenih listih, drugim pa le seznam podpisnikov v istem vrstnem redu.

Glede na danes (13. junija) objavljeno sporočilo okrožnega javnega tožilstva v Beogradu seveda drugi stavek 3. točke ni več aktualen, misli-va pa, da omenjeno sporočilo še nikakor ne pojasnjuje vseh nejasnosti okrog smrti Radomira Radoviča.

**Matevž Krivic,
Alenka Puhar**

V Ljubljani, 13. junija 1984

V skladu s 1157. členom Ustave SFRJ, po katerem imajo občani pravico „dajati vloge in predloge telesom in organom družbenopolitičnih skupnosti in drugim pristojnim organom in organizacijam in dobiti odgovor nanje“, se obračamo na zgoraj navedene organe, ki so po našem mnenju bodisi politično (prvi trije) bodisi pravno (zadnja dva) pristojni za vprašanja, ki jih nameravamo postaviti. Če zadnja dva organa nista pristojna, ampak so za to delno ali v celoti pristojni ustrezni organi na republiškem ali lokalnem nivoju, prosimo navedena zvezna organa, da našo vlogo takoj odstopita pristojnim organom da, pa obenem poskrbita za to, da bomo od teh organov res dobili odgovor, kot to zahteva citirana ustavna določba, in to na način in v času, ki ga primer po našem mnenju zahteva, to je javno in takoj.

Širijo se vznemirljive vesti o nekaterih postopkih organov pregona v Beogradu in Sarajevu. Sredstva javnega obveščanja o tem večinoma molče kljub temu pa nimamo utemeljenega razloga misliti, da te vesti, večinoma prihajajoče v kopijah peticij in odprtih pisem, ne bi bile resnične. To toliko bolj, ker je večino od njih te dni objavil v Ljubljani Radio štu-

dent, pa zaradi tega zoper njega ni bil sprožen nikakršen postopek. Kljub temu — da bi se izognili vsaki možni manipulaciji z neresničnimi vestmi — pozivamo pristojne organe, da javno potrdijo ali zanikajo resničnost naslednjih vesti in javno odgovorijo na naslednja vprašanja:

1. — Ali so bile 28 aretiranim ob znanem dogodku v Beogradu izstavljene ustrezne odločbe o odvzemu svobode, ki edine lahko pravno cpravičijo tako dejanje, pa če je še tako kratkotrajno, in zoper katero se prizadeti lahko pritožijo na sodišče? Če morda ni tako katere so zakonske določbe, ki dovoljujejo odvzem svobode brez odločbe?

2. — Ali so bili nekateri od teh 28 od uradnih oseb res fizično maltretirani in celo telesno poškodovani, da bi od njih izsilili izjave ali s podobnimi nameni? Če sta dva od teh res vložila kazenske prijave zaradi tega, kaj je doslej ukrenilo javno tožilstvo na podlagi teh prijav? Dokončno resnico bo v takih primerih ugotovil seveda sodni postopek (če ga bo javno tožilstvo zahtevalo), toda — ali je bila v teh dveh in v drugih domnevnih primerih o sumu takih nezakonitih dejanj izvedena tudi interna preiskava v organih notranjih zadev? Če je bila, kakšni so bili njeni rezultati — če ni bila, zakaj ne?

3. — Zakaj po pismu advokata svojcev pokojnega Radomira Radovića, objavljenega v beograjskem NIN, ki je zanikalo vrsto prvotno objavljenih trditvev (o datumu in okoliščinah najdbe trupla, o izjavah svojcev pokojnega, itd.) in dodalo važno informacijo, da advokatu in svojcem ni bilo dovoljeno videti truplo pokojnega v Institutu za sodno medicino, o teh tako vznemirljivih vprašanjih še ni bilo nikakršnega nam znanega javnega pojasnila? Ali res še niso bili objavljeni rezultati obdukcije in zakaj ne? Molk lahko vzbuja samo sume.

4. — Ali je res, da je v Sarajevu dr. Vojislav Šešelj v kazenskem postopku in v priporu tudi (ali samo) zaradi teksta, ki ga ni nikomur pokazal ali dal v objavo

5. — Ali je res, da dr. Šešelj proti temu protestira z gladovnim štrajkom že od 21. maja? Če je res, kakšno je njegovo zdravstveno stanje?

6. — Ali je res, da je v Beogradu še pet ljudi v kazenskem postopku in v priporu — samo zato ker so sodelovali pri organiziranju diskusijskih sestankov po privatnih stanovanjih v zadnjih sedmih letih, torej zaradi uresničevanja ustavno zajamčene svobode govora in zbiranja, ne da bi bili pri tem navedeni kakršnikoli razlogi za sum, da so s tem ali pri tem storili kaznivo dejanje? Ali je res, kot izhaja iz pisanja Borbe, da je bila ta dejavnost oblastem znana in da zoper njo vseh sedem let niso sprožile nobenega postopka?

7. — Če so ti ljudje osumljeni, da so na teh sestankih pripravljali ali izvrševali kazniva dejanja, zakaj niso bili zoper nje sproženi ustrezni postopki takrat, ko so ta dejanja storili, predvsem pa zakaj jih je bilo zaradi tega treba pripreti in se ne smejo braniti obtožb s svobodo.

8. — Ali je res, da trije od teh petih ljudi že od 23. maja protestirajo zoper

to z gladovnim štrajkom? Če je res, kakšno je njihovo zdravstveno stanje?

9. — Ali je res, da je enega od njih (Vladimirja Mijanovića) advokat lahko prvič obiskal šele 7. junija?

10. — Če se ti gladovni štrajki res odvijajo, zakaj naša javnost o tem doslej ni bila obveščena, medtem ko smo bili npr. o gladovnih štrajkih irskih teroristov v angleških zaporih obveščeni dnevno in z vsemi podrobnostmi?

11. — Zakaj sploh o večini teh dejstev, če so se res zgodila, javnost ni bila obveščena ali pa je bila obveščena skrajno pomanjkljivo, s čimer samo raste verodostojnost govorice in informacij, ki se širijo po drugih poteh, in omogoča resničnim nasprotnikom, da ribarijo v kalnem?

Ustava SFRJ v svojem 168. členu zagotavlja občanom pravico, da so obveščeni o vseh pomembnih dogodkih doma in po svetu. Vesti o tem, da se pri nas morda kršijo temeljne človekove pravice in svoboščine, so in morajo biti v našem demokratičnem socialističnem sistemu tako pomembne, da bi jih pristojni organi morali takoj z ustnimi uradnimi informacijami bodisi potrditi bodisi ovreči. Pri običajnem kriminalu seveda ni v skladu z demokratičnimi uzancami niti v interesu prizadetih, da bi vest o začetku kazenskega postopka dobila preveliko publiciteto, preden je končana preiskava in vložena obtožnica — pri političnih kaznivih dejanjih pa je to navadno (razen če obdolženec sam ni zainteresiran) ravno nasprotno: le sprotno obveščanje javnosti o vseh storjenih korakih v kazenskem postopku in o zakonskem temelju zanje lahko v javnosti ohrani potrebno zaupanje v zakonitost dela organov pregona in prepreči kršenje pravic obdolženca ter je tako hkrati v njegovem in v družbenem interesu.

Če so omenjene vesti resnične, pa da ne gre več samo za vprašanje spoštovanja ustavne pravice naših občanov do obveščenosti iz 168. člena Ustave SFRJ, ampak za še mnogo važnejše vprašanje spoštovanja zlasti naslednjih ustavnih pravic in svoboščin:

- nedotakljivost svobode (177. in 178. člen)
- spoštovanje človekovega dostojanstva v kazenskem postopku (179. člen)
- prepoved izsiljevanja izjav (176. člen)
- pravica obrambe (182. člen)
- svoboda govora, zborovanja in drugega javnega zbiranja (167. člen)
- svoboda misli in opredelitve (166. člen)

Morebitna kršitev teh temeljnih pravic zlasti še v primeru odsotnosti ustrezne reakcije na to opozorjenih najvišjih političnih vodstev, bi imela lahko najresnejše posledice za perspektivo demokratičnega in humanega socializma v Jugoslaviji in za ugled Jugoslavije v naprednem svetu, zato štejem za neodtujljivo pravico in neizogibno moralno in politično dolžnost vsakega poštenega in naprednega človeka zoper taka dejanja najostreje protestirati in se boriti proti njim z vsemi dovoljenimi sredstvi. Če se je kaj takega že zgodilo, smatrajte že to našo vlogo za tak naš najostrejši protest.

Na koncu ponovno opozarjamo na vašo ustavno dolžnost, da na našo vlogo odgovorite.

S to svojo vlogo se seveda ne izjavljamo za ideje, ki so jih prizadeti v teh postopkih morda zagovarjali na inkriminiranih sestankih, v svojih delih ali zasebnih zapiskih, ker tega niti ne poznamo. Zavzemamo se samo za svobodo vsakogar, da svoje ideje svobodno razvija in širi, dokler z njimi ne napada ustavno zavarovanih temeljev naše družbene ureditve. Če se zgodi to zadnje, je sprožitev kazenskega postopka seveda lahko utemeljena, toda ob kar največji previdnosti, maksimalnem spoštovanju vseh ustavnih in zakonskih določb in ob maksimalnem možnem obveščanju javnosti, ne pa tako, kot kaže, da se je zgodilo tokrat — če so vesti, iz katerih izhajamo, resnične.

Ljubljana, 11. junija 1984

Seznam podpisnikov:

1. Matevž Krivic, pravnik, Lj., Bratovševa ploščad 3
2. Alenka Puhar, novinarka, Lj., Malejeva 23
3. Milan Apih, sodnik ustavnega sodišča SRS v pokoju, Lj., Mencingerjeva 39
4. Jagoda Vigele, novinarka, Maribor, Moše Pijada 6
5. Ljuban Jakše, novinar — upokojenec, Lj., Gregorčičeva 11/a
6. Matija Maležič, upokojenec, Lj., Valvazorjeva 7
7. Jože Borštinar, upokojenec — general, Lj., Titova 25
8. Saša Vegri, knjižničarka — književnica, Lj., Sketova 6
9. Lenka Ferenčak, igralka, Lj., Moše Pijada 37
10. Gregor Tomc, sociolog, Lj., Malejeva 23
11. Mira Mihelič pisateljica, Lj., Aškerčeva 23
12. Jure Apih, ekonomist, Lj., Posavskega 24
13. Jaka Žuraj, prevajalec, Lj., Hošiminhova 13
14. Alenka Gerlovič, akademska slikarka, Lj., Gradišče 6
15. Rastko Močnik, docent na FF, Lj., Resljeva 1
16. Rudi Rizman, docent na FF, Kamnik, Jurčičeva 3/a
17. Božidar Kante, bibliotekar, Lj., Celovška 99/b
18. Andrej Ule, docent na FF, Lj., Pod kostanji 2
19. Vasko Simoniti, asistent na FF, Lj., Kardeljeva 10
20. Duba Samolec, akademska kiparka, Lj., Veselova 15
21. Marko Slodnjak, dramaturg, Lj., Streliška 20
22. Ljudmila Krese — Maruša, ing. kemije, Lj., Podrožniška 1
23. Janez Peršič, asistent na FF, Lj., Cesta 27. aprila 5
24. Slavoj Žižek, filozof, Lj., Vošnjakova 8
25. Braco Rotar, docent na FF, Lj., Rimska 6
26. Pavel Gantar, asistent na FSPN, Lj., Veselova 8
27. Marjan Dolgan, znanstveni sodelavec, Lj., Brilejeva 12
28. Franca Buttolo, asistentka ZRC—SAZU, Lj., 29. hercegovske 12
29. Vladimir Simić, asistent na pravni fakulteti, Horjul, Vrzdeneč 4
30. Tomaž Brejc, docent na ALU, Lj., Dvoržakova 8
31. Tomaž Šalamun, književnik, Lj., Masarykova 28

32. Frane Jerman univerzitetni profesor, Lj., Resljeva 13
33. Kristjan Muck, igralec, Lj., Krakovski nasip 6
34. Mojca Kranjc, dramaturginja, Lj., Mariborska 67
35. Mile Korun, režiser, Lj., Pleteršnikova 3
36. Polona Vétrih, igralka, Lj., Šubičeva 3
37. Slavica Petrović, študentka dramaturgije, Vrhnika, Gradišče 17
38. Nada šumi, lektorica, Lj., Bratovševa ploščad 18
39. Vito Taufer, režiser, Lj., Strossmayerjeva 6
40. Brane Grubar, igralec, Lj., Knezova 22
41. Aleš Valič, igralec, Lj., Pleteršnikova 12
42. Matjaž Vipotnik, oblikovalec, Lj., Tabor 3
43. Marko Kravos, pesnik, Trst, ulica Río Corgnoletto 7—4
- Goran Schmidt, dramaturg, Lj., Glinškova ploščad 7
45. Jože Snój, urednik-književnik, Lj., Kolezijska 25
46. Branko Hofman, urednik-književnik, Horjul 127
47. Niko Grafenauer, urednik-književnik, Lj., Bratovševa ploščad 21
48. Tine Hribar, znanstvenik, Ig, Tomišelj 31/a
49. Marjan Kovačević, urednik-novinar, Lj., Zaloška 8/a
49. Marjan Kovačević, urednik-novinar, Lj., Zaloška 73/a
50. Manca Košir, novinarka, Lj., Gorkičeva 16
51. Lado Kralj, dramaturg, Lj., Kidričeva 3
52. Aleksanedr Zorn, književnik, Lj., Rozmanova 7
53. Veno Taufer, književnik, Lj., Ilirska 4
54. Borut Trekman, književnik, Lj., Bogišičeva 4
55. Leopold Bregant, psiholog, Lj., Studenec 43
56. Boris A. Novak, književnik-dramaturg, Lj., Gregorčičeva 13
57. Aleš Berger, (književnik urednik), Lj., Zelena pot 9
58. Darka Podmenik, sociologinja, Lj., Postojnska 21
59. Frane Adam, sociolog, Lj., Postojnska 21
60. Srna Mandić, sociologinja, Lj., Pražekova 7
60. Erna Mandić, sociologinja, Lj., Pražekova 7
61. Žiga Knap, matematik, Lj., Prijateljjeva 11
62. Bogdan Lipovšek, sociolog, Lj., Proletarska 2
63. Darja Fabjančič, pravnica, Lj., Trg oktobrske revolucije 2
64. Taras Kermauner, kritik, Drulovka
65. Darja Lj., Titova 23/a
66. Marjan Ulčar, fizik, Lj., Gorkičeva 16
67. Mojca Tomc-Zupančič, knjižničarka, Lj., Ribniška 18
68. Branko Gradišnik, književnik, Lj., Cigaletova 5
69. Ervin Fritz, pesnik, Lj., Bratovševa ploščad 9
70. Igor Vidmar, publicist, Lj., Tabor 9
71. Jaša Zlobec, književnik, Lj., Kraška 21
72. Aleš Debeljak, študent, Lj., Gotska 14
73. Milan Djordjević, književnik, Beograd, Dušana Radenkovića 4

74. Denis Poniž, književnik, Lj., Janežičeva 1
75. Andreja Prijatelj, matematičarka, Lj., Partizanska 1
76. Jürij Kobe, arhitekt, Lj., Rimska 7
77. Igor Koršič, asistent za zgodovino in teorijo filma, Lj., Gornji trg 44
78. Milica Kač, kemičarka, Lj., Langusova 29
79. Mojca Močnik-Bučar, zdravnica, Lj., Langusova 29
80. Marija Škerlj, zdravnica, Lj.
81. Silva Kosovel, delovna terapevtka, Lj.
82. Marta Cerar, zdravnica, Lj.
83. Jana Borštnar, zdravnica, Lj.
84. Marga Kocmur, zdravnica, Lj.
85. Marta Senica, višja medicinska sestra, Lj.
86. Gorazd Mrevlje, zdravnik, Lj.
87. Zvone Purnat, psiholog, Lj.
88. Alenka Dobeic, psihologinja, Lj.
89. Bojan Stante, socialni delavec, Lj.
90. Anka Gorše, socialna delavka, Lj.
91. Milena Andrejek, višja medicinska sestra, Lj.
92. Ana Mihič, administrativni tehnik, Lj.
93. Brane Kogovšek, višji medicinski tehnik, Lj.
94. Hubert Požarnik, psiholog, Lj., Pod hrastli 69
95. Slavko Ziherl, zdravnik, Lj.
96. Aleš Erjavec, raziskovalec, Lj., V dolini 4
97. Neda Pagon-Brglez, raziskovalka, Lj., Opekarska 4/a
98. Rado Riha, raziskovalec, Lj., Rašiška 18
99. Vojislav Likar, raziskovalec, Lj., Brilejeva 19
100. Stane Granda, raziskovalec, Cankarjeva 11, Lj.
101. Eva Holz, raziskovalka, Lj., Groharjeva 11
102. Darja Mihelič, raziskovalka, Lj., Murnikova 18
103. Matjaž Hanžek, sociolog-književnik, Lj., Glinškova ploščad 15
104. Peter Božič, književnik, Lj., Verovškova 43
105. Peter Srakar, predavatelj, Lj., Čufarjeva 13
106. Marko Apih, arhitekt, Lj., Titova 85
107. Rajko šuštaršič, sociolog, Lj., Pražakova 13
108. Dimitrij Rupel, docent FSPN, Lj., Kardeljeva ploščad 5
109. Zdravko Duša, dramatik, Lj., Derčeva 37
110. Blaž Ogorevc, književnik, škofja Loka, Blaževa 11
111. Alenka Goljevšček, književnica, Lj., Jamova 75
112. Janez Jančar, zdravnik, Lj., Onkološki inštitut
113. J. Červek, zdravnik, Lj., Onkološki inštitut
114. Vanja Brišček, študentka, Pustojna, Tržaška 18
115. Zoja Skušek-Močnik, dramaturginja, Lj., Resljeva 1
116. Vinko Vasle, novinar, Lj.
117. Marjetka Kreso-Hodalič, agronominja, Lj.

118. Marjana Hönigsfeld, biologinja, Lj.
 119. Jože Rozman, novinar, Lj.
 120. Zlata Krašovec, novinarka, Lj.
 121. Drago Kos, sociolog, Lj., Hošiminhova 9
 122. Tanja ...ener, sociologinja, Lj., Gradišče 14
 123. Sonja Pirher, sociologinja, Lj., Privoz 4
 124. B. Klemenčič, arhitekt, Lj., Sattnerjeva
 125. Jelka Pirkovič-Kocbek, umetnostna zgodovinarica, Lj., Langusova 14
 126. Ljubinka Teržan, univerzitetna asistentka, Lj., Ziherlova 43
 127. Fedja Košir, arhitekt, Lj., Zelena pot 3
 128. Božidar Slapšak, univerzitetni asistent, Lj., Cankarjeva 9
 129. Janez Lamovec, zdravnik, Lj., Sattnerjeva 15
 130. Mojca Apih, urednica v založbi, Lj., ul. Bratov Učakar 132
 131. Alenka Lobnik-Zorko, novinarka, Lj., Prvomajska 13
 132. Matjaž Zorko, kemik, Lj., Prvomajska 13
 133. Andrej Lukan, sociolog, Lj., Ane Ziherlova 2
 134. Igor Savič, politolog, Lj., Bijedičeva 9
 135. Goran Tenze, študent, Lj., Kajuhova 44
 136. Vlado Arzenšek, znanstveni svetnik, Lj., Na jam 17
 137. Mojmir Ocvirk, študent, Celje, Zagrad 58
 138. Nataša Perovič, študentka, Lj., Glavarjeva 12 a
 139. Alenka Suhadolnik, študentka, Lj., Hubadova 4
 140. Igor Tenze, študent, Lj., Scopolijeva 9
 141. Ivo Urbančič, znanstveni svetnik, Lj., Rožna dolina, c. 11722
 142. Škrbec Samo, študent, Lj., Vojkova 3
 143. Matjaž Jevnišek, študent, Vrhovnikova 11, Lj.
 144. Bojana Bertonceelj, študentka, Lj., Adamičeva 18
 145. Zora Bertonceelj, socialna delavka, Lj., Adamičeva 18
 146. Marjan Bratuž, študent, Lj., ...
 147. Diana Sivec, psihologinja, Lj., Obirska 24
 148. Andrej Kirn (profesor), Lj. — s pripisom
-

✦ Peter Markeš

Vprav v trenutku, ko je bila tale številka VESTNIKA že zlomljena, nas je iz Toronta zadela žalostna novica o nenadni smrti gospoda Petra Markeša, domobranskega častnika in člana Slovenskega narodnega odbora.

Daljši življenjepis zvestega borca bo moral pač iziti v naši prihodnji junijski številki prav za 40-letnico pokola slovenske domobranske vojske.

Sinovom in sorodnikom pokojnega borca pa naše globoko sožalje!

NAŠI JUBILANTI

90-LETNICA BEDENČIČEVE MAME

Pri Debeljakovih v Grosupljem se je 18. avgusta leta 1894 rodila JOŽEFA DOLINŠEK, zvesto slovensko dekle in trdo preizkušana slovenska mati, ki ji usoda že od prvih let naprej ni bila prav nič mila. Že v rani mladosti namreč je izgubila svojo mater in je tako na njena ramena padla skrb za celo družino. Ali naša slavljenka — njeni otroci in vnuki in znanci smo jo hvaležno slavili ob tem visokem življenjskem mejniku — se ni omejila na preozki krog sicer številne družine, ampak je zavzeto sodelovala v takratnih katoliških organizacijah in bila tudi ena tistih zavodnih deklet, ki so pobirala podpise za „Majniško deklaracijo“.

Potem ko se je poročila z Lojzeto Bedenčičem, ki se je priženil na njen dom, jo je Bog obdaril s petimi otroci: sina Slavkota, starega 21 let, so komunisti ubili v Jelendolu leta 1943, drugi sin Marjan je bil leta 1945 vrnjen v Teharje in o njem ni bilo več sledu. Na vesti ga imajo komunistični morivci. Hčere Vida, Marta por. Jeločnik in Olga por. Golmajer pa ji zdaj v Argentini skupaj s sedmimi vnuki in šestimi pravnuki polnijo dneve njene visoke starosti in ji tako blažijo spomin na pokojnega moža Lojzeta, ki ga je Bog poklical k sebi 29. julija 1973 starega 78 let.

Materi dveh domobrancev, padlih za domovino, najlepša zahvala in vroče želje trdnega zdravja še zavnaprej!

Vestnik

VESTNIK SLOVENSКИH DOMOBANCEV IN DRUGIH RODOLJUBOV JE TVOJE GLASILO

- Sodeluj in podpiraj ga!

Correo Argentino Suc. 7	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 691	Propiedad Intelectual N° 282.486 - 18. 9. 1984 R. Falcón 4158, 1407, Bs. As.
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5811	

Informe sugerente

Una reciente publicación proporciona sugerentes, al par que alarmantes, datos acerca de la vasta operación de penetración soviética, a través especialmente de sus sumisos acólitos comunistas, en naciones que componen el denominado "tercer mundo". Sin que la noticia constituya novedad para ningún observador independiente, vale la pena insistir sobre algunos porrenores que el informe detalla.

Se indica en él, que en los pasados diez años, el número de soldados del Pacto de Varsovia enviados a los indicados países no alineados creció nada menos que en un 500 por ciento. Siria alberga a 3 mil militares de ese origen, de los que 210 son de Alemania del Este y 130 de Polonia. A su vez, Yemen del Sur aloja a 1.100 militares soviéticos y de Europa oriental, y a 2.700 técnicos en economía de la misma extracción. Por su parte, Mozambique tiene asentados en su territorio 550 asesores y 1.800 técnicos económicos provenientes de naciones del bloque comunista.

Más conocida es la actividad que en ese sentido desarrolla la Cuba castrista, fiel adherente a las directivas de Moscú, que mantiene 23 mil soldados y 6.500 técnicos en Angola, 3 mil de los primeros en Etiopía, y otros 3 mil, amén de 4 mil técnicos en Nicaragua. Dejamos de lado, por su notoriedad, la situación de Afganistán, ocupada desde hace más de un lustro por tropas regulares del Ejército soviético.

Otro elemento ilustrativo lo proporciona el hecho de que cuando hace algo más de un año se produjo el desembarco norteamericano en la pequeña isla caribeña de Granada, cuya población total es de poco más que de un centenar de miles de personas, se hallaban cumpliendo funciones en ella, además de técnicos cubanos y soviéticos, otros de nacionalidad búlgara y norcoreana. La presencia de estos últimos refleja diáfaramente los alcances de esta gigantesca operación de penetración política y militar dirigida desde el Kremlin con el apoyo de gobiernos que responden a la ideología marxista.

Es palmario que una maquinaria expansiva de semejante magnitud permite el absoluto control de las regiones en que actúa, cercenando a límites insignificantes la autonomía de sus gobernantes vernáculos. El principio de no intervención y de autodeterminación, de cuya supuesta violación tanto se acusa a los Estados Unidos por la orquestada propaganda marxista, queda así flagrantemente escarnecido, ante la contundente realidad de los datos que consignamos.

**Z neomajno vero v jutro naše Vélike Nedelje
– tako danes kot pred davnimi leti - veselja
in sreče za letošnji praznik krščanskega zmagoslavja – želi vsem Slovincem „ V e s t n i k “**

CENA TE ŠTEVILKE NA 80 STRANEH JE V ARGENTINI 300 PESOV.
LETNA NAROČNINA ZA INOZEMSTVO: 10 USA DOLARJEV PO NAVADNI IN 13 DOL. PO LETALSKI POŠTI ALI PA ODGOVARJAJOČA CENA V DRUGI VALUTI. NEPLAČANA NAROČNINA ZA PREJŠNJE ŠTEVILKE SE RAVNA PO DANAŠNJI CENI.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 691

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5811

Propiedad Intelectual
No. 282.486 - 18. 9. 1984
R. Falcón 4158, 1407 Bs As.